

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • SRPEN • AUGUST • SIERPIEŃ 1992 (ČÍSLO 411) CENA 2000 ZŁ

Premiér
Slovenskej
republiky
Vladimír
Mečiar

PO VOL'BÁCH V ČSFR

Niekoľko týždňov po druhých slobodných parlamentných voľbách v Česko-Slovensku, ktoré — ako sme už písali — vyhrali: na Slovensku — Hnutie za demokratické Slovensko a v Čechách — koalícia Občianskej demokratickej strany a Kresťanskodemokratickej strany — začali svoju činnosť najvyššie orgány štátnej moci: Federálne zhromaždenie, federálna vláda, ktoré budú plniť svoju úlohu do času štátoprávneho usporiadania, ako aj parlamenty a vlády oboch republík.

Na prvej spoločnej schôdzi oboch snemovní Federálneho zhromaždenia, ktorú otvoril predsedu predchádzajúceho FZ Alexander Dubček, za predsedu nového Federálneho zhromaždenia bol zvolený Michal KOVÁČ (HZDS). Snemovňa ľudu FZ za svojho predsedu zvolila Václava BENDU z koalícii ODS-

KDS a predsedom Snemovne národov FZ sa stal Roman ZELENAY (HZDS).

Na ustanovujúcej schôdzi Slovenskej národnej rady bol za jej predsedu zvolený poslanec HZDS Ivan GAŠPAROVIČ. Predsedom Ceskej národnej rady sa stal Milan UHDE z koalícii ODS-KDS.

NOVÁ SLOVENSKÁ VLÁDA

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady vymenovalo za premiéra Slovenskej republiky predsedu Hnutia za demokratické Slovensko Vladimíra MECIARA a na jeho návrh schválilo zloženie novej vlády SR.

minister kultúry, poverený aj riadením Ministerstva školstva, mládeže a športu SR; Viliam SOBOŇA (HZDS) — minister zdravotníctva SR; Jozef TUCHYŇA — minister vnútra SR; Katarína TÓTHOVÁ (HZDS) — ministerka spravodlivosti SR; Roman HOFBAUER (HZDS) — minister dopravy a spojov, poverený aj riadením Ministerstva výstavby a stavebnictva SR.

NOVÁ FEDERÁLNA VLÁDA

Po viacerých povolebných rozhovoroch predstaviteľov víazných koaličných strán HZDS a ODS-KDS bola zostavená nová federálna vláda. Jej predsedom sa stal Ján STRÁSKY (ODS). Ďalšími členmi sú: prvý podpredseda Rudolf FILKUS (HZDS), podpredsedovia — Milan ČÍC (HZDS), Miroslav MACEK (ODS) a Antonín BAUDYŠ (KDÚ-CSL). Ministri: Petr CERMÁK (ODS) — minister vnútra, Jozef MORAVČÍK (HZDS) — minister zahraničných vecí, Jan KLAJK (ODS) — minister financií, Jaroslav KUBECKA (HZDS) — minister hospodárstva, gen. Imrich ANDREJČÁK (bez stranicej príslušnosti, nom. HZDS) — minister národnnej obrany.

* * *

Predsedníctvo Českej národnej rady vymenovalo za premiéra Českej republiky predsedu občianskej demokratickej strany Václava KLAUSA a na jeho návrh schválilo zloženie 17-členej vlády ČR.

* * *

20. júla 1992 Václav HAVEL odstúpil z funkcie prezidenta Českej a Slovenskej fede-ratívnej republiky.

NOVÁ POL'SKÁ VLÁDA

Po nevydarrenom pokuse o zostavenie vládneho kabinetu Sejm PR odvolal z funkcie premiéra Waledemara Pawlaka. Parlament zároveň povolal

chocká, prvá premiérka v polských dejinách majúca podporu siedmich postsolidaritných strán, navrhla novú vládu PR, — ktorú Sejm schválil, — v nasledujúcom zložení:

Henryk GORYSZEWSKI a Paweł ŁĄCZKOWSKI — podpredsedovia vlády; Jan Maria ROKITA — šef úradu Rady ministrov; Zdzisław FLISOWSKI — minister národného vzdelávania; Jerzy OSIATYŃSKI — minister financií; Andrzej BRATKOWSKI — minister priestorového hospodárstva a stavebnictva; Krzysztof KILIAN — minister spojov; Janusz ONYSZKIEWICZ — minister národnnej obrany; Zygmunt HORTMANOWICZ — minister pre ochranu životného

prostredia, prírodných zásobov a lesníctva; Jacek KUROŃ — minister práce a sociálnych vecí; Janusz LEWANDOWSKI — minister pre privatizáciu; Waclaw NIEWIAROWSKI — minister poľnohospodárstva a výzivy; Zbigniew DYKA — minister spravodlivosti; Andrzej MILCZANOWSKI — minister vnútra; Krzysztof SKUBISZEWSKI — minister zahraničných vecí; Zbigniew JAWORSKI — minister dopravy a námorného hospodárstva; Andrzej ARENDARSKI — minister hospodárskej spolupráce so zahraničím; Andrzej WOJTYŁA — minister zdravotníctva a sociálnej starostlivosti; Jerzy KROPIWNICKI — minister, vedúci Plánovacieho úradu; Jan Krzysztof BIELECKI, Jerzy KAMIŃSKI a Zygmunt EYSMONT — ministri, členovia Rady ministrov. Funkcia ministra kultúry a umenia do uzavierky tohto čísla nebola obsadená.

do funkcie predsedníčky vlády 46-ročného právničku Hannu SUCHOCKÚ (na snímke), predstaviteľku Demokratickej únie. H. Su-

Zľava: Dr. Ján Bobák, Ladislav Tažký a Jozef Gerbóč. Foto K. Wojciechowski

Vzácna návšteva

časťnili stretnutia venovanému životu a spisovateľskej tvorbe Ladislava Tažkého. Členovia stretnutia si zároveň mohli pozrieť úryvky z filmového tryptychu Juraja Jakubiska nakrúteného podľa scenára L. Tažkého a vypočúť niekoľko úryvkov z jeho próz. Počas besedy, ktorej sa zúčastnili viacerí poľskí novinári a spisovatelia, sa hovorilo i o súčasnom stave slovenskej literatúry a vydavateľskej i prekladateľskej činnosti.

Mili hostia navštívili vo Varšave i redak-

ciu Života, kde sa oboznámili s aktuálnou situáciou nášho časopisu, redakčnou pracou, výučbou slovenského jazyka a krajanským hnutím na Spiši a Orave.

Z Varšavy slovenskí hostia zavítali do Krakova, kde navštívili nové sídlo Ústredného výboru našej Spoločnosti. Počas stretnutia sa oboznámili so súčasnou činnosťou našej krajanskej organizácie, jej dnešnými problémami a plánmi do budúcnosti. Hovorilo sa tiež o štúdiu našej mládeže na Slovensku, spolupráci s Maticou slovenskou, o slovenských bohoslužbách na Spiši a Gráve a ďalších krajanských otázkach. Ladislav Tažký daroval krajanom svoje najnovšie knihy.

Cestou domov sa vzáci hostia zastavili v Chyžnom na Orave, kde sa práve v miestnej základnej škole konala recitačná súťaž slovenskej poézie a prózy. Pre učastníkov súťaže bola to mimoriadna príležitosť, ktorú organizátori dokonale využili a pozvali hostí do súťažnej poroty. Takúto porotu naša krajanská mláďa ešte na recitáciach nemala. Podrobnejšie o súťaži a rozhodnutiach slávnej poroty sme písali v minulom čísle.

J.S.

Divadelná prehliadka

Rôzne folklórne podujatia začiatkom leta na Orave i Spiši sú akoby predzvesťou vitania letného slnovratu. Takou mala byť i tradičná prehliadka divadelných krúžkov, ktorá sa tento rok konala 14. júna v Hornej Zubrici.

V tento deň sa sice Horozubričania zobudili do chladného a daždivého dňa. No ani zlé počasie neodradilo tých, čo sa podujatia chceli zúčastniť. Nie div, že v kultúrnom dome v Hornej Zubrici v popoludňajších hodinách bolo mimoriadne rušno. Schádzali sa tu nielen zvedaví obyvatelia tejto obce, ale aj krajania z okolitých dedín a viacerí hostia z Dolného Kubína, ktorí sa 14. júna dopoludnia zúčastnili zakladacej schôdze Miestneho odboru Matice slovenskej v Jablonke. Boli medzi nimi taktiež primátor a súčasne režisér súboru „Orlov“ Ivan Krúinský z Trstenej, členka súboru Mária Grebačová, kultúrna pracovníčka Eva Mušková a riaditeľ Osvety z Oravskej Polohy Vladimír Ondrej. Za našu Spoločnosť predsedal OV KSSCaS Augustín Andrašák a z redakcie Života Eva Matisová.

Prehliadku otvoril a úvodné slovo vyhlásil tajomník Spoločnosti Ľudomír Molitoris. Žiaľ, obsadenie na tohoročnej prehliadke bolo viač ako skromné. Ako výber nazval prehliadku podujatie na ktorom sa zúčastňujú v podstate len dva divadelné krúžky?

Prvý vystúpil ochotnícky divadelný krúžok z Podvľaka, ktorý pôsobí od roku 1947. Jeho vedúcou a zároveň režisérkou je krajanka Mária Gribáčová. Divadelníci z Podvľaka sa nielen každoročne zúčastňujú našich divadelných priehliadok ale pomerne často vystupujú i v rôznych obciach na Orave a Spiši. Viackrát sa tiež predstavili na Slovensku, posledný raz na jar tr. v Oravskej Polohore. V roku 1987 Podvľania obdržali odmenu Života — krištáľový pohár. Tento rok sa prehliadky zúčastnili s novonastudovanou hrou od Jána Chalúpku — Starý za-

A nevesta je moja... Záber z vystúpenia divadelníkov z Podvľaka

Aldonka Zahorová z Jablonky očarila všetkých divákov

Iubenec. Podvľianski ochotníci, ako vždy zahrali veľmi dobre. Niečudo, že si zaslúžili dlhotrvajúci aplauz.

Veľmi pekne sa v Zubrici ukázal i druhý kolektív — miestny súbor zo školy č. 1, ktorý uviedol zábavnú scénku. Je Miška — myška? Námet a scenár pripravila učiteľka V. Bogaczová. Deti aj keď neboli zvyknuté vystupovať pred tak veľkým, dospelým publikom si na javisku počíname známenite. Ich pohybový prejav bol vypracovaný do najmenších podrobností. A aj keď sa miestami vyskytla nejaká chybčička vo výslovnosti ich vystúpenie môžeme v celku uznáť za veľmi vydarené, ktoré diváci odmenili výdatným potleskom.

Na záver sa divákom predstavila žiačka tretej triedy Základnej školy č. 2 v Jablonke Aldonka Zahorová. Predviedla úsmievnu scénku Kubo, ktorá pobavila divákov, podobne ako prednedávnom na recitačnej súťaži 14. mája v Chyžnom, kde malá Aldonka obdržala zvláštnu cenu poroty za vynikajúci herecký výkon.

Zhodnotiť tohoročnú divadelnú prehliadku v Hornej Zubrici je pre mňa dosť fažáka

úloha. Samotná úroveň jednotlivých vystúpení bola vysoká, ale prekvapujúco slabá bola účasť len dvoch súborov. Až sa nechce veriť, že by sa nenašlo viac krajančích ochotníckych krúžkov, ktoré by nám predviedli svoje herecké umenie. Každý z nás si na tomtoto podujatí musel položiť otázku — prečo? Vari ochotnícke hnutie, majúce na Spiši a Orave tak pekné tradície, začína pomaly zanikať? Veď všade vo svete ho rozvíjajú. Žeby sa u nás nenašlo viacero dobravolníkov pre túto činnosť alebo je to vina zlej organizácej práce? Zdá sa mi, že s prípravou prehliadky sa mohlo začať ešte v zimno-jarnom období, kedy ochotníci mali viac času na nacvičovanie. Je to poučenie pre budúcnosť lebo organizovanie prehliadky len pre dva krúžky nemá zmysel.

Teší nás, že divadelníci z Podvľaka nestrácajú čuľ do práce. Všetky miestne skupiny by si z nich mali bráť príklad. Veríme, že o divadelníctve majú záujem mladí a žiaci, ktorí budú pokračovať v krajančom ochotníckom hnutí. Dúfame tiež, že divadelníctvo

POKRAČOVANIE NA STR. 16

V MEDZIŠTÁTNEJ ZMLUVE O MENŠINÁCH

Zborník zákonov Poľskej republiky č. 42 z 21. mája 1992 uverejnil text Zmluvy medzi vládou Poľskej republiky a vládou Českej a Slovenskej federatívnej republiky o kultúrnej a vedeckej spolupráci. Jeden z článkov tejto zmluvy je venovaný problematike národnostných menšín. Preto ho uverejňujeme v celku, aby sa naši čitatelia mohli s ním oboznámiť.

ČLÁNOK 6

Zmluvné strany zaručia slobodný kultúrny rozvoj poľskej národnostnej menšiny v Českej a Slovenskej federatívnej republike, ako aj českej a slovenskej menšiny v Poľskej republike.

Každá zo zmluvných strán, v súlade so svojím zákonodárstvom, zaručí najmä:

- aby práva a povinnosti osôb patriacich k národnostnej menšine boli rovnaké ako práva a povinnosti ostatných občanov,
- aby príslušníci národnostnej menšiny mohli kultivovať a rozvíjať svoju vlastnú kultúru v jej rôznych aspektoch, vrátane jazyka, literatúry, náboženstva a zachovania kultúrneho a historického dedičstva svojho národa, ako aj zúčastňovať sa vyučovania materinského jazyka,
- činnosť škôl s materinskými jazykmi druhej zmluvnej strany a možnosť využívať

v nich poľských učiteľov v Českej a Slovenskej federatívnej republike, ako aj českých a slovenských učiteľov v Poľskej republike podľa potrieb prijímajúcej strany,

- aby osoby patriace k národnostnej menšine mohli vyučovať buď sa učiť o ich vlastnej kultúre spolu s pestovaním jazyka, náboženstva a kultúrnej identity,
- aby príslušníci národnostnej menšiny mohli šíriť, mať prístup a vymieňať si informácie vo svojom materinskom jazyku,
- možnosť činnosti kultúrno-spoločenských organizácií národnostných menšín, v tom najmä vydavateľskej a tlačovej činnosti v ich jazykoch prostredníctvom vytvorenia vhodných formálno-právnych podmienok a zaistením hmotnej a finančnej podpory.

* * *

Na základe vyše uvedenej zmluvy medzi vládami ČSFR a Poľska bol podpísaný aj konkrétny program kultúrnej a vedeckej spolupráce na roky 1992—1993, ktorý upresňuje otázky pomoci národnostným menšinám. V článku 14 tohto programu sa hovorí:

Obe strany budú poskytovať všeobecnú pomoc národnostným menšinám vo výučbe materinského jazyka, dejín a zemepisu svojej krajiny.

Za týmto účelom:

- zaručia činnosť škôl s materinským jazykom alebo jazykmi druhej krajiny a možnosť zamestnať v nich poľských učiteľov v Českej a Slovenskej federatívnej republike, ako aj českých a slovenských učiteľov v Poľskej republike podľa potreby prijímajúcej strany,

- zabezpeči meritórnu pomoc pri modernizácii a zdokonalení školských osnov poľštiny, češtiny a slovenčiny,
- podporí autorskú spoluprácu pri príprave príručiek, materiálov a didaktických pomôcok z odboru výučby jazyka, literatúry a kultúry.

Obe strany budú každoročne prijímať osoby patriace k národnostným menšinám z oboch krajín na riadne vysokoškolské štúdiá, čiastočné štúdiá, na postgraduálne stáže na náklady prijímajúcej strany.

Ministerstvo školstva, mládeže a športu Slovenskej republiky prijme každý rok na svoje náklady 10 osôb slovenskej národnosti z Poľskej republiky na štúdia na stredných a vysokých školách.

CLÁNOK 24

Obe strany si vymenia po 25 učiteľov národnostných škôl na dvojtýždňové jazykové kurzy. Výmena sa bude realizovať na bezdevízovom základe.

CLÁNOK 41

Obe strany budú zaisťovať všeobecnú pomoc národnostným menšinám v rozvíjani vzdelanosti a realizácii ich kultúrnych aspirácií a najmä ich nakladateľskej a vydavateľskej činnosti v národných jazykoch.

Obe strany budú podporovať priame kontakty Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej a Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku a Poľskej spoločnosti s Poľským kultúrno-osvetovým zväzom v Českom Tešíne.

Poľská strana bude venovať zvláštnu starostlivosť Poľskej scéne divadla v Českom Tešíne.

JABLONKA

Všetkým Slovákom sú známe dejinné udalosti pripojenia hornej Oravy a severného Spiša k Poľsku. Už menej známy je vznik jednotlivých dedín, ich počiatky a postupný vývoj. Dnes chceme predstaviť niekoľko údajov z dejín vzniku a vývoja obce Jablonka na Orave.

Názov obce pochádza údajne od jablone. Podľa miestnej tradície, naznamenanej neskôr vo farskej kronike, sa hovorí, že v r. 1558 kdesi zo Slezska prišiel „do obce Jablonka Sebastian Jablonský ze synem Vincentom, a usadil sa v prosredku chotára terajšeho pod stromom jablonom v miestnosti, kde sú rale Kríž, Šuvada a Galas. Keď Sebastian zemrel, jeho syn Vincent dostal prívilegie od Cath. Zrinskej“.

Prvá historická zmienka je uvedená v dňových súpisoch z roku 1566. Hovorí sa v nej, že: „R. 1575 Katarína Zrinská, paní Oravského hradu, oceniac rozmanité namáhavé práce slobodného šoltýsa Vincenta Jablonovského, ako aj ďalších 4 sedliakov osady Jablonka, ktorá patrí Oravskému hradu, najmä práce, ktoré vynaložili pri stavani nových domov a vyklčovani zeme potrebej pre obrábanie, osloboďala týchto sedliakov ktorí 8 rokov už užívajú slobody, na ďalších sedem rokov, ostatných však, ktorí budú na tomto mieste stavať nové domy alebo iné budovy, na pätnásť rokov od všetkých daní a poplatkov s podmienkou, že budú držať ovce, jahňatá alebo kozy a budú ich pásť na medziach, vrchoch a pastvinách tohto Oravského hradu a odteraz po budúce roky budú povinní odovzdávať pät oviec alebo jahniat na každých sto kusov dobytka. Keď im vypršia slobody, musia platiť ako iní usadení valasi všetky dávky, robotovať a navždy znášať fararchy a všetky povinnosti voči menovanému hradu Orava. Medze sa začínajú od lúky nachádzajúcej sa za potokom Lipnica, ktorá sa volá Lenartovský Kút, skadiaľ ide k potoku zvanému Hyzny, odtaľ sa krúti k potoku zvanému Pekelník pokračuje k potoku zvanému Ondreyovský, potom ide cez riečku Orawkú až k pohoriu zvanému Bezkyt a tam sa končí.“

Roku 1586 čimhovskí zemsí páni Platthyovci protestovali proti tomu, že Fraňa Thurzo (majiteľ Oravského hradného panstva a od 1557 oravský župan) asi r. 1561 založil dedinu „Jablonca“ údajne na území ich majetku. O teste sa asi pre neodôvodnenosť nerokovalo. R. 1595 Fraňov syn Juraj Thurzo založil v obci farnosť, v ktorej o dva roky neskôr katolíci postavili drevený kostol. V r. 1597 Thurzo prepísal a potvrdil šoltýsku listinu, vydanú šoltýsovi Jablonovskému, a počet valaských usadlostí (rali) zvýšil

na 20. Na založení dediny mali účasť rodiny: Otruba, Urbanec, Kania, Josko, Sopko, Jaskovec, Starmach, Kampa, Svatko, Piškur, Cakan, Ošfanda, Brunkala, Augustin, Sobko, Lichosyt, Machay, Oškvarek, Kuon, Plosiak. Obec sa rýchlo rozvíjala. R. 1598 bolo v Jablonke už 28 sedliackych domov. R. 1607 čimhovskí páni Platthyovci znova podali protest proti tomu, že Thurzovci na území čimhovského majetku založili dedinu Jablonku. I tento protest bol bezvýsledný. O rok neskôr pre rabovanie hajdúchov a veľký hlad ostalo v Jablonke na odanenie len 5 domov.

Juraj Thurzo v r. 1613 upravil poplatky valaských dedín tohto okolia a stanovil, že Jablonka má od 18 rali platit: 1 vykŕmeňho vola, 18 kapúnov, 36 sliepok, 18 husí, 20 vajec, 18 jarabíc, 36 viazané fanu. V tom istom roku tu zriadili zámocký španát (hosp. úrad). R. 1619 okrem šoltýsov v Jablonke žilo 18 valaských sedliakov. Bol tam i novovystavaný kostol, hostinec a soľný sklad. O prudkom rozvoji obce svedčí i to, že r. 1624–1626 bolo v Jablonke na šoltýskych a sedliackych raliach osevnej plochy na 2350 korcov zrna, lúk na 136 vozov sena a žilo tu 60 rodin (asi 300 ľudí). V dňovom súpise z r. 1647 je pri Jablonke zaznačené 425 porty (17 rali) okrem šoltýstva.

R. 1659 napočítali v obci 626 katolíkov a 231 evanjelikov. Vizitácia Joachima Kalinku (evanjelický kazateľ a náboženský spisovateľ) na Orave z roku 1666 udáva, že „strany stodoly od pána farára vystavenej zavrelo sa, aby mu Jablončani dali tal. 10 a Lipničan tal. 5. I darovaná mu jest k tomu tá krava, ktorá mu byla inventári daná a vlcí mu ji zjedli ve dvore“. O rok neskôr je zaznamenané, že hoci boli hranice tejto usadlosti privilégiom, ktoré potvrdila Katarína Zrinská označené a pomerne presne určené, jednako — nakoľko vznikli viaceré nové usadlosti na tom istom priestore a okoli — hranice aj samej obce Jablonky museli byť zmenené a znova označené: „...z Pekelníkom, z Bukovinu, z Vlčkom i z Kulisskym chotare nemají, takže i od Zubrike a Lipnice dediny...“

Všetky tieto usadlosti v blízkosti a okoli hraníc Jablonky sa považovali za zrušené. Bolo tam vtedy 14 šoltýskych rodín, z ktorých 8 spravovalo dedinu a vyberalo dávky, kym ostatné platili za oslobodenie od robôt po 1 toliari ročne. Usadlosti boli 18 a — ako sa spomína — obec mala i panský hostinec.

Počas kuruckých bojov v 17. stor. bola dedina celkom zničená. R. 1686 je zaznamenané, že opakujúcimi sa litovskými a kuruckými spustošeniami bola dedina veľmi ochudobnená. Obsadené bola len 1,5 rale, ostatné boli pusté. Napriek týmto neštastiam už o 4 roky bolo obývané, 9,5 rale a šoltýstvo

bolo plne obsadené. Zaujímavý je záznam z 1712, podľa ktorého v Jablonke bolo osevnej plochy na 443 prešporských meric zrna, lúk na 13 vozov sena. Okrem rolníkov v obci boli traja tkáči a jeden pláteník. R. 1728 okrem obvyklých poľnohospodárskych produktov sa v Jablonke pestoval vo veľkom lan, ktorého semeno predávali a z vláken robili plátno. Na farbenie plátna mali farbiareň. Vyrobene plátno predávali. Boli tu aj dva mlyny a r. 1755 dokonca 5 mlynov.

Keď ide o vývin obyvateľstva, r. 1778 v Jablonke žilo 1416 ľudí na 23 raliach. Správa dediny bola až do zavedenia tereziánskeho urbára zverená dedičným šoltýsom, potomkom Vincenta Jablonovského, s menami: Jablonovský, Jablonský, Vician, Novák, Gallas, Šuváda, Dvorštiak atď. V neskoršom období nastal systém volených richtárov (starostov). R. 1787 Jablonka sa stala novou farnosťou a r. 1828 bol v obci zriadený tridsiatkový úrad. Vtedy tu bolo už 576 domov a 3639 ľudí. Obec sa stala význačným platenickým mestom s tridsiatkom. Mala dva vodné mlyny (tri zanikli), jednu pílu a hostinec.

Jablonka ostala v poddanskom pomere oproti hradnému panstvu do vynesenia zák. čl. IX z roka 1848 o zrušení poddanstva. Prvé zameranie chotára bolo r. 1850. Presne zistené výmera plochy bola: 10 945 kat. jutár a 1084 štv. siah. Podľa ščítania r. 1870 tu bolo 667 domov a žilo 3151 ľudí je zaujímavé, že r. 1930 sa uvádzala len 2746 ľudí. Po zrušení poddanstva sa pomer medzi hradným panstvom a starousadlíkmi obce upravil dohodou z 20. 7. 1878.

Jablonka, ako je známe, patrila do roku 1918 k Uhorsku, v r. 1919–1939 k Poľsku, v r. 1939–1945 k slovenskému štátu a od r. 1945 zase k Poľsku.

Poznamenajme ďalej, že Jablonka mala niekoľko význačných rodín. Spomíname aspoň niektorých z minulosti, napr. rodinu Šuvadovu, z ktorej pochádzal Izák Šuvada, provízor Oravského zámku v r. 1671–1672. Koncom r. 1672 bol správca oravských majetkov Izák Šuvada počas bojov o zámok zlapaný ako rebelant a na plti odvezený ako väzeň do Oravou a Váhom do Trenčína. Potom sa však vyslobodil a okolo roku 1680 sa stal znova daňovým úradníkom. Jeho príbuzní prešli bývať z Jablonky do Slanice, kde si Matúš Šuvada vzal za ženu Máriu, sestru kodifikátora spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka. Aj niektorí členovia rodiny Gallasovej, spríbuznení so Šuvadovcami, prešli do Slanice na šoltýstvo. Rodina Jablonských mala niekoľko vynikajúcich členov. Známy je napr. univ. prof. dr. Eugen Jablonský, vynikajúci botanik. Z Jablonky tiež pochádzal Július Balek, ktorý pod menom Július Revický bol význačným maďarským básnikom.

Sprac. EVA MATISOVÁ

KRAJANSKÝ ZÁPISNÍK

30. októbra — 1. novembra 1991. Dr. Eudomír Molitoris a dr. Marián Servátka sa v Budapešti zúčastnili rokovania Konferencie slovenských spisovateľov a umelcov žijúcich mimo Slovensko.

3. novembra 1991. Poľskojazyčný týždenník v USA Horyzonty č. 47/1991 uviedol článok Kiedy oddamy Spisz i Orawę. Jeho autor Stanisław Maron sa ešte raz vracia k udalostiam v Čiernej Hore, ktoré komentuje ako ohrozenie celistvosti Poľska. Chváli postoj Stanisława Madziarského a Zväzu poľského Spiša, ktorý „bije na poplach“. Podľa Marona činnosť KSSČAS má charakter velezradky, lebo hrozí odtrhnutím od Poľska nielen Spiš a Oravu, ale aj Podhalia. Autor vyjadruje poľutovanie, že o našu činnosť neprevádzili záujem prokurátori. Doterajšie skúsenosti poukazujú na pravý opak. Poľskí prokurátori stihajú totiž autorov ohováračských článkov.

Marec 1992. Noviny Zväzu poľského Spiša Na Spisu, č. 3/12 uviedli veľmi útočnú

a neobjektívnu recenziu prvého čísla slovenského magazínu Severný Spiš, ktorého autormi je Janusz Kamocki. Na urážky autora reagoval Jozef Congva v článku Tí strašní Poliakožruti, uverejnenom v júnovom čísle Života.

Marec 1992. Biskup ThDr. Dominik Kalata, novobel'ský rodák, mal v seminári Spišskej kapituly celý mesiac prednášky, semináre, duchovné cvičenia a kázne pre klerikov a knazov spišskej diecézy.

30. marca 1992. Na nowosączskom stretnutí venovanom problematike školstva národnostných menšín v Poľsku predstaviteľka Kurytovia osvety a výchovy dr. Zofia Muzyczko s poľutováním konštatovala, že článok učiteľa z Nižných Lapšov a zároveň šéfredaktora novin Na Spisu — Juliana Kowalczyka — uverejnený v novinách Gazeta Krakowska pod titulom Przesładowanie słowackiej mniejszości na Spisu i Orawie obsahuje viaceré chybné a skreselené údaje (napríklad, že učitelia slovenčiny dostavajú o 50% zvýšený plat v porovnaní s učiteľmi ostatných predmetov).

31. marca 1992. Delegácia Ústredného výboru KSSČAS: Augustin Andrašák, Jozef

Congva, Eugén Mišinec, Eudomír Molitoris sa zúčastnili zasadnutia Výboru pre národnostné a etnicke skupiny Slovenskej národnej rady. 1.–3. apríla tr. ich prijal predseda Matice slovenskej Jozef Markuš a námestník ministra školstva SR doc. RNDr. Vladimír Ďuričovič CSc. Počas pobytu v Bratislave predsedal ÚV Spoločnosti dr. Eugén Mišinec a vedúci Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej dr. Ján Bobák podpísali zmluvu o spolupráci medzi Maticou slovenskou a Spoločnosťou v roku 1992. V rozhovoroch s dr. Máriou Hurtajovou boli dohodnuté konkrétné opatrenia týkajúce sa zriadenia výstavy v Krajanskom múzeu Matice slovenskej v Bratislave pod názvom Život Slovákov v Poľsku.

4.–5. apríla 1992. Jerzy Leśniak uverejnil v Gazete Krakowskej č. 81 (s. 9) text odproszenia prof. Jozefa Congvu za urážky a ohovárania v článku Kuriozalne poglady docenta Ciągwy. Skoro celý text odproszenia, ktorý uložil Vojvodský súd v Katowiciach, pretlačil i týždenník Polityka č. 18 zo dňa 2.5.1992.

22.–25. apríla 1992. Prof. Jozef Congva sa v Martine zúčastnil viacerých podujatií

so slovenským prozaikom
LADISLAVOM TAŽKÝM,
čestným predsedom
Spolku slovenských spisovateľov

O Slovákok v Poľsku

Slováci v Poľsku — to bola dlhé desaťročia téma tabu. Kedy ste sa dopočuli o slovenskej menšine v Poľsku?

— Už od detstva som sa zaujímal o historii Slovákov o ich rozmiestnenie na Zemi, najmä však v Európe, USA, Kanade a Austrálii. Vyučil som sa za kartografa, teda remeslu, ktoré malo do činenia s mapami, vlastne kreslenými knihami, v ktorých je mälo slovami nakreslené (povedané) veľa. Ja som si do nich zakresľoval územia, enklávy všade tam, kde žili Slováci. Zemepisné údaje som si dopĺňoval číslami, teda počtom usadených Slovákov a za toľko odsudzovaného Slovenského štátu mi štatistika hovorila, že Slovákov takmer toľko býva v cudsine ako na vlastnom území. Okrem toho som ako kartograf zakresľoval, najmä do vojenských máp, aj územie, ktoré sme Viedeňskou arbitrážou stratili, o ktoré nás okradlo horthyovské Maďarsko i tie malé kúsky územia, ktoré nám ako náplasť daroval či vrátil Hitler, t.zn. hornú Oravu a Spiš, ktoré kedysi patrili do Uhorska, presnejšie do horného Uhorska a ešte presnejšie do Slovensku. Hovoril o územiacach a menšinách je veľmi chúlostivá otázka a ja by som sa nerad zapletol do diplomatického sporu. Otázku menších musia vyriešiť vlády, v počaji a pri maximálnom porozumení. Preto odpoviem stručne: O Slovákok v Poľsku som vedel, všeličo som počul o ich živote ako menšiny, o ich školskom či kultúrnom rozvoji či skôr zaostávaní, o ich národnom cítení alebo ochabovaní. Počul som toho dosť a bol som z toho smutný. Ba, tak trocha som sa i hanbil za našich vládnych predstaviteľov i sám za seba, že sme Slovákov v Poľsku

ponechali na sily, či skôr slabosť ich vlastného osudu.

Navštívili ste v týchto dňoch Poľsko, hlavné mesto Varšavu, Krakov, obce Jablonku a Chyžné. Čo by ste povedali našim čitateľom, aké dojmy máte z tejto cesty a z mnohých stretnutí, ktoré vám naprogramovalo Kultúrne stredisko Českej a Slovenskej republiky vo Varšave?

— Myslím si, že takto sa program nemá nahustiť. Za štyri dni aj s cestou som sa zúčastnil desiatich vystúpení, stretnutí, diskusií, prednášok a na záver som sa v Chyžnom dokonca očitol ako predseda poroty pri prednese poézie a prózy slovenských detí z Oravy a Spiša, zo škôl, na ktorých sa slovenčina učí len ako predmet, väčšinou ako nepovinný predmet. To, čo som videl a počul, navyše precítil, ma šokovalo. Krásne deti, úžasná chut' zmocniť sa slovenských textov, smelé pokusy o ich prednes, ba niekedy až herecký výkon — to muselo Slovákov zo Slovenska, spisovateľovi, ktorý robí so slovom stisnút srdce dojatím, vytlačiť sily z očí a hanbivo skloniť hlavu a aspoň

v duchu povedať týmto deťom, prepáčte, ešte raz prepáčte, že sme sa tak málo starali o vaše vzdelanie v rodnej reči, aby ste sa nemuseli s takou námahou zmocňovať slovenského jazyka, aby ste sa vedeli po slovensky pomodiť aspoň otčenás a zopakovať si desatoro. Prepáčte mi, ale o tom radšej nebudem hovoriť. Na hornú Oravu a Spiš jednoducho treba ísť, aby neveriaci videli, počuli, aby poznali slovenské školy a slovenské kostoly. Neutrám si odpovedať, kto by sa mal za tento stav najviac hanbiť. Sám seba som sa pýtal, prečo na hornej Orave toľko myslím na Žitný ostrov na perfektné maďarské školstvo na Slovensku, alebo na Maďarsko v Poľsku. Ved s podobným problémom slovenského školstva som sa stretol aj v Maďarsku, s podobnou námahou udržať si slovenskú reč prehlušovanú maďarským, či poľským prízvukom a ovplyvnýnu a to až bolestivo domácom výslužnosťou. Kládol som si otázku, prečo tieto problémy nie sú v Srbsku, Chorvátsku alebo Rumúnsku? V Rumúnsku sú prípady, že dokonca Rumuni si dávajú deti do slovenskej školy, lebo je na vysokej úrovni. Ale radšej prestaňme hovoriť na túto tému. Je príliš smutná, príliš bolestivá. Ja viem, čo bude zajtra, o rok o desať, keď každý takto povie, keď od tohto problému utieká aj spisovateľ. Spisovateľ má vôlu, silu slova, ale politik má moc a právo, ba aj povinnosť riešiť problémy svojich menších vo všetkých štatoch na svete.

Ako si predstavujete starostlivosť starej vlasti o svojich rodákov v Poľsku?

— Častočne som to už povedal, ale v základe problémy menších treba riešiť medzištá-

nymi zmluvami, cirkevnými dohodami a dobrovôľou. Našim susedom na severe i juhu dávam za vzor kultúrny, národný, školský a ekonomický rozvoj maďarskej národnosti menšiny na Slovensku. Ak Slováci dosťanú aspoň polovicu z týchto práv, aké majú Maďari na Slovensku, bolo by to vynikajúce. Vidite, ako ďaleko zašla moja skromnosť.

Hovorí sa o právach našej menšiny, že sa riešia, ale prax je iná ako teória.

— Ano, na papieri je to takmer v poriadku, ale ja by som chcel, aby moje deti, vnučiči chodili v Maďarsku, Poľsku, ale aj v Čechách do slovenskej školy, tak ako chodia v Rumúnsku, Srbsku, Chorvátsku, alebo ak chodia maďarské deti na Slovensku do maďarskej. Ak už sa mám modliť a počúvať služby božie, tak po slovensky. Veď naši predkovia sa už pred viac ako tisíce rokmi modlili staroslovensky.

Odňárodenie menších je medzinárodným hriechom. To by si mali uvedomiť politici zodpovední za starostlivosť a rozvoj menších žijúcich na ich území.

— Aká je úloha menších v trojuholníku...

— Ak myslíte trojuholník Poľsko, Maďarsko, Česko-Slovensko tak sa obávam, že tento trojuholník problém slovenskej menšiny utlial. Skôr sa budú ozývať tí, ktorí práva majú toľko, že s ním nevedia čo robiť, preto budú vymýšľať nové práva, ktoré už právami nebudú. A ten trojuholník je zatiaľ zlepšený slabým lepidlom. Tým lepidlom by mala byť ekonomika a bezpečnosť. Ekonomika je slabá a bezpečnosť? Radšej o nej pomôcť. V týchto dňoch sme svedkami ako jeden zo štátov tejto trojky... Máme na mysli stavbu vodného diela Gabčíkovo — Nagymaros. To je čosi neslýchané čo sa s ním robí, ako sa vypovedávajú zmluvy a ako sa páčia obrovské ekonomicke škody, ako sa zasahuje do ekonomiky druhého štátu. Prekvapilo ma, že vo Varšave (možno sú to len jednotlivci) vidia problém vodného diela v Gabčíkove z pravého brehu. Dunaja. Z tohto pohľadu som nemal radosť. Mohol by signálizovať aj pohľad na iný problém. Bože môj! Ako sa nám do všetkého tlačí politika a ja ako spisovateľ by som tak rád aspoň na chvíľu od nej odšiel.

Čo by ste mohli povedať na záver, ako by ste zhodnotili svoju návštevu v Poľsku?

— Čo ako krátká cesta do Poľska a pobyt vo Varšave v meste rušnom, špinavom a okrem Starého mesta nesympatickom, v krásnom Krakove (malej poľskej Prahe) a na osviežujúcej, nostalgiu vyvolávajúcej hornej Orave bola pre mňa nie formálna, ale nazajou poučná. Nemali by sme cestovať len do Ríma, Paríža, Ameriky, ale i medzi svojich krajanov, z ktorých už niektorí sú tým „co pan chce“, raz Slovák, potom Poliak, alebo Goral. Človek by mal vedieť čím a kym je a nie to, „co pan chce.“

Dakujem za rozhovor a želám Vám veľa krásnych a plodných myšlienok pri písani ďalších a ďalších literárnych diel.

Zhovárala sa: EVA MATISOVÁ

XXVI. ročníka Slovenskej jari. Ako delegát ÚV Spoločnosti sa taktiež zúčastnil rokovania Únie slovenských spisovateľov a kultúrnych pracovníkov v zahraničí. Druhé snemovanie Únie — prvé bolo na jeseň v Budapešti — skončilo schválením stanov a voľbami jej orgánov. Za predsedu Únie bol zvolený dr. Imrich Kružliak z Mnichova. Medzi predsedmi je aj dr. Ľudomír Molitoris.

13. mája 1992. Ústredný výbor KSSČAS v jeho novom sídle v Krakove navštívili: čestný predseda Spolku slovenských spisovateľov Ladislav Tažký, náimestník šéfredaktora vydavateľstva Práca Jozef Gerboc a vedúci Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej dr. Ján Bobák. Ladislav Tažký daroval krajanom svoje najnovšie knihy.

16. mája 1992. V Náimestove sa za prítomnosti predsedu Matice slovenskej Jozefa

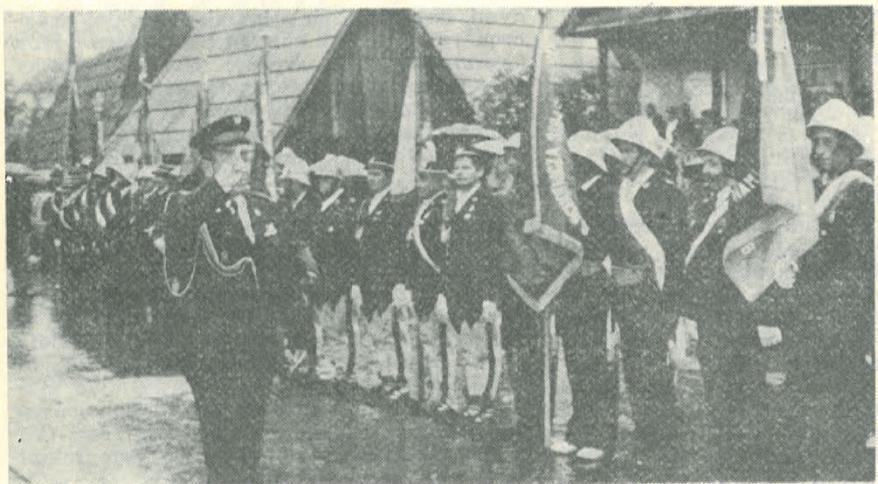
Markuša konalo valné zhromaždenie miestneho odboru Matice slovenskej, ktorý zoskupuje takmer 400 členov. Zhromaždenie zvolilo nový výbor a predsedu, ktorým sa stal opäťovne dr. Vojtech Magurský. Na pozvanie výboru sa na zhromaždení zúčastnili predstaviteľia našej Spoločnosti: Augustín Andrašák, Jozef Bryja, Milan Cervas a Jozef Čongva. 17. mája 1992 dr. Vojtech Magurský zorganizoval pre našich krajanov a ďalších hostí valného zhromaždenia (o.i. predsedu Matice slovenskej J. Markuš s manželkou a bratislavskou herečkou Eva Kristinová) výlet do Hviezdoslavovej hajovne (rodny dom Mila Urbana) v Rovniach, kde P.O. Hviezdoslav čerpal námety pre svoje dielo Hájnikova žena. Na spiatočnej ceste si Slováci z Poľska prezreli 300 učebnic, ktoré zozbieral náimestovský odbor pre krajančeky deti v Poľsku.

25.—27. mája 1992. V hoteli Patria na Štrbskom plese rokovali náimestníci ministrov školstva Slovenskej republiky — doc. RNDr. Vladimír Duríkovič a národného vzdelávania Poľskej republiky — prof. dr. hab. Roman Duda o otázkach slovenského školstva v Poľsku a problémoch krajanov študujúcich na stredných a vysokých školách na Slovensku. Rokovanie sa zúčastnil tajomník ÚV KSSČAS dr. Ľudomír Molitoris a člen predsedníctva ÚV prof. Jozef Čongva.

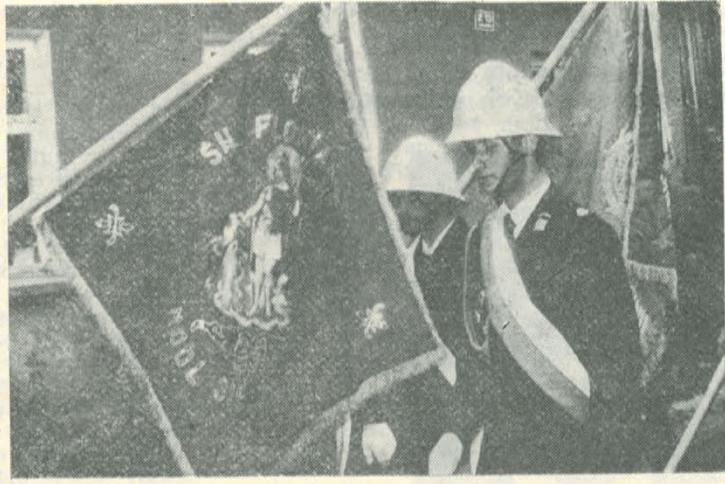
10. júna 1992. Oblastný súd pre Krakow-Krowodrzu vypočúval svedkov vo veci ohovárania Spoločnosti Stanislawom W.

11. júna 1992. Oblastný súd v Nowom Sączu prejednával trestnú záležitosť Jána B. z Čiernej Hory, obžalovaného za ohováranie

DOKONČENIE NA STR. 16

Slávostný nástup hasičov

Sv. Florián — patron hasičov

Jurgovský sviatok

Mohlo by sa zdieť, že ľažká ekonomická situácia zastaví na Spiši a Gráve akékoľvek stavebné investície. A jednako, aj keď zriedka, odovzdávajú tam do užívania nové verejnoprospečné objekty. Ide sice často o objekty dnes len dokončené, ktorých výstavba začala ešte v osiemdesaťtych rokoch, avšak práve preto ich odovzdanie do prevádzky je v dedinskej komuniti o to slávostnejšie a významnejšie. V polovici tohto roka na Spiši odovzdali do užívania tri hasičské remízy. Dve v nižnolapšianskej gmine — v Kacvine a Nižných Lapšoch. Nepísali sme o tom, keďže predstaviteľia tamtojšej samosprávy a funkcionári hasičských zborov asi našu účasť považovali za nežiaducu a nás na slávlosť nepozvali. Preto len poznamenávame, že na výstavbe týchto verejnoprospečných objektov, ktoré majú slúžiť všetkým obyvateľom, sa podielali aj naši krajania.

Mohli sme sa zato na pozvanie jurgovských hasičov zúčastniť podobného podujatia v Jurgove, kde 14. júna tohto roka odovzdali do užívania peknú hasičskú remízu. Vyšvátil ju miestny farár W. Podhalánski a slávostnej ceremonie sa zúčastnilo takmer celé obyvateľstvo Jurgova, viacerí hostia, hasičské zby z okolitých dedín a, samozrejme, jurgovskí požiarnici.

Ako sa hovorilo v slávostnom referáte veliteľa jurgovského zboru Emila Martinčáka, hasičské tradicie v tejto obci majú už 109 rokov. K vzniku prvej hasičskej jednotky došlo v roku 1883 na príkaz náčelníka magurského obvodu Tomáša Cornidesa a pokúsil sa ju zorganizovať Šebastián Chovanec „Stalmaga“. Neskôr urobil aj peňažnú zbierku na nákup ručnej striečkačky. Keď už Jurgovčania zozbierali 300 rakúsko-uhorských korún, vybrali sa do Spišskej Staréj Vsi kde striečku kúpili, čo prinutilo obyvateľov vybudovať aspoň nejakú „šopu“ pre jej usklad-

nenie. Postupne hasičom pribúdalo náradia a tak ich následovníci začali rozmyšľať o výstavbe ozajstnej hasičskej remízy. Sen Jurgovčanov sa zmenil na skutočnosť v roku 1943, keď po vyše ročnej výstavbe bola remíza odovzданá do užívania. Budovu a celé hasičské náradie posvätil slovenský knáz Anton Bekeš. Veliteľom hasičov v Jurgove bol vtedy Valent Plučinský.

Samozrejme, hasičského náradia neustále pribúdalo, v súvislosti s čím stará remíza z obdobia Slovenského štátu prestala vyhovovať. V roku 1973 Andrej Miškovič, tajomník hasičského zboru v Jurgove, podnikol prvé kroky pre výstavbu novej remízy. Organizoval poradu za účasti predstaviteľov rôznych vtedajších organizácií, na ktorej bol zvolený výbor pre výstavbu remízy. Pôvodne sa plánovalo postaviť len prístavku k starej remíze. Avšak po konzultácii s predstaviteľmi Novotargského okresu došli k záveru, že budú stavať nový objekt. Mal stať na mieste starej zničenej jurgovskej krímy. Samozrejme výstavba sa od počiatku stretla s rôznymi prekážkami. Až intervencia u vojvodských úradov pomohla situáciu vyriešiť.

V roku 1977 Jurgovský hasičský zbor prešiel pod správu Veliteľstva oblastných hasičských zborov v Zakopanom. Reorganizácia bola pre Jurgovčanov priažnivá, spominané oblastné veliteľstvo, najmä pluk. Czeslaw Košmiński, ocenil tunajších „fajermanov“. Vďaka nemu dostali automobil značky Žuk, no a predovšetkým pomoc a podporu pre začatie stavebných prac. Výstavba, pre rôzne prekážky, sa tiahla takmer 15 rokov. V roku 1977 v budove urobili časť stolárskych prac a do garáži premiestnili celé požiarnické náradie. O rok neskôr niekoľko ukončených miestností prenajali pošte, čo bolo výhodné nielen pre obyvateľov Jurgova, ale aj Ciernej Hory a Repíšku. Ziaľ, chýbajúce sta-

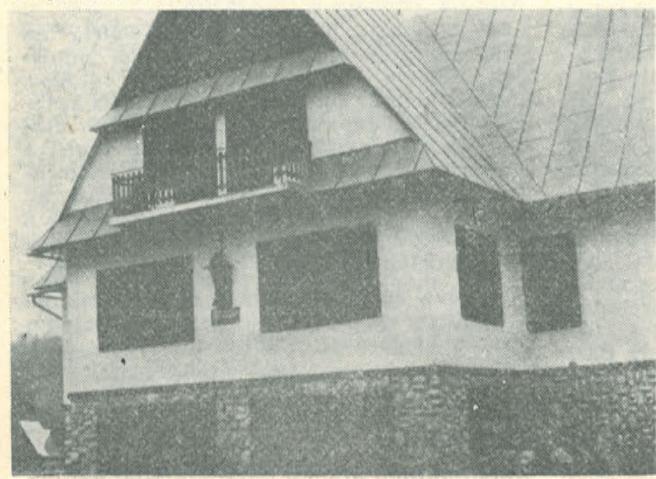
vebné materiály nedovolili ešte dlhé roky stavbu remízy definitívne ukončiť. Stalo sa to až teraz. Ako povedal vojt gminy Bukowina Tatrzańska mgr. Franciszek Jezierszak, „remíza bude slúžiť všetkým obyvateľom, lebo všetci k nej priložili vlastnú tehličku“. Časť prác urobili Jurgovčania svojpomocne, ostatné hradil gminný úrad v Bukowine Tatrzańskiej, poštovňa v Nowym Targu a Nowym Sączu. Vďaka spoločnému úsiliu, stavba remízy bola konečne zavŕšená.

Počasie, ziaľ, neprialo jurgovskej slávnosti. Už od rána sa mráčilo a príalo. Pred poludníkom sa pred novým hasičským domom konal zraz požiarov z Jurgova, Brzegu, Durština, Bukowiny, Bialky, Repíšku, Ciernej Hory, Novej Belej, Nižných Lapšov, Tribša, Groňa a Poronina, ktoré urýchlene, za prudkého lejáku, odpochodovali do miestneho kostola sv. Šebastiána, kde sa pri tejto príležitosti konala slávostná sv. omša. Po nej sa zby, pozvaní hostia a mnohí Jurgovčania vrátili k remíze, kde nasledovala vysviacka objektu. Na slávost o. i. prišli: zástupca vojvodského veliteľa DHZ J. Cepech, tajomník vojvodskej správy DHZ K. Czyrek, oblastný veliteľ požiarov v Zakopanom F. Banika, riaditeľ poštovne v Nowym Targu S. Kowalczyk, predstaviteľia pohraničnej stráže a miestnej samosprávy. Veľkú pozornosť vzbudila aj účasť nemenských požiarníkov z mesta Siegen.

Nasledovali príležitosťné prejavu a vyznamenania. Zlatú medailu za zásluhy pre požiarstvo dostal Franciszek Pluciński a striebornú Jan Machaj. Medzi vyznamenaniami boli aj naši krajania: striebornú medailu za zásluhy pre požiarstvo získal Emil Martinčák, bronzovú — Jozef Gombóš a odznaky vzorný požiarik získali krajania Jozef Vojtas a Ján Gombóš. Vyznamenania jurgovským hasičom odovzdal predsedu Vojvodského zväzu požiarových zborov knáz dr. Henryk Ostach. Slávnosť pokračovala vystúpením jurgovského folklórneho súboru Podhalie a zavŕšila ju vo večerných hodinách ludová veselica.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Jurgovská remíza

Hasičský pochod cez obec

V boji za jazyk a víru

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

II. STŘEDNÍ POLSKO

Mezi Čechy, kteří se usadili ve středním Polsku, byly jiné podmínky než ve Slezsku. Češi zemědělští kolonisté v Kucově a Zelově pocházeli z náboženské emigrace. Patřili k reformované evangelické církvi se silnými českobratrskými tradicemi. Průmyslová emigrace směřující do Lodže a Zyrardowa přicházela z českých středisek ve středním Polsku a ve Slezsku. Byli to reformovaní evangelici. Češi přijíždějí přímo z Čech byli většinou augsburgského vyznání, ale byli mezi nimi i katolici a dokonce i baptisti. V Kucově a Zelově vznikly reformované evangelické sbory s čistě českým obyvatelstvem. V Zyrardowě byli kromě Čechů i Skoti a další. Reformované evangelické sbory ve Varšavě a Lodži byly smíšené, česko-německé. Výjimkou byla Polská Kamenice, kde se obyvatelstvo popolštilo a patřilo k římskokatolické farnosti v této obci.

ZELOV

V Polském království patřil Zelov k největším reformovaným evangelickým sborům. Měl v roce 1848 1219 členů. Do Zelova dojížděl nejprve pastor Jakub Stettinius z českého sboru ve Velkém Táboře. Dalším pastorem, bydlícím již v Zelově, byl Jan Fabry. K zasloužilým pastorem patřil Alexander Glowacki, který založil školu, postavil kostel a faru. Pastoři hráli mezi osadníky důležitou roli. Neomezovali se jen na náboženské otázky, ale snažili se ovlivnit celý život v osadě. Dalším zasloužilým pastorem byl Jan Mozes, který vedl sbor v letech 1830–1871. Byl patronem místní školy a inspektorem evangelických škol v celém Zelově a sousedních obcích. V kostele kázel polsky, ale při konfirmacích užíval češtinu. Pastoři přijíždějí z Čech se obávali popolštění českého obyvatelstva a snažili se zamezit bližším stykům s Poláky. Jan Mozes dbal o to, aby se v Zelově neusídlily jiné národnosti.

V roce 1860 se v Zelově objevili baptisti. V roce 1882 se 60 Čechů dalo pokřtit podle jejich obřadů. V roce 1896 baptisti postavili vlastní kapli s bytem pro kazatele.

Do čtyřicátých let 19. století působily při evangelických reformovaných sborech v některých českých střediscích školy, v nichž se děti učily číst, psát, počítat a náboženství. Školy pracovaly systematicky, ale jejich úroveň byla různá. Záviselo to do značné míry na kantorovi, který tam učil, a na dohledu pastora. V roce 1834 v Polském království vstoupil v platnost zákon o školství. Dosažený dozor nad školstvím byl zrušen. Každá škola dostala patrona z úřadu. O školu v Zelově pečoval pastor Jan Mozes. Školy s českou mládeží byly rovněž v Kucově, Lodži, Polské Kamenici a Zyrardowě. Po první světové válce kromě státních škol byla v Zelově škola při reformovaném evangelickém sboru, v níž se učilo česky. Do státní školy úřady posílaly Čechy, absolventy Varšavské univerzity. Zpočátku škola měla 4 třídy, později 7 tříd.

Škola neměla vhodné učební místnosti. Proto bylo založeno družstvo pro výstavbu školy. S finanční pomocí Společnosti pro podporu stavby škol byla výstavba zahájena v roce 1935 a ukončena v roce 1937.

Při každé farnosti působil pěvecký sbor, který kromě náboženských písni zpíval i písni světské. Sbory vystupovaly veřejně na slavnostech a státních svátcích. Ve Velkém Táboře velmi aktivně působil hasičský sbor. V roce 1928 se ve Varšavě konal festival českých dechovek, který uspořádaly společnost Betania, Beseda a Jednota a česko-slovenské velvyslanectví v Polsku.

Ceský reformovaný evangelický sbor v Zelově měl v roce 1924 2450 členů. Velkou událostí bylo v roce 1932 vydání nového zpěvníku „Sbírka duchovních písni a žalmů“ s 330 písni. Po první světové válce do sboru přišli duchovní — absolventi fakulty evangelické teologie Varšavské univerzity. K největším a nejaktivnějším farnostem reformované evangelické církve patřil Zelov. Ve třicátých letech 20. století tam bylo 2719 reformovaných evangelíků, 997 baptistů, 60 svobodných reformovaných a 57 metodistů.

Po druhé světové válce Češi začali hromadně odjíždět do Československa. Sbor se změnil o 80 percent. V sedesátých letech však znova zesílil a stal se největším sborem s českým obyvatelstvem. Zvláště bohatě rozkvétal společenský a náboženský život za pastora Zdzisława Trandy.

KUCOV

Čeští obyvatelé Kucova a okolí neměli vlastní sbor. Chodili proto do augsburgského sboru v Kleszczowě. Po rozdělení obou církví v Polském království došlo mezi Kucovem a Kleszczowem ke konfliktu. Reformovaní evangelici z Kucova žádali oddělení od sboru v Kleszczowě, kde se bohoslužby konaly německy. V roce 1835 bylo v Kucově 131 reformovaných evangelíků. S pomocí souvěrů z celého Polska postavili v Kucově sbor a kostel. Při sboru působila i škola, do níž chodily děti z Kucova, Folwarku, Zlobnice a Aleksandrowa. Škola byla financována z vlastního rozpočtu, příspěvků rodičů a dobrovolníků. Po první světové válce se budoucí učitelé českých škol připravovali v učitelském semináři v Ostrzeszowě. Byli to většinou Češi ze Zelova a Kucova. Po ukončení studií je úřady posílaly především na Volyn. Ke kucovským absolventům patřili Miroslav Nevečeřal a Pavel Mundil, ze Zelova pocházeli Anna Kupecová, Miroslav Nejman, Wilhelm Engel, Karol Ransz a další.

Druhým největším českým střediskem byl po první světové válce Kucov. Budova sboru byla za války vážně poškozena. V roce 1919 byla obnovena. Pořádaly se tam lekce zpěvu, diskutovalo se o české literatuře. V roce 1928 měl sbor 518 členů. V letech 1919–1939 se narodilo 330 dětí, bylo uděleno 100 šňatků a 254 konfirmací. Sbor se rovněž podílel na veřejném životě. Kantor byl členem Obecního výboru pro národní svátky a pěvecký sbor vystupoval na státních slavnostech.

Po roce 1939 na území připojeném k III. říši Češi zůstali ve svých hospodářstvích, nebyli vystěhováni. Místní Němci však jednali s Čechy daleko méně laskavě. Pamatovali si, že před válkou Češi žili ve shodě s Poláky, nezapomněli, že se Češi oddělili od augsburgského sboru. V roce 1942 ke kostelu, kde se konaly bohoslužby, přišeli němečtí četníci, kteří chtěli vyvézt mladé Kucovany na nucené práce do Německa. Mládeži se podařilo utéct přes zákrustii do zahrady a hlavním vchodem vyšli jen starší. Při jiné příležitosti se však četníkům podařilo mladé lidí pochydat, vyvézt na nucené práce do Německa a některé z nich do koncentračních táborů. Po válce mnoho Čechů odjelo do Československa. Díky kantorovi Janovi Nevečeřalovi se situace uklidnila. V sedesátých letech mnoho mládeže odešlo za prací do Slezska, kde o ně pečoval diakon Bohuslav Nevečeřal z Kucova, delegovaný konzistori. Založil v Katovicích modlitebnu v budově patřící metodistům.

ZYRARDOW

Rozsáhlá východní oblasti, levná pracovní síla a dobré podmínky pro pěstování lnu přiměly bratry Lubieńské k založení

první polské manufaktury na lněné výrobky. Prvními kvalifikovanými pracovníky továrny byli Češi a Němci z Rakouska a Pruska. Továrna zaměstnávala rovněž lidi z různých oblastí Polského království, kteří měli dobré tkalcovské kvalifikace. Největší skupinu tvořili reformovaní evangelici. Zpočátku neměli vlastní modlitebnu a využívali pohostinství římskokatolické farnosti ve Wiskitkách. Tam křtili děti, ženili se, tam se konaly pohřební obřady. V roce 1870 bylo v Zyrardowě 670 Čechů. Díky úsilí superintendenta Diehla a později Jelínka jim továrník Dittrich přidělil místnost na kapli. Kromě Čechů tam patřili i Skoti a Francouzi pracující v místních továrnách. Kantori plnili své funkce bezplatně. Duchovní pěši měli pastoři z Varšavy: Józef Splezynski, August Diehl, Stefan Siekierski, Kacper Tomasz Tosik, Władysław Ostachiewicz a Władysław Semadeni.

Při sboru působila evangelická škola. Mezi obyvatelstvem bylo mnoho analfabetů. Děti nechodovaly do školy pravidelně, musely pomáhat doma při tkani. Podobně tomu bylo i v rodinách, kde rodiče pracovali v továrně. Spisovatel Paweł Hulka-Laskowski o tom napsal: „Děcko skončilo pět let a už ho rodiče brali s sebou do továrny. Zima nezima — v pět už v práci! Dítěti se chtělo spát, ale kdepak! Napál spícího špuntu tálí do továrny — nosit špulky, podávat co potřeba. V zimě sněhu po pási, děti pláčou, ale to nic, musíš se starým...“ Za první světové války se obyvatelstvo rozptýlilo po světě. Mnoho rodin se už do Zyrardowa nevrátilo. V roce 1930 měl sbor 78 rodin, celkem 184 osob, z toho 145 Čechů. Nevelký počet českých katolíků — to byli potomci kolonistů, které Karel Dittrich, majitel Inářských závodů, přivedl v 19. století z Moravy do dechovky, kterou zakládal. Vynikající osobnosti v Zyrardowě byl Čech, spisovatel a překladatel Paweł Hulka-Laskowski, o jehož tvorbě jsme v životě již psali.

Podobně jako po první světové válce, i po druhé se počet Čechů v Zyrardowě značně snížil. V roce 1939 jich tu bylo 178, a rok později již jen 121. Asi 30 Čechů vyvezli Němci na nucené práce. Ti, kteří zůstali, pracovali v místních továrnách pro potřeby vojska.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLU

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Zelov. Budova reformovaného evangelického sboru, postavená v roce 1825. Foto archív autora

Krajanský problém Slovenskej republiky?

Po návštěvách viacerých krajanov Slovákov, ktorí žijú v blízkom zahraničí, i po stretnutiach s tými, čo žijú od Slovenska ďalej, sa už niekoľko rokov utvrdzujeme v presvedčení, že mnohí z nich sa ocitajú v postavení „ohrozených druhov“, pod takým assimilačným tlakom, ktorý môže vyústiť iba tak, ako sa skončil osud Slovákov v Maďarsku. Symbolická slovenská menšina žijúca v Maďarsku by mala byť hrozivým memen-tom, ktoré ukazuje dôsledky našej ľahostajnosti, dôverčivosti i lacnej propagandy, ktorá vytvárala naivnú velkodušnosť voči násiliu a národnostnej genocíde.

Situácia slovenských národnostných menšíň v zahraničí je veľmi odlišná a nikde — žiaľ, i vďaka lajdáctvu nie zle platených úradníkov „zodpovedných“ úradov a inštitúcií — ešte objektívne nezmapovaná. Nedávno som sa o takejto povrchnej práci slovenských i českých úradníkov predstavil napríklad v Poľsku. Čerstvý, a preto novej moci vďačný úradníček v duchu hesla „keď sa o probléme nehovorí, tak problém nejestvuje“ podal najvyššiemu šéfstvu informáciu v duchu — „v Poľsku je všetko v poriadku, problémy sa umelo zveličujú, aj tak ide iba o intelektuálne slabú skupinu bývalých Slovákov, ktorá je už na konci poľskej asimilácie“. A hotovo!

O probléme rumunských, juhoslovanských, maďarských, a poľských (o poľských najmä v poslednom čase i v LT) Slovákov sa popísal veľa, možno i paberkovite. O Slovácoch žijúcich na Ukrajine, v Rakúsku, v Bulharsku a v Čechách už menej. Osobitnú kapitolu by si zaslúžili úvahy o krajanoch žijúcich vo vzdialených krajinách, no zdá sa, že aj takzvane lepšie postavených Slovákov v zahraničí treba hovoriť, lebo každá slovenská enkláva za hranicami Slovenska je súčasťou slovenskej kultúry, Slovenska v širšom slova zmysle, malého národa, ktorý sa dvojnásobne musí starať o všetky svoje údy.

Už po prvej návšteve medzi zahraničnými Slovákmi v Rumunsku sa podarilo presadiť prostredníctvom mojej interpelácie v SNR i určeniam predsedu Demokratického zväzu Slovákov v Rumunsku, básnika Ondreja Štefanku, významný experiment. Na potvrdenie nášho krajanského spolku v Rumunsku vystavilo naše veľvyslanectvo v Bukurešti dodatok k rumunskejmu pasu, ktorý potvrdzoval, že ide o Slováka žijúceho v Rumunsku a tu môže dostať výnimku z pozvania, ktoré sa inak pri prechode našich hraníc vyžaduje. Tento spôsob udelenia výnimky sa podaril, osvedčil sa proti zneužitiu, ale — a to je najdôležitejšie — významne posilnil slovenské povedomie našich krajanov v Rumunsku. Naši krajania, podľa ich vlastných slov, získali pocit, že o nich materská zem má záujem, že o nich stojí a dbá! Aká maličkosť — aký veľký dosah.

Najmä po poslednej návšteve v Poľsku medzi krajanmi na hornej Orave a na severnom Spiši, ktoré boli po rozhodnutí Rady veľvyslancov z roku 1920 ako následnej schôdzki takzvanej Malej versailleskej dohody odtrhnuté od Slovenska a pripojené k Poľsku, som zistil nevyhnutnosť radikálnych krokov. Nechcem, aby táto poznámka vyznala ako územné nároky Slovenska, alebo ako návrh na revíziu hraníc Slovenskej republiky, no tento moment prízvukuje tragicost súčasného postavenia a vývoja slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku.

Slovenská republika sa už nezaobíde bez absentujúceho Krajanského programu Slovenskej republiky — vladného programu, ktorý konečne objektívne a dôkladne námiešal stav veľkých slovenských národných menšín v zahraničí, metropolitným národom.

i konkrétné formy pomoci podľa diferenčiácií podmienok, v akých sa naši krajania v tej ktorej oblasti nachádzajú. Nie všetky programy pomoci sú finančne také náročné, aby dnes boli neuskutočnitelné. (Neskôr si dovolím uviesť konkrétné návrhy.)

Ako ukázal rumunský príklad, nemožno podceňovať zdanlivu nepatrne formy pomoci, ktoré spočívajú hoci len v zjednodušení po-bytu krajana vo vlasti ich predkov či inak uľahčenom styku so Slovenskom. A to si ani netrúfam hovoriť o nemalých finančných čiastkach, aké venujú také národy-obri, akými sú Francúzi, Španielci ci Taliansi, na rôzne projekty šíriace ich kultúru za hranice povolenými formami, napríklad, prostredníctvom podpory kultúrnej výmeny. Napríklad, nás vydatel sa môže uchádzať v týchto krajinách o podporu vydania pôvodného die-ala tejto krajiny, nehovoriac o vzdelenávaní a výchove znalcov ich kultúr zo zahraničia.

V SNR i v láde SR som navrhol projekt Doložky najvyšších krajanských výhod. Podľa vzoru rumunského experimentu s bezpozvánkovým prechodom na ich hranic navrhujeme prijať nevyhnutné opatrenia na vydávanie overené kartky do cudzieho pasu — akejsi vyňateľnej prílohy, ktorá by oprávňovala Slováka, príslušníka cudzieho štátu, využívať počas pobytu na Slovensku i v styku s našimi úradmi v zahraniči také výhody, ktoré by ho zrovnomárali s občanom Slovenska. Jednoduchá technológia postupu by využila spomínané rumunske skúsenosti: príslušník našej národnosti v zahraniči by si vyžiadal od krajanského spolku určeného a evidovaného Maticou slovenskou (pôsobiaceho aj v súlade s právnymi normami tohoktorého štátu) formulované potvrdenie, ktoré by osvedčovalo jeho národnostnú príslušnosť. Na jej základe by vydávalo a registrovalo tieto doložky poverené zastupiteľstvo našej krajiny v zahraniči. V Poľsku by to nemusela byť Varšava, po azda nádejnom presiahovaní konzulátu z Kattovic by to mohol byť aj krakovský generálny konzulát. Podobne v Maďarsku, v Juhoslávii, ale i v USA, v Austrálii, v Kanade. Z počtu cudzincov, ktorí k nám prichádzajú, je iba zlomok krajánov — Slovákov a až finančná úvaha môže určiť rozsah úlav, únosný pre štátne rozpočet.

O aké krajanské výhody by išlo? Mohlo by ísi o oslobodenie od vízovej povinnosti, od ohraňčenia dĺžky pobytu u nás podľa istých regulí, o oslobodenie od povinej výmeny valút, od povinnosti predpokladat pozvanie na návštavu Slovenskej republiky, o oslobodenie od zvýšených platieb v hoteloch, športových a kultúrnych podujatiach, v kultúrnych inštitúciách vzťahujúcich sa na cudzincov, o možnosť lieby v našich zdravotníckych zariadeniach podľa pravidel platných pre občanov Slovenskej republiky, o uprednostňovanie objednávok ktoré zamestnávajú a k nám vyšlú krajanov Slovákov (a nie naopak, ako to robia niektoré naše firmy spolupracujúce s Wroclavom, Novým Targom a inými!), o oslobodenie od colných poplatkov a o iné podobné úlavy.

Bol by to možno jeden z krokov, ktoré po jednoduchej legislatívnej úprave podstatne posilnia kontakt a najmä kultúrnu výmenu medzi Slovenskou republikou a krajanskymi spolkami, teda i príslušníkmi slovenskej menšiny v zahraničí.

Ako príklad si dovolím dokumentovať konkrétnu situáciu z môjho poslaneckého prieskumu medzi Slovákov v Poľsku v týchto, to problematických okruhoch:

— premiestní konzulát ČSFR z Katovic do Krakova (prirodzeného politicko-kultúrneho centra, do ktorého spadá i oblast poľskej Oravy a poľského Spiša, čo je asi tridsaťštyridsať tisíc Slovákov), pre zopár tisíc Čechov určite stačí konzulát vo Wroclave! Ako prioritu tu treba určiť starostlivosť o slovenskú menšinu a tak to i menovať obsadenie miesta generálneho konzula i osadnenstva konzulátu

— trvá na neformálnom, nesymbolickom a skutočnom zapojení sa veľvyslanectva ČSFR vo Varšave, oboch konzulátov, najmä Katovického, do doriešenia vlastnej budovy Kultúrno-sociálneho spolku Čechov a Slovákov v Poľsku pri slúbenej spolupráci primátora Krakova

—riešiť novou dohodou, či výkladom starej, financovanie činnosti nášho krajanského spolku v Poľsku, ale najmä uplatňova nie národnostných práv Slovákov v školstve, v kultúre a spoločenskej činnosti.

— prieťbit a cieľavodno orientovať spoluprácu našich kultúrnych a spoločenských organizácií s podobnými v Poľsku na národnostne obývaných oblastiach — preferovať Oravu a Spiš u nás!

— prijať Krajanský program SR, v jeho rámci prednostne umožniť výdaj Doložky najvyšších krajanských výhod pre našich krajanov.

2. V oblasti cirkevnej najmä:

— umožniť vykonávanie bohoslužieb a základných cirkevných ukonov v slovenskom jazyku tak, ako to bude našimi krajanmi pre ich účely náboženského života nevyhnutné a požadované — u nás recipročne

— požiadal predstaviteľov katolickej cirkvi na Slovensku, aby intezívnymi rokovami s polským episkopátom dôsledne vysvetlili nedôstojné a neprimerané zastúpenie slovenského jazyka v liturgii na národnostne kontaminovaných územiach Poľska a začali krutý asimilačný tlak poľského kléru na Slovákov v Poľsku — keďže aj tu ide o oblasť dodržiavania ľudských práv, iniciovať v prípade neúspechu rokovania slovenských cirkevných predstaviteľov aktivity príslušných vládnych i nevládnych orgánov i organizácií, napríklad Helsinský výbor a podobne, čím by sa mohli odstrániť rozpory medzi Poľskom proklamovanými záväznými súhlasmami a medzinárodnými dohovormi podľa zásad medzinárodného práva a jeho porušovaním.

3. V oblasti písomníctva, kultúrnych prejavov, historických slovenských nápisov, znakov a nevyhnutnej dvojjazyčnosti najmä:

— žiadať a kontrolovať poľskú vládu, aby v rámci pamiatkovej starostlivosti a kultúr- neho dozoru zakázala svojvoľne ničenie slo- venských stôp (často aj len domnele sloven- ských) v znakoch i v slovesnosti, aby reštau- rovala svojvoľne zničené a umožnila slo- venským vedcom spolupracovať na tomto projekte

— podobne požiadaj o tieto akity prostredníctvom slovenského episkopátu najvyššie poľské cirkevné kruhy

— publikovať informácie o uskutočnených nápravách.

4. V oblasti školstva najmä:

— poskytnú naše učebné osnovy učiteľom slovenčiny, matematiky a vlastivedy ročníkov 1 až 5 pre pripravu modifikovaných osnov

— dodať pracovné zošity, zošity na písanie, cvičné listy aspoň dvom základným školám po 15 žiakoch (finančne náklady minimálne!)

— poslať učebné pomôcky najmä pre výuku slovenského jazyka (vybrané slová a podobne) aspoň pre ZŠ v Novej Belej, v Krempechoch, v Nedeci, v Kacvíne, vo Vyšných Lapšoch, v Ciernej Hore (ZŠ č. 1 a č. 2), v Jurgove, v Repiskách (ZŠ č. 1 a č. 2), v Lipnici-Privarovke, v Malej Lipnici (ZŠ č. 1 a č. 3), v Jablonke (ZŠ č. 2), v Oravke, v Podwilku (ZŠ č. 2), v Zubriči (ZŠ č. 1, č. 2 a č. 3), v Harkabuze, v Podsrni a pre gymnázium v Jablonke — to je celkom 22 serií učebných pomôcek.

— finančoval a dobrovoľne detské časopisy
do škôl a klubovní (do škôl až do 22 kresťanov
ako v predchádzajúcom bode), počas ročného kon-

Záber z konferencie. Žlava: riaditeľ školskej správy v Dolnom Kubíne Štefan Jány a naši učitelia — Zofia Bogačíková, Emília Joniaková, Ján Budz, Anna Slabyová, Mária Mlynarčíková a Alojz Rusnák

V Zakopanom o slovenskom školstve

Tatranské mestečko Zakopane bolo v dňoch 27.—29. mája tohto roka dejiskom poľsko-slovenskej konferencie na tému: Vzdelávanie slovenskej národnostnej menšiny v Poľskej republike. Usporiadali ju krakovská Poľsko-slovenská Spoločnosť a Mestský úrad v Kežmarku, za spoluúčasti s ministerstvom národnej edukácie a ministerstvom kultúry a umenia Poľskej republiky, ako aj Vojvodským úradom a Kurátorm osvety a výchovy v Novom Sáči.

Konferenciu otvorila predsedníčka Poľsko-slovenskej spoločnosti p. Danuta Abrahamowiczová, ktorá privítala všetkých učastníkov. Dvojdňového sympózia venovaného našej menštine sa zúčastnili: predstaviteľia ministerstva národnej edukácie s riaditeľom Gdboru všeobecného vzdelávania Miroslawom Sawickým a s Melaniou Sobańskou-Bondaruk z Odboru pre otázky národnostných menšíns, plnomocnenkyňa novosáčského kurátora Zofia Muzychko, predstaviteľia školskej správy z Dolného Kubína — riaditeľ Štefan Jány a Eva Mičovská, predsedníčka Zväzu poľských učiteľov v Česko-Slovensku Małgorzata Rakowska a Piotr Žabiński, ako aj predstaviteľ bratislavského pobočky Charty 77 Imrich Vašečka. Konferenciu počil svojou účasťou aj generálny konzul PR v Bratislave prof. Jerzy Korolec, kultúrny atašé Poľskeho veľvyslanectva v Prahe Michal Klinger, novosáčsky vojvoda Jacek Rogowski a primátor mesta Kežmarok Ján Skupin. Samozrejme nesmeli chýbať učitelia slovenčiny zo Spiša a Oravy, ako aj zostavovateľia učebnic slovenského jazyka vydávaných v Poľsku.

Novosáčský vojvoda Jacek Rogowski vďačiac účastníkom konferencie na pôde vojvodstva poukázal na dobré susedstvo a spoluprácu so Slovenskom a potrebu jej rozvíjania a upevňovania. Zároveň zdôraznil: „... sú však aj problémy a teraz nastali časy, aby sa vypracovalo metódy riešenia. Konferencia by mala prispieť k riešeniu týchto

problémov, medzi našimi narodami a národnostnými menšinami žijúcimi po oboch stranach hraníc."

Referat o postavení národnostného školstva v Poľskej republike prednesol Miroslaw Sawický z Odboru všeobecného vzdelávania ministerstva národnej edukácie. Spomíname, že minulý rok na základných a stredných školách sa svoj národný jazyk učilo 6257 žiakov v 124 školách. Slovensčina sa vyučuje na 18 základných školách a lyceu v Jablonke. Navštievoju ju podľa ministerstva 471 žiakov. Podľa správy riaditeľa M. Sawického v súčasnosti sú ohrozené najmä učiteľské kádre. V budúcom školskom roku bude treba zamestnať na Spiši a Orave niekoľko nových učiteľov slovenčiny. Poznamenajme, že dnes na tamojších škách pôsobí tridsať učiteľov, v tom trimásť s vysokoškolským vzdelaním.

V poslednom období ministerstvo národnej edukácie v súvislosti s viacerými medzinárodnými dohodami a otváraním sa Poľska na Európu a svet vydalo niekoľko nariadení o vyučbe materinských jazykov. Posledné, z 24. marca t.r. prináša isté novum t.zn., že materinský jazyk možno vyučovať aj v materských a odborných školách. Zároveň žiaci nepo skej národnosti v rámci učebných osnov budú mať možnosť učiť sa zemepis a dejepis svojej rodnej krajiny. Samozrejme spomíname učebné osnovy musia mať súhlas ministerstva národnej edukácie.

Počas diskusie sa veľa hovorilo o tolerancii v učiteľských kolektívach. Často totiž v nich na krajanských učiteľov dívajú ako na neľiadúce a nepotrebné osoby. Takéto postejo treba medzi učiteľmi odstraňovať.

Veľa sa tiež hovorilo o otázke záujmu, a obľube slovenčiny medzi žiakmi. Najviac námietok sa týkalo nevhodnej interpretácii riaditeľmi škôl nariadenia ministerstva národnej edukácie. Vo väčšine škôl na Spiši a Orave sa slovenský jazyk vyučuje ako cudzí

hocí pre krajanske deti to mal byť jazyk materinský.

Keď ide o učebnice, hodnotenia boli rôzne — pozitívne, ale aj negatívne. Krajanski učitelia zastávali názor, že učebné osnovy treba súrne prepracovať, učebný program je príliš preťažený, málo je gramatickej časti. Po ské učebnice slovenčiny — gramatiky a čítanky — sú vydávané v jednom zo súčasťí sú málo ilustrované. Mali by byť oddelené. Je potrebné, akoby sa zdôrazňovalo, učebný program viac aktualizovať a usporiadať, aby umožňoval krajanskym žiakom dosiahnuť také vedomosti, aké majú slovenskí žiaci. Veľ napokon mnohi z nich odchádzajú študovať na Slovensko.

So situáciou s učebnicami na lyceu v Jablonke oboznámila prítomných učitelia slovenčiny mgr. Helena Páleníková. Aj tu je potrebný nový učebný program. Prichádzajú tam jednak začiatoci, ale i pokročili a spojil záujmy oboch skupín je pre učiteľa veľmi ľahko.

Na tie a iné otázky odpovedala p. Melania Sobańska-Bondaruk z ministerstva národnej edukácie, ktorá oboznámila prítomných s pripravovanou školskou reformou. Mala by sa začať v roku 1994. Mal by vzniknúť akýsi trh školských učebníc a učiteľ by nemal na výber len jednu učebnicu, ale celé množstvo. Preto ministerstvo už dnes počíta s našou aktívnu účasťou o.i. v osobitnej komisi pri spracúvaní nových programov. Len tie najlepšie by potom schvaľovalo ministerstvo školstva. Budúce učebnice by potom mohli vydáť hocijaké vydavateľstvo.

Druhý deň konferencie bol venovaný zájazdu na Slovensko. Naši učitelia navštívili tri moderné základné školy v Kežmarku. Boli prítomní na hodinách slovenčiny, matematiky, budúcej výchovy. Mali možnosť vidieť metódy vyučby týchto predmetov na Slovensku. Počas stretnutia sa slovenskí učitelia živo zaujímali o problém vyučby slovenčiny v Poľsku. Dochádzalo k výmenie názorov aj adres škôl. Kežmarské školy by chceli s našou mládežou a školami na Spiši a Orave spolupracovať. Ide predovšetkým o výmenné vlastivedné zájazdy, výmeny žiakov, školských divadelných a bábkárskych krúžkov a ďalšie spoločné podujatia. Myslim si, že spolupráca škôl v pohraničí je veľmi vitaná.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Z tohto hľadiska (výmena názorov a styk so slovenskými školami) možno konferenciu hodnotiť kladne. Avšak na druhej strane, najmä keď spomenieme, že v apríli t.r. Kurátorium v N. Sáči zorganizovalo podobné stretnutie s predstaviteľmi menšíns, riaditeľmi škôl a učiteľmi — neprinesla nič nové. Aj tu, aj tam sa opakovalo tie isté problémy. V budúcnosti by bolo dobre, keby organizátori (teda aj Poľsko-slovenská spoločnosť v Krakove) najprv prekonzultovali s našou organizáciou účelnosť takýchto podujatí, aby nedošlo k zbytočnému marneniu aj tak skromných prostriedkov štátu. V opačnom pripade si môžeme myslieť, že chcú našim prostredníctvom vytvoriť politicky kapitol!

ŽIVOT

tírno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, záujem je najmä o Slniečko, Včielku a Zorničku. Adresa? Molitoris Eu domíni tajomník KSSCaS v Poľsku ul. Šw. Filipa 7, tel. 34-11-27

— posielal časopisy pre učiteľov, záujem je o Učiteľské noviny a Literárny týždenník (autentický výrok pani učiteľky Kristofekovej, ktorá poliaďavky učiteľov sumarizovala)

— posielal magnetofónové písaky, videopásy s vlastivednou tematikou (hrady, mestá, história), detské piesne a tanec (hudové i moderné), rozprávky pre deti, filmy podľa možnosti podľa literárnych predloh slovenských spisovateľov — posielal knihy pre deti, aspoň 10—15 kusov šesťkrát ročne

— posielal knihy pre učiteľov i dospelých, aj tzv. povinné čítanie z tvorby slovenských

spisovateľov — aspoň jednu na každú školu — organizoval návštevy spisovateľov, ale i publicistov, historikov (!)

— zabezpečil účasť učiteľov slovenčiny z Poľska na stážach na Slovensku, vypracovať pravidelný program

— vysielať metodické návštevy slovenských učiteľov do slovenských škôl v Poľsku priamo na vyučovanie.

Uvedol som podrobne najmä návrh opatrení pre poľské slovenské národnostné školstvo. Dokumentuje mnoho reálnych a lacných krokov v pomoci, ktoré závisia len a len od našej schopnosti konáť.

Dovolím si menovať ešte niekoľko závažných okruhov problémov, ktoré by sa mali urýchliť riešiť. Ide najmä o nasledovné:

— urýchliť otvorenie hranicného prechodu v Jurgove aspoň pre našich krajanov

— obnoviť možnosť šírenia dobrého televízneho signálu v našom pohraničí tak, aby umožnil i príjem našim krajanom

— rokovať s poľským Ministerstvom školstva o tom, ako čo najrýchlejšie dosiahnuť reálny bilingvismus poľsko-slovenský u absolventov škôl všetkých stupňov tak, aby bola umožnená i kompletnejšia výuka v slovenskom jazyku na vybraných škôlach, respektívne triedach všetkých škôl na Orave a na Spiši v Poľsku s učiteľmi ovládajúcimi slovenský jazyk, vytvoriť, respektívne znova otvoriť minimálne dve lyceá pripravujúce takýchto učiteľov s kompletným vyučovacím jazykom slovenským

— zapojiť slovenské národné inštitúcie do konkrétnej i metodickej pomoci krajanom

DOKONČENIE NA STR. 18

ŽIVOT

Cíllo 8/1992 Ročník 35

9

JOSEF ŠKVORECKÝ

Aristotelská logika

DOKONČENÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Výslechy se ukázaly jako naprostě neplodné, ale poručík je stejně nevinný. Bílé knoflíčky, praporčíkovo odhalení, případ užívání na mělčině, to všechno se spojilo v amorfní mlhovinu zoufalství a starý kriminalista počal přemítat o dobrovolném odchodu z tohoto nevděčného světa.

Proto nijak neužíval, když k němu ve tři odpoledne znova vplula silnější dáma, tentokrát v doprovodu uhrovité švadlenky.

„Příteli,“ šepťala sladce a nepřiměřeně dlouho mu tiskla pravici. „Slíbila jsem vám další důkazy — tady je máte. Jaká jsem?“

Poručík neodpověděl.

„O co jde?“ řekl stručně a pohlédl na svědkyni.

„Rekni, Alenku, cos viděla především odpoledne?“

Svědkyně se nadýchla a spustila, jako by to měla naučené:

„Marcela Linhartová dala panu Fendrychovi košem.“

„Vytála mu políček,“ usmála se dáma. „A co řekl pan Fendrych?“

„Řekl: Tohle ti nedaruju, ty —“ svědkyně se zarazila.

„No?“

„Použil nemravného výrazu,“ ozvala se dáma. „Alenka se to stydí říct.“

„Jakého nemravného výrazu? Výpověď musí být přesná a úplná!“

„Řekl jí —“ Svědkyně pořád neměla odvahu, a než stačila uvést, co vlastně strašlivého řekl pan Fendrych zavražděně, otevřely se prudce dveře a jmenovaný pán se objevil mezi nimi.

„Pardon,“ pravil.

„Co tu chcete?“ obořil se na něho poručík.

„Byl jsem předvolán.“

Poručík si vzpomněl, že rozkazy v tomto směru vydal dopoledne příslušníci. Splnila je, a poručík se nemohl zbavit dojmu, že cístečně ze zlomyslnosti.

„Ach tak, ovšem. Pojďte dle.“

Silnější pán vešel, poručík si všiml, že tvář silnější dámě potemněla. Za silnějším pánum vešel slabší pán.

„Co vy tu chcete?“

„To je můj svědek, prosím,“ omluvil se pan Fendrych. „Ještě skrz to pivo. Viděl včera taky pít. Dokonce jsem mu dal zádat.“

„Jak to, že jste ho jako svědku neuvedl hned?“

„V rozolení jsem si to neuvědomil. Vzpomněl jsem si jenom na slečnu Smetanovou a slečnu Helebrantovou —“

„Pochopitelně!“ procedila silnější dama mezi zuby. Uhrovitá švadlenka se schoulila v křesle do ustrašeného klubíčka.

„Je tu proti vám přítěžující svědec,“ pravil přísně poručík Borůvka. „Zavražděná vám den před vraždou vytála políček a vy jste se pak dopustil výroku výhrůžného charakteru —“

„Ale to jsem nijak nemyslel!“ zaúpěl silnější pán. „To já jen, jak se to říká. Takový rčení. Já vám to vysvětlím!“

„A kromě toho tady soudružka,“ poručík kývl k dámě, „oznámila něco, co se týká zavražděné, a ji. Udržoval jste s ní milostný poměr, který nezůstal bez následků.“

Silnější pán sebou škulbl, pak se zamračeně podíval na silnější dámou.

„Já — Dával jsem si přece majzla! Vždycky jen s ochranným prostředkem —“ otecil se k poručíkovi. „A ona je přeci stejně v letech, kdy už to —“

Dáma zakaškala.

Poručík zamrkal.

„Jak to myslíte, v letech?“ řekl. „Linhartové bylo neelých dvaadvacet —“

Silnější pán zalapal po dechu.

„Já — Linhartové? — Ale — Tak to ona!“ zařval a obrátil se nenávistně k silnější dámě. „To ona ze msty! Já a Linhartová — prosím vás, podívejte se na mě! Trošku jsem s ní laškoval! Strkal jsem pracku, kam jsem neměl! Proto mi dala přes hubu! Ale tahle!“ ukázal na tmavnoucí dámou. „Kdybyste ji znal! Ta nenechá žádného chlapa na pokoji. Já si s ní něco užil! Teda — myslím to, jak se to říká. Takový rčení. To bylo samý: příteli sem, příteli tam, až jsem jí podleh. A když jsem dostal rozum a řek jsem jí, ať jede, kam patří, tak — no nepřejte si vidět ty scény! A teď mi chce ještě hodit na krk tu holku ubohou co jí voddělal ten debilní kingkong, ten mistr republiky — kurva jedna mizerná!“

„No dovolte!“ pravila dáma hlasem velmi zvýšeným. „Vy sprosíte!“

Nato se situace prudce vyvinula v nezvládnutelný slovní duel, do něhož se poručík marně snažil zasáhnout. Rozběsněného krejčovského mistra musel nakonec Málek za pomoc mistrova svědkova násilím vyvleči na chodbu.

Poručík — s natřeným límečkem — se obrátil k dámě. Prudce se ji dmula řadra a kosmetickou výzdobu pošramotil poněkud pot vzrušení.

„Doufám, že tomu zvrhlíkovi nevěříte, pane inspektore —“

„Nedoufejte!“ zařval poručík mimo očekávaný. „Věřím mu! Mně stačí se na vás podívat a slyšet, jak mně svá — jak jste se mne snažila ovlivnit — a vím všechno! Stydíte se! Matka dospělé dcery! A já, ženatý muž! A vy, ze zášti, nevinného člověka —“

„Nevím, jestli vy se chováte jako ženatý muž,“ pravila suše dáma. „Dobře jsem si všimla, jak na tu vaši slečnu, co byla s vámi —“

„To sem nepleťte!“ poručík vyleté. „Vy si vůbec moc všímáte věci, do kterých vám nic není. Stydíte se! Taková stará rašple! Já se vůbec, ale vůbec nedivím tomu Fendrychovi, že se na vás vykašal! Vůbec ne!“

To už křičel na dámou záda.

Třebaže se jí řadra dmula potlačovaným vzrušením, zachovala na rozdíl od poručíka dekorum a vplula z kanceláře jako pravá dama, ačkoliv jí vlastně nebyla.

Poručík si otřel pot z kuletek tváře a zhroutil se do křesla. Potom udělal něco, co dělával jen v řídkých okamžicích žaludeční nevolnosti. Sáhl do nejspodnější zásuvky psacího stolu, vytáhl odtamtud láhev likéru „Klášterní tajemství“, nalil si panáka a zvrhl ho do sebe.

To odpoledne zvrhl do sebe ještě několik takových panáků. Případ, aspoň se mu to zdálo, užíval zcela na mělčině. Výstup se silnější dámou jej znechutil, Málkovo neoprávněné tvrzení v něm probouzelo bezmočný vztek. A příslušnice v černé blúze ho bolela v srdeci jako trýznivý trn, který by odtamtud ani nejlepší chirurg nevytáhl.

Vlek se ze stanice ulicemi předjarní Prahy, kráčel vrávoravě kolem rozsvícených výkladních skříní samoobsluhy na rohu Václaváku. Melancholickýma očima pohlédl do zářící prodejny a zarazil se.

U jednoho z mnoha pultů stála dobré známí postava. Byla k němu otočena zády a váhala mezi tuňákem v rajské šlávě a taveným sýrem.

Poručík škytl — nebo to snad bylo cosi podobného zaúpění — a už si razil v samoobsluze cestu večerním provozem a mířil k pultu, nad nímž vykukoval imponantní drdol.

Dívka svůj problém dosud nevyřešila. Pořád ještě váhala mezi tuňákem a taveným sýrem a v drátném košíčku ležela opuštěná čtvrtka okoráleho chleba. Veliká něha zaločovala poručíkem. Přistoupil ze zadu k dívce a chraplavě ji oslovil:

„Soudružko —“

Otočila se a tvář jí zastřelo leknutí.

„Soudružko — já — vy — my“

„Nezlobte se, prosím vás, soudruhu poručíku,“ pravila úzkostlivě. „Já vím, že vy jste ty otisky prstů nechtěl dát sejmout. Ale já jsem si mysla —“

„Cert aby vyzal otisky prstů!“ pravil zoufale poručík. „Já —“

„Ale ono se mi to potvrdilo. Vážně.“

„Soudružko!“ zaúpěl poručík. „Soudružko! Promiňte mi, že jsem na vás tak kříčel!“

Seděli potom ve vinárně „U kocoura“ a mluvili o případu. Aspoň to tak znělo.

„Měla jste pravdu,“ přiznával pokorně poručík. „Té ženské to bylo vidět na nose, jak Fendrycha nenávidí.“

„On byl stejně, aspoň si to myslím, mimo podezření,“ pravila příslušnice. „Přeče by si nevýbral k tomu takovou situaci, kdy ho každou chvíli mohl někdo shánět —“

Poručík vzdychl.

„Máte pravdu. Měl jsem ho hned vyloučit. Byl to asi přece jen ten boxer. Jenže, jak se, proboba, dostal, přes ty dveře?“

Otažka zůstala viset ve vzduchu.

„Nesmíte se zlobit,“ řekla konečně příslušnice, „ale já myslím, že ten boxer to nebyl. Na toho je to zase moc rafinované. Sehnat si komplice, aby ho volal k telefonu —“

„Ale kdo tedy?“

Dívka zrozpačitěla.

„Víte, jak jste si dal zjistit, kdo všechno měl klíč od zadních dveří do dílny —“

„Ano?“

„Měla ho taky Marcela Linhartová.“

„To vím.“

„A — já jsem vám to chtěla říct, ale vy jste mě nepustil k slovu —“

„Nezlobte se,“ zahuhal poručík.

„To nic. Byl to prostě ten klíček, co ho měla v kabelce extra, víte? Ne na kroužku s ostatními klíči.“

Poručík sebou škulbl.

„To znamená —“

Dívka přikývla a nechala ho, aby si trošku napravil reputaci. Byla to velmi nezíštná dívka.

„To znamená,“ říkal poručík, „že — počkejte — dejme tomu, že si ho od někdo vypůjčil — nebo ho ukradl, dal si podle něj udělat kopii a originál ji chtěl po činu vrátit do kabelky — protože věděl, že se ví, že ho — myslím Linhartová — má, a bál se, aby se po něm nezačalo pátrat — protože by se pátralo především mezi lidmi, s kterými se stykala nejintimněji —“

„Ano. Ale neměl čas ho navléknout k ostatním na kroužek, tak ho jenom hodil do kabelky.“

Oba se odmlčeli. Poručík úporně přemýšlel, avšak zbytky vlnění mlhy se dodu nerozptýlily úplně. Pravil zklamaně:

„Jenže stejně to nehraje. Nešetřil by něstíhl proklouznout za tu chvíliku, co vrátí do příslušnice vlnění zářícího září, seběhnout dolů, po druhém schodišti vyběhnout nahoru odemknout ze zadu dílnu, vniknout do kabinky —“

„To ne,“ přerušila ho příslušnice. „A pak — když vrátný odešel od svého stolku do sálu, byla už Marcela Linhartová mrtvá.“

Poručík se začervenal.

„Máte pravdu! Já jsem — Ale co ten kapesník? Ten přece patří Nešetřilovi? Ze by ho tam zapomněl? On je sice trošku těžkopádný, ale —“

„Ale tak hloupý zas není, aby po sobě nechával takovouhle stopu,“ dokončila za něho příslušnice. „Právě ten kapesník mne přivedl na myšlenku, že to na toho Nešetřila někdo narafioval. A pak ten telefon.“

„Telefon?“

„A to úmrtní oznámení v bytě Marcelly Linhartové.“

„To mě —“ poručík nedopověděl, co chtěl říci. Sám to nepověděl. Příslušnice pokračovala:

„Někdo přece Nešetřila volal telefonem. A právě ve chvíli, kdy došlo k vraždě. Nebo těsně předtím. Proto jsem chtěla sejmout ty otisky prstů z toho aparátu v hale. Protože to je od místa činu nejbližší telefon — myslím veřejně přístupný telefon.“

Poručíkovi se na čele zaperlil pot.

„A vy myslíte?“

Dívka vážně přikývla. Překrásný drdol se náherně zaleskl.

„Ano,“ pravila. Ten, co volal, je vrah.“

* * *

„Je to jen čistě formální záležitost, pane docente,“ říkal půl hodiny nato poručík Borůvka mezi dveřmi vztekle se tvářícímu vědci. „Kde jste byl včera odpoledne?“

„Kde? V biografu. Proč?“

„Jenom pro úplnost — neschoval jste si náhodou vstupenkou?“

„Pořekejte,“ pravil docent, a sáhl si do náprsní kapsy. Vytáhl hromádku starých vstupenek, za mračené se jimi probíral. „Tady. Kino Blaník, sedmnáct třicet. Hráli Volání Západu.“

„Ach ano, zajímavý film,“ kývl poručík. „Ale ještě zajímavější byl ten dodatek, co dělal předtím. Jak se to jen jmenuje? Dětská osamělost, nebo tak nějak. Nepamatujete se? O těch nemanželských dětech —“

„Ano. Tak nějak,“ řekl docent. „Taky to pokládám za zdařilý film.“

Poručík nesmirně zesmutněl.

Skoro se zastyděl, že mu k usvědčení vráha stačil takovýhle starý trik.

* * *

Potvrdily to ovšem také docentovy otisky prstů, které mladý muž z oddělení daktylskopie — po práci, z ochoty — sejmul na žádost příslušnice z telefonního sluchátka v hale budovy salónu Rosenblum. Pachatel nepoužil rukavici, aby nebyl v horkém jarním dni ve veřejné horovně nápadný. Příliš také spolhal na rafinovanost svého plánu, a když se po vraždě halou vracel, vyvěšené sluchátko chladnokrevně zavěsil.

V ohni křížového výslechu se vyzeklý učeň žalostně zhroutil a přiznal všechno. Když se mu sestřenice svěřila se svými trampotami, napadlo ho, že se mu naskytá jedinečná příležitost. Pozval Nešetřila na „pohovor“ do Marceliny garsonky a tam ho záměrně provokoval k co nejhlasitější hudebě. Správně předpokládal, že soused odshora si toho všimne. Přitom také sebral Nešetřilovi kapesník s monogramem. Když potom až do pánoci docent „utěšoval“ sestřenku, ukradl jí klíček od dílny. Věděl o jeho existenci — sestřenice ho kdysi ztratila a on jí dával dělat nový podle klíčku, který si vypůjčila od kamarádky. Odpoledne v den vraždy poslouchal za dveřmi dílny, kde bylo slyšet amplión, jímž se pořád na pódiu přenášel do základního. Když se přiblížila chvíle Marcelina výstupu v plavkách — a docent věděl, že tehdy bude v kabině sama — seběhl dolů, dal Nešetřili telefonem z haly vyvolat ze sálu, vyběhl po zadním schodišti zpátky do prvního poschodí, přesvědčil se, že je dílna prázdná, a pak už šlo všechno hladce. Osud mu dokonce nahrál do ruky — nemusel ani na sestřenici čekat, jak s tím původně počítal. Právě se v kabině převlékala.

* * *

Když pak poručík Borůvka diktoval příslušnice zprávu, dívka se musela neustále bránit, aby všechny zásluhy na vypátrání pachatele nepříkrovo — podle pravdy — ji. Stalo jí potom hodně stylistického úsilí, než zprávu v noci doma a tajně lživě překroutila tak, aby obsahovala nejen obvyklé množství poručíkových germanismů, ale aby z ní také

Koláž: Empe

jako odhalitel docenta Linharta vyšel její milovaný nadřízený.

Ale dělala to ráda. A největší odměnou pro ni nebylo oněch třicet pět korun, které jí poručík podle tabulek navrhl přidat ke gázi, nýbrž onen už téměř zapomenutý tón, s nímž kriminalista mísil do zprávy věty tam nepatřící.

„Obdivuji tu vaši dedukci,“ říkal třeba. „Jak logicky jste přišla na souvislost partie s motivem vraždy — že docent Linhart chtěl dělit všechno po tom rakouském továrníkovi, protože ten odkázal všechno své netěři a kromě nich dvou jiné příbuzné neměl — tomu říkám logika!“

„Já nevím, jestli je to logika,“ pravila příslušnice nejistě. „To bude spíš tím věrem. Já mám taky takového bohatého strýčka — on je starý mládenec a je strašně staromodní — pořád mi strádá na věno.“

„Ale jak to souvi —“

„No protože když jsem viděla to parte a na něm byli podepsaní jen zaměstnanci továrny, žádní příbuzní, tak mi napadlo, že to třeba je taky takový hodný strýček, a že té Marcele možná taky strádal na věno —“

„Baječné,“ vydechl poručík.

„Ale já ho stejně nebudu potřebovat. Já se nevdám,“ ozvala se tiše příslušnice.

„Prosím vás!“ pravil poručík a bodlo ho u srdece. „Taková inteligentní — a hezká —“ sebral odvahu.

Příslušnice pokrčila rameny.

„Když já nemám u mužů štěstí,“ řekla, a po chvíli dodala: „Aspoň ne u těch, o které stojím. Víte, soudruhu poručíku?“

* * *

A druhý den poznal poručík definitivně, že ženská logika je skutečně obor, jemuž vůbec nerozumí. Dostal návštěvu, jaké by se ani ve snu nenadal.

Silnější dáma.

Vždyť ji přece do krve urazil? Potituloval ji rašple nebo tak nějak, v rozčilení na to zapomněl.

Dáma však přesto přišla, usedla na okraj židle a vytáhla stříbrnou cigártu.

„Dovolte?“ zeptala se.

Nabídl ji oheň. Nervózními prsty v rukavicích si pohrávala cigártu.

„Doufám, pane poručíku, že zapomenete na to, co se tu odehrálo včera odpoledne. Prosím vás o to!“

„To nic,“ řekl poručík, který byl po včerajším večeru ochoten vzít na milost i vrahovu vlastní matky. „Nemluvme o tom.“

„Já —“ dáma se zalkla a cigártu upadla na zem. Poručík se pro ni galantně shýbl a položil ji na stůl před dámou. Dáma vytáhla kapesníček a slabounce se vysmrkala.

„Já — nebudu vás zdržovat. Zeně — obzvláště osamělé ženě — se prostě nesplní skoro nic z toho, o čem sní.“

„Ale milostivá,“ zahučel poručík, „však ono se to nějak —“ Dál se nedostal.

„Děkuji vám,“ pravila dáma. „Nikdy vám to nezapomenu.“

Vstala, sebrala cigártu, strčila ji do kabinky a otočila se o odchodu.

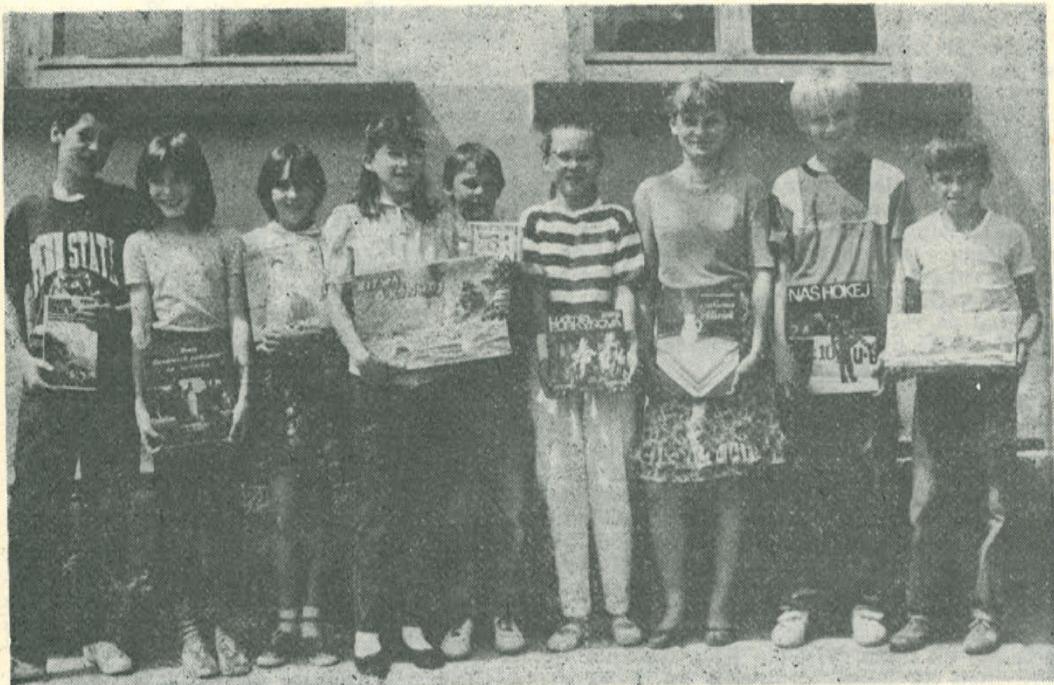
Tkoprnný poručík tanečním krokem odhopkal ke dveřím a přidržel je před dámou. Když je zase zavřel, zavrtěl hlavou a znova se shýbl ke klíčové díře.

Viděl, jak dáma elegantně kráčí chodbou, jak se rozhlíží a jak najednou z níčeho nic zahýbí do toaletu. Vztyčil se.

To jsem blázen, pomyslel si. že by snad na eny taky trčma — nebo že by zase podvazek?

Nechápal.

Pochopil to teprve mnohem později.

Až osem odmen vyhrali krempašskí žiaci v našej súťaži

Pekný album Prahy z rúk samého šéfredaktora Života preberá Božena Bigosová z Durčína

ŽIVOT PRE ŽIAKOV

Keď sa kdeľ pred štvročorodím súťaž kresieb v Živote len rozbiehala, nepredpokladali sme, že bude mať taký dosah a zvábi do zapolenia o meno najzručnejšieho majstra pastelky, ceruzky bud' štetca tak veľa detí zo spišských a oravských škôl. Vedeli sme, že deti rady kreslia tým viac, že prvý styk s touto „umeleckou tvorbou“ majú nadľho pred prvou návštavou základnej školy. Keď mamička, unavená šantením svojej ratolesti, chce mať aspoň na chvíľu pokoj, dáva jej často papier a ceruzku, aby zaneprázdnila mal ho šarvance. A spravidla sa to darí. Možno, že práve vtedy sa prebúdza záujem dieča o výtvarníctvo a tie prvé haky-baky môžu byť predzves'ou veľkého talentu. Kto vie?

Možno, že práve ten prirodzený pud kresliť, no a zaujímavá téma (Moji priatelia)

umožňujúca širokú výtvarnú interpretáciu prispeli k tak veľkemu úspechu poslednej súťaže Života — zúčastnilo sa jej skoro 400 žiakov, ktorí nám poslali skoro päťsto prác. Veľa dobrých a dokonca veľmi dobrých, naznačujúcich, že ich autori iste majú, ako sa hovorí, tú výtvarnú boju iskrilku, ktorú by bolo treba rozdúchavať.

Lutujeme, že sme pre účastníkov súťaže možili pripraviť len 18 vecných cien a 30 knižných odmen (viac nám finančná situácia nedovoľuje), lebo skoro všetci si ich zaslúžili. Odmeny sme neposielali po tou, chceli sme ich odovzdať osobne a tím dokumentovať, že si snahu a prácu žiakov veľmi vzážime. Tým sme sice moment otáčkovania laureátov na odmeny značne predĺžili, naplnili strunu ich prirodzenej nedokávosti nato-

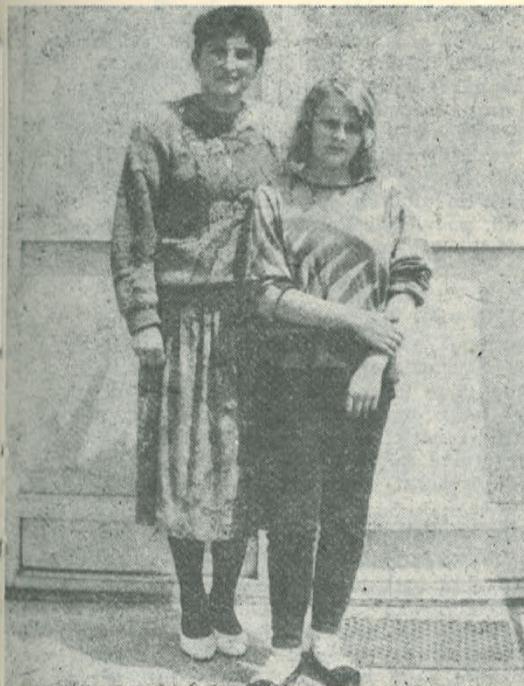
ko, niektorí to napäťie nevydržali a nám napísali, či im odmena náhodou niekde neprepadla. Aj za to sme im vďační. Zato tým väčšia bola naša radosť z návštevy jednotlivých škôl, tým vzrušujúcejšie boli chvíle, keď sme počas odovzdávania cien mohli vidieť tie usmiate tváre, tie čisté, ziariaci oči, plné radosti zo získanej odmeny. Aký dojimavý bol pohľad, keď si niektorí výhercovia hneď na mieste zapínali na ruku možno svoje prvé hodinky, keď obzerali fotografické aparíty, wolkmany alebo rôzne spoločenské hry, ktoré im spríjemnia už tohto ročného prázdniny. Usmievali sa, šíbálsky, i výhercovia kalkulačiek, hľadali v presvedčení, že s počtom budú mať konečne pokoj. Čo všem, výhry im pri domáčich úlochach a iných úkonoch ve mi pomôžu, ale matematiku sa aj tak budú musieť naďalej utíť.

Chceli sme osobne poznáť tých najschopnejších, porozprávať sa s nimi o ich záujmech a plánoch do budúcnosti a snažiť sa "vzbudiť" do ďalšieho vzdelávania, rozvíjania ich schopnosti na výtvarných školách. Stretili sme vo viacerých školách mimoriadne nadaných žiakov, o ktorých sa veľmi pochválne vyjadrovali aj ich učitelia v tvarnej výchove. Patrili k nim nepochybne Janko Sołava z Hornej Zubriči, ktorý tomuto svojmu najobľúbenejšiemu končku venoval mnoho vollených chvít. Môžem doma bohatú zbierku naznačiť dobrých malieb a kresieb. Je zaujímavé, e doteraz mal smolu a nepodarilo sa mu vyhrať žiadnu súťaž. Preto sme veľmi radi,

Školská výtvarnička v Hornej Zubriči je iste hrdá na víťaza súťaže Jana Sołava a výhry Anny Durčákovej a Marty Czorniakovej

Dnešní a možno aj budúci výhercovia z Veľkej Lipnice-Centra

Agnieszka Hodaniakova z Harkabuza so svojou učiteľkou výtvarnej výchovy

Výherci z Novej Belej

že práve Život spomedzi toľkých prác dokázal vybrať práve jeho a udeliť mu prvú cenu. Bolo by škoda — čo adresujeme Jankovým rodičom — premárnit takýto talent.

Aj ďalší si zaslúžia uznanie: Anna Chmeňová z Chyžného, Marek Polonek a Jozef

Vyhrali veľkí i mali: Anna Budzová a Michal Dziurka z Jurgova

Paciga z Krempach, Anna Szmídová a Katarína Kubušková z Durština, Barbora Chalupková z Novej Belej, Anna Budzová z Jurčova, Ján Kovalčík z Dolnej Zubričice, Mária Pavlicová z Vyšných Lapšov, Jacek Solus z Repíšk, Monika Paniaková z Jablonky a

mnoho, mnoho ďalších. Všetkým, aj učiteľom výtvarnej výchovy, ešte raz ďakujeme a už dnes pozývame na ďalšiu súťaž, ktorú oznamujeme v nasledujúcom čísle Života.

JÁN ŠPERNOGA

Celá škola v Repískach sa teší z úspechu Jaceka a Anny Solusovcov (v strede) a Adam Jurgojaniana

Maličká Monika Kulaviaková z Dolnej Zubričice dostala velikánskú knihu

Riaditeľka školy v Chyžnom Anna Kulaviaková (zľava) a učiteľka výtvarnej výchovy Mária Faleniková s laureátkami Beatou Lišovou a Annou Chmeňovou

HENRY SLESAR

Kleptomanka a džentelman

Dvere za Ralfom sa zabuchli s takou silou, že Ruth to pocítila ako záhrnutie bŕcom. Hádky medzi nimi boli čoraz častejšie a nič proti tomu nemohli urobiť.

Ruth si zhľboka vzdychla a odišla do kuchyne. Naliala si ďalšiu šálku kávy a posadila sa do kresla. Presne vedela, čo bude nasledovať. O pol hodiny príde jej muž do kancelárie, behom päť minút zavola jej matku a do najmených podrobností jej vyrozpráva včerajšiu prírodu, tretiu v poradí za ostatné tri týždne. Potom matka zatelefónuje jej a prvú vety jej povie pláčlivým hlasom.

Stalo sa. Telefón zazvonil o trištvrtte na desať. Bola to jej matka a hned začala lamentovať.

— Oh, mama, — povedala Ruth, zo všetkých sôl zdržiajavajúcim pláčom. — Áno, máš pravdu, kradnem v obchodných domoch, ale čo si počiním, keď je to silnejšie ako ja? Aspoň sa mi pokús pochopit...

Teraz už matka plakala nahlas.

— Mama, preboha fa prosím, toto nie je najlepší spôsob ako mi pomôcť.

Napokon sa Ruth podarilo využiť jednu krítku odmlku v matkinom monológu, aby jej povedala dovedenia a zložila slíchadlo. V hlave sa jej rojili tie isté otázky. Ako sa to mohlo stať? Aký je to nájsťlivá sila, ktorou nemôže odolať? Preto už v skole ukrala svojho priateľke Fanny pásaciu súpravu, hoci sama mala oveľa krajšiu? Preto neskôr, už ako dospelá žena, ukradla kotúče „pergáty“ vo výkone obchodnom dome? A potom tie smie ne lacné perle ová gombáky? A v poslednom období sa jej to stavalo čoraz častejšie. Naťastie, vade mali pre ňu pochopenie. Okamžite zistili, že nejde o zlodejkú a sprívali sa k nej veľmi ohľaduplnie. Zatelefonovali jej manželovi a Ralf zakaždym vyplatil ukradnutý tovar. Meno a opis Ruth Mudiové sa nachádzal na zvláštnom oznamme, aby sa ihneď vedelo, o čo ide, keď sa jej to znova prihodí.

O jeden deň sa ozval zvonček pri dverech. Ruth vyskočila a ponchala sa otvoriť. Stál v nich neznámy muž. Zložil klobúk, a to bol u neho jediný prejav zdvorilosti. Neďaleko sa na pozvanie vošiel do bytu. Mal necholený, opľelený tvár.

— Vy ste Ruth Mudiová? — spýtal sa.

— Áno.

— Musíme sa pozehrať, pani Mudiová. Vlastne, stačí, keď ma budete pozorne pozerať. Preto si nesadnete?

On sa posadil u predstihu. Všebe spríval sa, ako by tu bol doma.

— Čo chceete? — spýtala sa Ruth, tužiac nejaký nepríjemnosť.

— Chcem vám iba niečo navrhnuť. Ak s tým budete súhlasiť, dostanete počtu tisíc dolárov. V opäťnom prípade... Nerád by som sa vám vyhrábal, ale upozorňujem vás, že všetci muži by ráhko mohol stratiť svoje zamestnanie. Rozumeli ste ma?

— Nie.

— Keďže je to predsa celkom jednoduché. Keby ste boli, napríklad riaditeľom istej veľkej firmy a dozvedeli by ste sa, že manželka jedného z vás ich zamestnancov kradne v samoobslužniciach...

Ruth si prikryla ústa dlaňou, aby zadrážala krik.

— Konečne, zdá sa, že ste pochopili. V dnešných časoch rodinný problém mu a zákonite vplyvajú aj na jeho kariéru.

— Uväzniť? — ozvala sa vyfakane.

— Áno. Podľa zákona nenesiete za svoje krádeže zodpovednosť. Napokon, sama ste sa o tom veľmi akrát presvedčili.

— Ničomu nerozumiem...

— Jednoducho vás evidujú ako kleptomanku vo všetkých obchodných domoch, aj na políciu. Ak by vás aj prichytili pri krádeži nejakého zlatého šperku väčšej hodnoty, než su, povedzme kotúče špagáta... Predpokladám, že ste pochopili, čo od vás chceeme.

— Nie, nech psem nič.

— Hľa, v čom spočíva vaša úloha. Zajtra presne o štvrti na jednu vydete k Travellsovi na Styridskej siedmej ulici. Určite viete, kde je to zlatníctvo. Přistúpite k pultu, ktorý vám označí na tomto pláne, a po ľadate predavaču, aby vám ukázal niektoré zamatové podložky so šperkami. Kým si budete prezerať šperky, v predajni nastane rozruch...

Samotná predstava o tom vyvolala na tvári dientlmena spokojný úsmev.

— Snaťte sa vziať do tej situácie, pani Mudiová. Predavač sa tam rozbehne, aby zistil, čo sa stalo, a vy sa ocítíte pri šperkoch sami. Vezmete iba brillantovú ihlicu, ktorá je v hornom rade napravo. Ako vidíte, nič ľahkého. Dokonca sa ani nemusíte ponáhlať k východu. Vyjdete normálnym krokom. Na ulici stretnete človeka so žltou pokladničkou, ktorý vyberá dobročinné príspevky. Vložíte mu ihlicu do pokladničky a zabočíte za najbližší roh. Tam na vás bude čakať taxík. Voditovi poviete svoju adresu... a to je všetko.

Ruth sa mechanicky načiahla po šálke s kávou, ktorá medzičasom vychladla a bola celkom bez chuti.

— Nikdy by som nebola schopná také niečo urobiť vedomie. — zašeplala.

Dientlmen s bledou tvárou sa pozrel na svojho spoločníka.

— Kde je zamestnaný pán Ralf Mudi?

Hrozba bola natoľko výrečná, že Ruth každopodieľala.

— Dobre. Urobím všetko, čo odo mňa žiadate.

* * *

Nasledujúceho dňa, oblečená do svojich najlepších šiat, v najlepšom kabáte a najnovom klobúku, vstúpila Ruth Mudiová do zlatníctva, pobrala sa k pultu, ktorý jej opísali. Predavač sa k nej zdvorilo naklonil a spadol sa, čo si želá.

— Mohla by som vidieť tamtú podložku so šperkami? — spýtala sa. — Áno, tu na hornej polici.

Koláž: Empe

— Pravdaže, pani. Máte záujem o nejaký konkrétny šperk?

— Nie, — odvetila, upierajúc pohľad na brillantovú ihlicu. — Co asi teraz pride? — kládla si ustrašene otázku.

Odpoveď prišla v okamihu. Dva-tri metre od miesta, kde stála, zrazu vykrikol nejaký starší muž a zarinčalo sklo. Muž zrejme zadali kovovou rúčkou svojho dáždnika o jednu z vitín a sklo sa rozletelo na mŕne kúsky.

— Prepáčte... — predavač chvíľu váhal, či by nemal najprv odložiť šperky, ktoré si prezerala Ruth, ale potom sa radšej popohnáhal k rozbitej vitríne. Ruth vzala ihlicu s obrovským brillantom a vložila si ju do vrecka. Od východu ju delilo iba nejakých desať metrov, ale keď sa napokon ocitla na ulici, bola celkom vyčerpaná. Od strachu sa chvela na celom tele. Keď zbadala známu opalenú tvár a počula cenganie pokladničky na dobrovoľne príspevky, ušavilo sa jej. Pristúpila k mužovi a ihlicu spustila do pokladničky.

— Za rohom na vás čaká taxík, — pošepol jej muž a kráčal ďalej so svojou pokladničkou.

Ked' sa toho večera Ralf Mudi vratal z práce, našiel svoju ženu v slzách. Zachmúril sa.

— Nová krádež, však?

Nešťastne prikývla.

— Kde?

— U Travellsa, v zlatníctve.

— Panebože, Ruth! Vari mi nechceš povedať, že si si vzal nejaký šperk?

Uprela naňho previnilý pohľad.

— Ralf, tentoraz som urobila niečo oveľa horšie. Nevezala som si, ale ukradla.

O chvíľu, povzbudená manželovou nežnosťou a pochopením, porozprávala všetko, čo sa jej prihodilo.

— Tí ľudia ma veľmi vystrašili... Nevedela som, čo robí...

— Dobre drahá, takto to povieme aj na policii.

— Policia?

— Musíme to ohlásť, Ruth. Keby sme mlátili, bolo by to oveľa horšie.

* * *

Kapitán Samuel Right bol inteligentným policajtom v najlepšom veku. Jeho postoj však nevyznel pre Ruth ani trochu povzbudivo.

— Viete, pani Mudiová, to čo ste mi tu porozprávali, môže byť pravda, ale aj nemusí. Brilliant ste si mohli jednoducho ukradnúť pre seba.

— Dobre, povedzme, že ja vám verím, ale čo ti ostatní? Iné by bolo, keby ste nám tých dvoch mužov dokázali aspoň podrobne opísať. Okrem toho, že jeden z nich mal opalenú tvár, nemáme žiadny údaj, ktorý by nás mohol priviesť na ich stopu.

— Vari ste si neoverili, že štáb mali v izbe číslo štyristo osem?

— Zistili sme toľko, že izbu si prenajal nejaký Fred Johnson z Clevelandu. Aspoň tak sa zapísal do knihy hosti. Pochopiteľne, dívno sa vyparil aj so svojím spoločníkom. A preto...

Ralf mu skočil do reči:

— A čo tých tisíc dolárov, čo jej slúbili poslať poštou?

— S tým nerátajte, pán Mudi. Ak vaša žena aj hovorí pravdu, tú tisťku nikdy neuvidíte.

S očmi, plnými sľz, Ruth otvorila kabelku, aby si vybrať vreckovku. Utrela si tvár, ale keď vkladala vreckovku späť, nahmala v kabeľke nejaký cudzí predmet. Chvíľu sa naň nechápavo dívala a potom sa jej rozčírili oči.

— Kapitán!

— Prosím, pani Mudiová.

— Chcete odo mňa nejaký údaj, ktorý by vám pomohol nájsť tých dvoch mužov. Čo na to poviete, keď vám oznamím pravé meno jedného z nich, toho, ktorý ma prijal vo svojej hotelovej izbe?

— Jeho pravé meno? Vy iste žartujete, pani Mudiová!

— Nie, nežartujem, — odvetila Ruth a záčala sa blázivivo smiať. — Ha, tu máte jeho meno!

Podala policajtovi predmet, ktorý načala vo svojej kabelke.

— Vôbec si nespomínam, kedy som to vzala. Zrejme to ležalo na stoliku a ja som ako zvyčajne...

Kapitán obrácal predmet v rukách. Bol to zlaté plniace pero, na ktorom bolo vygravírované: Harrison W. Mayer.

Netraciaci čas, pristúpil k telefónu a zavolał na policiajnú ústredňu. Číslice nevýtáčal prstom, ale končekom tohto vzácneho plniaceho pera.

cajiami. Leblanc sa legitimoval a spýtal sa jedného z nich, čo sa stalo.

— Za krtli Hosá, istú madame Denise Durandovú. Pravdepodobne počas poobedňajšieho spánku, — povedal.

— Božemôj, Denise, — zaepkal Durand a rozbehol sa hore schodmi. Leblanc ho nasledoval.

Denise Durandová ležala na posteli a skládala sa nad ňou policiajný lekár. Ked' sa narovnal, povedal:

— Zavrádili ju približne pred jeden a pol až dvoma hodinami. Páchatel použil šál madame Durandovej.

— Vlamač? — ozval sa Durand. — Pozrite, sperkovnica je prázdna. Keby len bola šla s nami na obed, ako som jej navrhoval! Pamätáte sa, pán inšpektor?

— Áno, pamäťam sa. Teraz mi však preptejte, nechcem premeškať popoludňajší odpočinok, — vravel Leblanc očividne zamyslený.

Ale nešiel si Lahnút, aby si trochu zdrie-mol. Namiesto toho telefonoval do Paríža. Volal do svojej kancelárie v Sureté a po-božníkovi povedal:

— Dívajte dobrý pozor, Jean-Pierre! Okam'ite sa spojte s najväčšou artistickou agentúrou. Ide o toto...

Porozprával mu celý príbeh, a Jean-Pierre mu o dve hodiny referoval.

— Presne, ako som predpokladal, — povedal spokoje hlavný inšpektor a položil slúchadlo.

Potom zliešiel dolu a prihovoril sa svojmu susedovi:

— Nuž, áno, milý Durand. V artistických kruhoch sa ešte dobre pamäťajú na Duranda a Freddieho. Vtip je iba v tom, že ste partnera nevynášali na javisko, pretože ste boli akrobati. Vás Freddie bola bábka, a vy ste mu „požičiavali“ svoj hlas.

Boli ste bruchovravec, však? A ako som sa dozvedel veľmi dobrý. Takže vám vôbec nerobilo problém imitovať ostrý hlas vašej manželky tak, akoby vychádzal otvorenými dvermi balkóna. Pritom ste ju pred niekoľkými minútami zaškrtli.

Eutujem, kamarát! Obávam sa, že ďalej sa s vami budú zaoberať tunajší kolegovia. Ja som totiž na dovolenke.

EMILE GARRET

Trik

Hlavný inšpektor Aristide Leblanc sa z terasy penziónu Miramar podíval na azúrovo modré Stredozemné more, od čoho dostal meno Côte d'Azur. Na riviere v tomto období nebolo veľmi teplo, a tak inšpektor vychutnával svoju zaslúženú dovolenkú.

— Máte nejaké plány, monsieur Leblanc? Picassoovo múzeum v Antibes je iste veľmi zaujímavé, — oslovil ho sused Paul Durand.

Nijaká prehliadka múzea, či kostola, ani návšteva predstavenia súboru ľudových tančcov. A už vôbec dákky zločin! Mám ich až po krk doma v Paríži. Jedine, čo skutočne chcem, je leňošiť dobre a veľa jesť, pochutnávať si na tunajšom víne. To je všetko, čo si želám — dodal inšpektor.

— Paul! Okamžite pod hore predčítat mi, — ozval sa z balkóna škrekavý hlas.

— Už aj idem, drahá.

Leblanc sa za ním pozrel a pomyslel si: Nešťastný úbožiak! Ale napokon si to vbral sám.

Ako každý v penzióne, aj on vedel, že Paul Durand bol celkom bez peňazí, keď sa oženil s bohatou vdovou Denisou. Takto sa chcel zabezpečiť na zvyšok života. Cena však bola privysoká. Denise v jednej osobe stelesňovala odporného šarkana, besnú bosorku a netvora. Okrem toho bola už len očklivá a vulgárna. Neprešla ani sekunda, aby svojho manžela nepodpichla alebo ho neponížila v spoločnosti. Najradšej zdôrazňovala to, aký je jej muž chudobný.

Aristide Leblanc si doprial ešte jeden pas-tis, ako aperitív. Práve chcel vstať od stola, keď sa opäť objavil Durand.

— Už som jej dosť čítal, je čas obedu. Poznám tu nedaleko jedno príjemné miesto.

Varia tam najlepšiu rybaciú polievku na celom pobreží. No a to víno... Musíte ísi so mnou, monsieur Leblanc, — vravel Durand.

— Preto nie? Znie to veľmi sľubne. Vždy si rád dám dobrý obed. Ideme? — súhlasil inšpektor.

Durand sa obrátil k otvoreným balkónovým dverám a zavolal:

— Denise, anjelik! Idem na obed. Pôjdeš so mnou, poklad môj?

— Ani náhodou. Úplne stačí, že jeden z nás vyhadzuje moje peniaze na drahé jedlá!

— Ako myslíš, srdiečko, — zahrkútal Durand, a sprisahanecky žmurkol na Leblanca. Vychýrená rybacia polievka bouillabaisse bola jedinečná a víno vynikajúce. Pritom Durand zábavne rozprával o svojom živote z čias keď bol artistom.

— Vystupovali sme s Freddieom vo všetkých známych zábavných podnikoch v Cirque d'Hiver v Paríži, berlínskom Wintergarte, londýnskom Palladiu... Boli to krásne časy.

— Zaujímavé, — poznamenal inšpektor. — Freddie bol vašim partnerom? — spýtal sa.

— A ešte, akým! Vyniesol som ho na javisko, a potom...

— Vyniesol? — začudoval sa Leblanc.

Durand na chvíľu zrozpačitol, potom rýchlo povedal:

— Samozrejme, pracovali sme ako dvojica akrobatov. Ja som bol „nosíč“, ak viete, čo to je.

Obedovali pomaly, v pohode. Do penziónu Miramar sa vrátili až o dve hodiny, kde vládol veľký zmätk a hmýrilo sa tam poli-

ZO ZASADANIA PREDSEDNÍCTVA ÚV KSSČaS

V sídle ústredného výboru Spoločnosti v Krakove sa 28.VI. t.r. konalo pracovné zasadanie predsedníctva ÚV KSSČaS. Viedol ho predseda ÚV Eugen Mišinec a bol venované výuce slovenčiny na základných školach a štúdiu krajanských uchádzačov na Slovensku, finančnej situácii Spoločnosti, činnosti českého obvodu v Želove a aktuálnym otázkam práce ÚV a MS. Zasadania sa zúčastnil konzul ČSFR v Katoviciach Ján Jacko a predstaviteľka Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączi Zofia Muzychko.

Účastníci zasadania sa oboznámili s aktuálnou situáciou v oblasti vyučovania materinského jazyka, ktorú predstavil tajomník ÚV Eudomír Melitoris a s novým nariadením, ktoré v tejto veci vydalo nedávno Ministerstvo národného vzdelávania. Konštatovali, že nové nariadenie vychádza v značnej mieru v ústrety krajanským požiadavkam a môže prospieť rozvoju slovenskej výučby. Budúcnosť ukáže, či tento predpoklad je správny. Zatiaľ však v súvislosti s nedostatkom učiteľov slovenčiny na viacerých školach ÚV Spoločnosti sa obrátil na Ministerstvo národného vzdelávania o zamestnanie na týchto školách učiteľov zo Slovenska, čo je už možné na základe dohody medzi rezortmi školstva Poľska a Slovenska. Zo Slovenska majú tiež pochádzajúce učebnice slovenčiny, ktoré však predtým musí schvaliť Ministerstvo národného vzdelávania.

Predsedníctvo sa oboznámilo so situáciou v Novej Belej, kde niektorí rodičia a učitelia z poľskej strany vyslovili v škole rozpor žiadajúc oddelenie poľskej školy od školy so slovenským vyučovacím jazykom, s čím krajania, po rozvážení situácie, súhlasili. Argumentácia poľskej strany o nižšej úrovni slovenskej školy je vonkoncom neopodstatnená, s čím súhlasí i Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sączi. Neopodstatnená tém viac, že napr. absolventi slovenskej školy si dobre, ba dokonca lepšie počinajú počas ďalších štúdií na stredných buď vysokých kolách. V tomto kontexte predsedníctvo navrhlo prinávratiť zrušenie slovenskú výučbu v škole č. 2 v Jablonke.

Predsedníctvo prerokovalo tiež otízku štúdia krajanskej mládeže na stredných a vysokých školach na Slovensku, ako aj rôzne problémy, ktoré s tým súvisia. Odporúčalo prihlásených kandi-

dátov a konštatovalo, že v budúcnosti treba robíť ešte stárostlivejši výber uchádzačov.

Aktuálna ekonomická situácia Spoločnosti – konštatovalo sa na zasadanií – v súvislosti s veľkým obmedzením dotácií Ministerstva kultúry a umenia je veľmi ťažká. Odráža sa to i na obmedzení kultúrnej činnosti KSSČaS, nehovoriac o iných oblastiach krajanskej práce. Jedným východiskom, o čom treba seriózne pouvažovať, je urýchlene začatie hospodárskej činnosti. Zatiaľ najsúrnejšou úlohou je výstavba tlačiarenskej haly. Predsedníctvo schválilo rozhodnutie o začatí jej výstavby. Budú na to použité prostriedky, ktoré získa redakcia na svoju činnosť. Predsedníctvo sa uzneslo, že neskôr, keď Spoločnosť získa prostriedky, vráti ich na účely redakcie. Rozhodlo tiež zvýšiť podľa potreby výšku nájomného za klubovne.

V ďalšej časti zasadania predsedníctvo prerokovalo rad bežných organizačných otázok. Medzi ďalším rozhodlo, že tento rok na Folklórne slávnosti do Detvy pojde súbor z Krempach. Oboznámiť sa tiež so súčasnou situáciou českého obvodu v Želove, kde v poslednom období značne ochabla krajanská činnosť najmä v organizačnej i kultúrnej oblasti. Zaznamenali sme tiež veľký pokles odberu Života v českých strediskach. V súvislosti s tým v nastávajúcom období bude treba zaktivizovať tohto obvodu venovať zvýšenú pozornosť.

J.S.

GRATULUJEME

V rokoch 1986–1992 naša krajančica Eva Congrová študovala všeobecné lekárstvo na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po ukončení štúdia bola 9. júla 1992 v aule Univerzity Komenského slávnostne promována na medicinae universae doctor.

K získaniu doktorského titulu jej srdiečne blahoželajú ÚV KSSČaS redakcia Život, a v nastávajúcej lekárskej práci prajú veľa úspechov a spokojnosti.

KRAJANSKY ZÁPISNÍK

DOKONČENIE ZO STR. 4

Spoločnosti a tajomníka jej Ústredného výboru. Obžalovaný na pojednávanie neprišiel.

22. júna 1992. Po neúspešnom zmierovačom konaní (27. mája 1992) sa začalo pred

SPIŠSKÍ JUBILANTI

Ako sme zistili na matričnom úrade v Bukowine Tatrzańskiej, tento rok sa krásneho životného jubilea – zlatej svadby – dožívava niekoľko krajanských rodín. Pred 50 rokmi si povedali spoločne áno a slúbili manželskú vernosť tieto manželské páry.

Agneša a Jozef MLYNARČÍKOVCI z Ciernej Hory (28. januára 1942);

Zofia a Ján VOJTAŠOVCI z Jurgova (4. februára 1942);

Mária a Andrej MILONOVCI z Jurgova (22. septembra 1942).

K srdiečným blahoželaniam sa pripája aj redakcia Života a do ďalších rokov zlatým oslavencom želá zdravia, pohody a šťastných a pokojných chvíľ.

TYCHY

Po polročnej prestávke sa v poslednú májovú nedelu v sídle MS v Tychách konala schôdza výboru miestnej skupiny KSSČaS na Sliezsku. Viedol ju predseda MS František Šeliga a bola venovaná činnosti miestnej skupiny v letnom a jesennom období. Výbor konštatoval, že v poslednom období záujem o spoluprácu so sliezskymi krajanmi prejavili viaceré organizácie, o. i. oddelenie kultúry v Katowiciach a Tychach, Zväz priateľov Poľska, Česko-Slovenska a Evova a Hornosliezsky zväz. Ich záujem o našu činnosť a spoluprácu s nami je možno väčší ako nášho ústredného výboru v Krakove.

V našom krajanskom kolektíve na Sliezsku došlo v poslednom čase k istému oživeniu a rastu slovenského národného povedomia. Členovia MS prejavujú snahu obohacovať naše ľudové zvyky, zdokonaľovať si znalosti materinského jazyka, rozširovať kultúrne styky so starou vlasou. Preto debata na schôdzi bola veľmi živá a zahrňovala veľa problémov, ale zároveň vychádzala z našich aktuálnych a reálnych možností. Krajania kriticky zhodnotili doterajšiu činnosť, ktorá najmä pre ťažkú ekonomickú situáciu Spoločnosti, nesplnila očakávania MS.

Samozrejme, zorganizujeme našu tradičnú vatru s kultúrnym programom, zúčastníme sa oslív Spoločnosti, plánujeme tiež výlet do starej vlasti, spojený s obeťaním hrozna, čo však bude závisieť od sponzora.

Výbor s potešením konštatoval, že krajania na Spiši a Orave už konečne majú možnosť zúčastňovať sa slovenských bohoslužieb

a že rastie počet obcí, kde tiež bohoslužby sú. V tomto kontexte chceme poznamenať, že takúto možnosť budú mať možno aj krajania zo Slezska. Už sa nám v tejto veci podarilo veľa urobiť a všetko je na najlepšej ceste. Vďaka pochopeniu cirkevných úradov v našej diecéze, je veľmi realny predpoklad, že už na jeseň tohto roku sa nám tento nás vytúžený cieľ splní.

Výbor MS zhodnotil i našu účasť v jesenných parlamentných voľbách (zo sliezskej MS kandidovali J. Čongva a B. Knapčík)

a z perspektívy času konštatoval, že aj keď krajanskí kandidáti neboli zvolení, lebo pre mali početnosť našej menšiny nemali žiadnu šancu, jednako dostali značnú podporu voličov. Zároveň sme získali cenné poznatky, ktoré rozhodne treba využiť v nasledujúcich voľbách.

Ve mi kladne výbor hodnotil i úspešné štúdiu mladých krajaniek (A. a K. Čongvové a A. Kubíková), ktoré našim členom prinášajú veľkú radosť. Teší nás i to, že nás časopis Život pravidelne a načas dochádza ku krajanom a tým poskytuje našim členom aspoň takýto „tlačový“ kontakt so Spišom a Oravou.

Užijeme, že bol zrušený tradičný festival slovenskej a českej pesničky v Ustroni, ktorého sme sa pravidelne zúčastňovali a tým v našom kultúrnom kalendári vznikla istá medzera. Tento rok nám ju zaplní V. svetový festival slovenskej mládeže v Martine, samozrejme s našou účasťou, ako aj Divadelný festival NA HRANICI v Bielsku Bialej, no a súčinnosť s novou organizáciou v Rajči, nazvanou Prialstvo pohraničných gmin. Blízke susedstvo nám tým umožní účasť na zaujímavých kultúrnych podujatiach a súčasne styk s našou materčinou priamo v Poľsku.

Naša miestna skupina má teda program pekného kultúrneho leta a pre jeho realizáciu využije všetky možnosti. Len škoda, že sme v tomto počinani odkázani iba sami na seba.

BRONISLAV KNAPČÍK

PODÁKOVANIE

Pán Štefan Horváth, provinciál rehole Societas Verbi Divini (Spoločnosť Božieho Slova) a správca fary v Spišskej Belej daroval našim krajanom na Spiši a Orave 1000 Misijných kalendárov na tento rok. Za ten pekný dar, ktorý nás všetkých obhatil tak duševne, ako aj národenie, mu vyjadrujeme našu veľkú účetu a vďaku.

ÚV KSSČaS
a redakcia Života

DIVADELNÁ PREHĽADKA

DOKONČENIE ZO STR. 3

znovu očie a na budúciach prehľadkach, tak ako v minulých rokoch, uvidíme široký preze spišského a oravského krajanského divadelca.

Na záver prehľadky sa v Hôrnej Zubrici konala ľudová veselica, na ktorej vyhrala krajanská skupina z Podvŕska.

Text a snímky: EVA MATISOVÁ

Oblastný súdom v Katowiciach hlavné trestné pojednávanie proti Sewerynowi W., obžalovanemu za ohováranie prof. Jozefa Congvu v časopisoch Nowe Wieści a Wieści.

24. júna 1992. Pred Oblastným súdom v Katowiciach začalo pojednávanie proti Andrejovi H., obžalovanemu za ohováranie Spoločnosti a prof. Jozefa Congvu. Obžalovaný na pojednávanie neprišiel.

J. ZAMAGURSKÝ

JUBILEUM KRAJANA KOLKOVIČA

V galérii Kwadratela v znáomom kúpeľnom a rekreačnom stredisku v Szczawnici sa od 12. do 26. júna t.r. konala zaujímavá výstava maliarskej tvorby krajana Františka Kolkoviča. Usporiadali ju pri príležitosti jubilea 30-ročnej tvorivej činnosti tohto znameniteho krajanského umelca.

Poznajú ho mnohí krajania z Oravy a Spiša. Pripomeňme však, že sa narodil 8. októbra 1937 v krajanskej roľníckej rodine v Jablonke, kde aj navštievoval základnú školu so slovenským vyučovacím jazykom a v rokoch 1952–1956 absolvoval slovenské liceum v tejto obci. Pracuje ako učiteľ technickej výchovy na Liceu S. Žeromského v Krošciencu. Býva v nedalekej Szczawnici.

František Kolkovič už ako chlapec bol všeobecne nadaný a mal široké záujmy. Už počas štúdií na jablonskom liceu sme ho poznali ako schopného básnika, ktorého verše spolužiaci často recitovali, avšak vari najviac sme obdivovali jeho pekné maľby a kresby, ktorími si už vtedy vyslúžil primeň maliara. Očarila ho príroda — babińska, tatranská a z okolia rodnej obce — ktorým v tomto období venoval celý rad svojich prác. Neskor ako obyvateľ Szczawnice si veľmi obľúbil Pieniny a okolie tohto malebného mestečka, hoci nezanedbával ani tatranskú tematiku a napr. v posledných rokoch vytvoril veľmi pekný cyklus obrazov nazvaný Tatry.

Celkom seriánne umeleckou tvorbou sa kran Kolkovič — popri pedagogickej práci — začal zaoberať od roku 1961. Odvtedy, neustále zdokonaľujúc svoje výtvarne schopnosti, vypracoval sa na vynikajúceho maliara. Používa rôzne techniky, no najmä akvarel, pastel, olejomaľbu a temperu. Je

F. Kolkovič — Pieninské zátišie

naturalistom, predovšetkým krajinárom, očarený prírodou a architektúrou, ktoré už 30 rokov zvečňuje vo svojej tvorbe.

Za toto obdobie spod jeho štetca vyšlo niekoľko sto obrazov, ktoré prezentoval už na 19 individuálnych a kolektívnych výstavách o.i. v Krościenku, Szczawnici, Nowym Targu, Starom Sączu, Krakove a Varšave, získavajúc si všeobecný obdiv a uznanie návštěvníkov. Na jar 1989 sa kran František Kolkovič stal predsedom Miestnej skupiny tvorcov v Szczawnici, ktorá sa pod jeho vedením stala veľmi aktívna a zaznamenala veľký umelecký rast.

Na poslednej, júnovej výstave v Szczawnici kr. František Kolkovič predstavil 55 prác z rôznych období, ale najmä z posledných rokov. Vďaka vhodnému tematickému výberu a zastúpeniu všetkých techník výstava tvorí znamenitý prierez umelcovej tvorby, jeho umeleckého vývoja. Vystavené obrazy zachycujú predovšetkým szczawnické krajinky, panorámu Pienin, ale aj Tatier, no a žánrové scény v kontexte sýroch ročných období. Vidíme teda i štíty Troch Korún, doliny i kopce z okolia umelcovho pô-

sobiska, pieninské alebo skôr dunajeckej pevnosti, fragmenty okolitých dediniek s celou krásou ich architektúry, tatranské končiare... Vidíme tiež úzucé pásiky polí, tak typické v tejto oblasti, horské lúky popretkávané radmi ostrov s dátelinou a kôpkami sena, roličky s dozrievajúcim ovsom a jačmenom, veľmi pôsobivé scény kosby obilia či vykopávania zemiakov...

Na všetkých obrazoch však dominuje predovšetkým príroda, zachytená s naturalisticou dôkladnosťou do najmenších detailov. Je to príroda živá, ukázaná v celej svojej bohatej pestrofarebnosti, ktorá musí upútať pozornosť každého diváka. Keď sa dívame na horský potôčik v lese, akoby sme počuli jeho veselé zurčanie, kym inde ohnuté vo vetre stromy nám živo pripomínajú zavýjanie jesenných vítric. Hľadiac na zátišie s hrdzavo-hnedým opadnutým listom máme dojem, že nám šuštri pod nohami. Takéto obrazy by iste každý chcel mať doma.

K jubileu želáme krajanovi Františkovi Kolkovičovi mnoho životnej pohody, spokojnosti a veľa ďalších tvorivých úspechov.

JÁN SPERNOGA

JOZEF GRONSKÝ NEŽIJE

16. júna 1992 nás navždy opustil jeden z najzosláviteľších činiteľov našej Spoločnosti, kran JOZEF GRONSKÝ z Nedeca. Odišiel od nás statoný človek, zodpovedný a plný obetavosti, ktorý dve tretiny svojho života spojil s našim krajanským hnutím, najmä na Spiši a v rodnej Nedeci.

Narodil sa 2. júla 1934 v Nedeci ako piate dieťa v slovenskej roľníckej rodine Anny a Jozefa Gronských. Už od detstva poznal, čo je to práca, od malička mu sel pomáhať na rodičovskom gazdovstve. Ako najmladšího zo súrodencov, ktorí pokračovali v ďalšom vdelávaní, otec si ho zvolil za svojho nástupcu. Je obdivuhodné, že popri práci na gazdovstve si našiel čas i na športovanie v miestnom Ludovom športovom zväze. Bol serióznym chlapcom so širokými záujmami,

národné uvedomelym, ktorému rodičia už v detstve vstupili lásku k vlasti a rodnej reči.

V roku 1952, keď mal sotva 18 rokov, mladý Jozef sa zapisal do Miestnej skupiny Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Nedeci. Zaujímala ho činnosť našej krajanskej organizácie, chcel sa na nej aktívne podieľať. Zvolil si ochotníctvo, vstúpil do miestneho folklórneho súboru a zkrátko i do divadelného krúžku, v ktorom vlastne účinkoval skoro do konca svojich dní.

Keď mal dvadsať roky, Jozef Gronský sa oženil s krajanou Genovévou Strončekovou, s ktorou spolu vychovali päť detí — synov Andreja, Jána a Jozefa a dcéry Helenu a Martu. Všetkým vstupili slovenské národné povedomie. Rodinnému šťastiu sa netešil dlho. V roku 1979 mu neúprosná smrť vzala manželku a piatim deťom starostlivú matku. Ostal sám s piatimi deťmi, z ktorých najmladšie malo sotva 9 rokov. Nevzdal sa, neuzavrel do seba a nakoľko mohol, snažil sa im zaistíť pokojnú mladosť.

Napriek zvýšeným povinnostiam, nezabúdal ani na naše krajanské hnutie a ďalej sa angažoval v práci pre Spoločnosť, v tom najmä miestnu skupinu. Popri ochotníckej práci sa čoraz viac zúčastňoval i v organizácnej činnosti a v MS bral na seba z roka na rok nové úlohy a funkcie. Jeho aktivitu Nedeca vedeli doceniť a v r. 1974 ho zvolili sa podpredsedom miestnej skupiny KSSCaS (predtým bol dlhé roky členom výboru). V roku 1988 mu krajania prejavili ešte väčšiu dôveru a zvolili ho

za predsedu MS. Jeho činnosť sa neobmedzovala len na rodnu obec a tak nie div, že na predzajazdovom zasadane spišského obvodného výboru v r. 1979 ho zvolili za člena OV KSSCaS a na jeseň toho istého roku, na 6. zjazde našej Spoločnosti, dokonca za člena ústredného výboru. Zúčastňoval sa na všetkých schôdzach a viačkrát bol delegátom na zjazdoch našej Spoločnosti.

Veľkým koníkom, Jozefa Gronského bola ochotnícka činnosť vo folklórnom súbore Veselica a v divadelnom krúžku. Aj keď bol veľmi zaneprázdený, vždy si dokázal nájsť čas na nácvičovanie a mladým slúžil za vzor. S nedeckým súborom buď divadelným krúžkom vystupoval nielen v našich obciach, bol tiež viackrát v Detve, Terchovej, Martine, Na Oravskej prievidze, Slatinských Lazoch, v Červenom Kláštore a dokonca vo Francúzsku, no a vo viacerých mestách Poľska.

Jozef Gronský bol od začiatku horlivým čitateľom Života a jeho neúnavným propagátorom. Aj jeho zásluhou, medziiným pri zbieraní predplatného, mal nás krajanský časopis v Nedeci tak veľa odberateľov. Za veľké zásluhy o rozvoj krajanského hnutia sa tešil všeobecnej úcte. Bol tiež vyznamenaný medailou našej Spoločnosti. Za zásluhy pre KSSCaS.

Neúprosná choroba skrátila život krajanu Jozefa Gronského. 19. júna sa na miestnom cintoríne v Nedeci konaj pohreb zosnulého. Na poslednej ceste ho popri rodine a spoluobčanoch boli odprevaďi i členovia predsedníctva našej Spoločnosti a

krajania z iných obcí. V mene Obvodného výboru KSSCaS na Spiši sa so zosnulým rozlúčil a pripravil jeho zásluhy pre krajanské hnutie predsedu OV Anton Pivočárik. Odišiel od nás vzorný krajan, schopný funkcionár, dobrý a statoný človek. Česť Jeho pamiatke!

JÁN SPERNOGA

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 14. júna t.r. umrela v Nedeci vo veku 56 rokov krajanka

ANNA MADEJOVÁ

Zosnula bola dlhoročnou aktívnu členkou Miestnej skupiny KSSCaS v Nedeci. Odišla od nás vzorná krajanka, starostliva manželka, matka, a babička.

Česť jej pamiatke!

MS KSSCaS v Nedeci

* * *

Dňa 24. marca 1992 umrel vo Fridmane po krátkej a ľahkej chorobe vo veku 72 rokov krajan

ANTON PRELICH

Zosnulý bol odbojárom druhej svetovej vojny, dlhoročným členom našej Spoločnosti, verným čitateľom a propagátorom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Česť jeho pamiatke!

Všetkým, čo sa zúčastnili na pohrebe, srdečne ďakujeme.

manželka, dcéra a synovia s rodinami redakcia Života

Cenné odpadky

Počas jarného upratovania na gazdovstve obyčajne pozberame veľa rôznych odpadkov. Poväčšine môžu byť využité ako surovina na prípravu kompostu, ktorý je najlacnejším a najzdravším hnojivom pestovaných rastlín.

Kompost môže byť pripravovaný z rôznych rastlinných a živočišných odpadkov dostupných na gazdovstve. Materiál na jeho výrobu obyčajne nikdy nechýba. Kompost môžeme robiť zo starej slamy, nevhodných na kŕmenie jačmenných pliev alebo pliev z repky, zemiakové vňate, slnéčnicových, kukuričných a tabakových lodyh, pokazených krmív, vymetaných pozostatkov, múlu z priekop, rašelin, drevného popola, kuchynských odpadkov, listia, trávy z trávnikov, ako aj čerstvej a suchej buriny. Na kompostové kopce by sme však nemali ukladať burinu so semenami, keďže počas fermentácie netratia klíčivosť, v súvislosti s čím sa kompost môže stať príčinou rastu novej buriny. Kompost môže byť jednoliaty alebo z najrôznejších materiálov a práve ten je najcennejší. Celý kopec treba však formovať z materiálov, ktoré sa rozkladajú v jednom čase. Teda keď máme materiály, ktoré sa rozkladajú v nerovnakom čase napríklad mlad. burinu a veľmi hrubé lodyhy, bude lepšie keď urobíme pre ne dva rôzne kopce. Počas ukladania kopca možno jednotlivé vrstvy polievať tekutými organickými hnojivami ako je močovka alebo hnojovica, ktoré veľmi dobre obohacujú hnojivo.

Kompostový kopec treba zakladať na rovnom mieste, zatienenom, najlepšie pod stromami, aby bol zabezpečený pred nadmerným vysýchaním. Materiály vhodné na kompostovanie sa ukladajú do kopca postupne, ako ich zhromažďujeme. Na dolnú vrstvu je najlepší suchý rastlinný materiál, ktorý lepšie vstrebá vodu ako čerstvé rastliny. Prvá vrstva by mala byť o niečo hrubšia. Najlepšia je teda rašelina, ale môžu to byť tiež plevy, slama alebo hrubé zdrevnatene lodyhy slnéčnice, malin, georgín, porezané na kratšie kúsky.

Kompostový kopec by mal byť široký asi 2 m a vysoký 1,5 m. Také rozmerky kompostového kopca uľahčujú prenikanie do jeho vnútra vzduchu nevyhnutného pre mikroorganizmy, ktoré spôsobujú rozklad organickéj hmoty. Ak vzduch v kopci chýba, rozklad kompostového materiálu je zreteľne zabrdený alebo v nôm dokonca prebiehajú nepriaznivé procesy podobné rašelinenu. Kompostový kopec by sa mal navrchu mierne zužovať. Dĺžka kopca môže byť ľubo voľná.

Rôzne kompostové materiály treba na seba striedavo vrstviť. Na vrchu kopca prikryjeme 15–20 cm vrstvou pôdy alebo kompostu, čo zabraňuje nadmiernemu vysýchaniu kompostovacieho materiálu. Uprostred, po celej dĺžke treba urobiť malú prehlbeninu, čo umožňuje polievanie kopca počas dlhotrvajúceho sucha.

Materiály s malým obsahom dusíka, ako slama alebo plevy sa ľahšie rozkladajú. Pre uľahčenie a urýchlenie rozkladu treba ich podľa možnosti miešať s odpadkami bohatšími na túto zložku, ako napríklad vtácie výkaly či pozostatky vikokvetých rastlín. Lepší rozvoj mikroorganizmov a rýchlejsiu mineralizáciu dosiahneme vtedy, keď ešte počas ukladania kopca presypavame jednotlivé

vrstvy hnojivovým vápnom v množstve 2–3 kg na 1 kubický meter kompostu. Pri kompostovaní materiálov s malým obsahom dusíka je žiadúci tiež pridavok dusíkatých hnojiv v množstve 1–2 kg močoviny na 1 kubický meter kompostu.

Počas kompostovania sa materiál uložený v kopci postupne rozkladá. Aby rozklad prebiehal správne, musia sa vytvoriť vhodné podmienky pre rozvoj kyslíkových bakterií. Najväčší význam má prístup vzduchu a vlhkosť. Spracovanie kompostu je najpracnejším, ale nevyhnutným úkonom ako urýchliť mineralizáciu. Robíme to každé tri mesiace od jari do jesene. Niekoľko kopcov môžeme spracovať len raz, ale len vtedy, keď materiál bude spoločne rozložený. Veľký význam má tiež vlhkosť kompostu, ktorý nemôže byť ani príliš vlhký, ani príliš suchý. Nevyhnutná je častá kontrola vlhkosti kopca a podľa potreby jeho polievanie vodou, hnojovkou, hnojovicou alebo splaškami. Polievanie hnojovkou dodatočne obohacuje kompost dusíkom a draslikom.

Hnojivová hodnota kompostu závisí od použitých materiálov a od stupňa mineralizácie. Tvrdí sa, že priemerny obsah asimilovaných minerálnych zložiek sa približne rovná hodnote miešaného maštaľného hnoja. 100 kg kompostu obvykle obsahuje asi 5 kg dusíka, 2,5 kg fosforu a 3,5 kg draslika.

Kompost obsahuje zložky, ktoré rastliny ľahko vstrebávajú. Účinkujú rýchlejšie, ale kratšie ako maštaľný hnoj. Sú vhodné najmä pre rastliny s krátkym vegetačným obdobím, ktoré vyžadujú veľa živin. Celkovo možno povedať, že kompost môže byť používaný pre tie isté rastliny ako maštaľný hnoj a v tých istých dávkach. Najlepšie výsledky prináša však pri pestovaní zeleniny. V zeleninárstve sa kompost odporúča pri pestovaní uhoriek, šalátu, cibule, špenátu, redkovky a karfiolu.

Mliekárenstvo na rázcestí

Bielkoviny v mlieku a mliečnych výrobkoch tvoria v diete priemerného Poliaka iba 45 perc. spotrebovaných bielkovín živočišného pôvodu. Poľská rodina vydáva na mliekárenské výrobky vyše 10 perc. svojich príjemov. Tieto údaje svedčia o veľkom význame mlieka vo výžive spoločnosti. Produkcia mlieka má tiež podstatný význam pre gazdovstvá — až 1,5 mil. roľníkov čerpá základné príjmy práve z chovu kráv.

Momentálna situácia mliekárskeho priemyslu v Poľsku je ľahká. Ako vieme produkcia mlieka závisí od počtu chovaných kráv a ich dojivosti. Ale už od polovice sedemdesiatych rokov počet kráv systematicky

klesá — z vyše 6 mil. kusov v roku 1970 na 4 mil. začiatkom tohto roku. Tento značný pokles sprevádzal sice rast dojivosti (z 2384 lit. v roku 1970 na 3200 lit. v r. 1991), ale nenahradzoval pokles počtu zvierat. Mliekárenský priemysel mal viacero surovín jedine preto, že systematicky zvyšoval tovarovost produkcie mlieka — z 37 perc. v r. 1970 na 72 perc. v roku 1990. Lenže pri našej agrárnej štruktúre je to veľmi nákladné. Vyše 1,1 mil. gazdovstiev má iba od 1 do 3 kráv, ktorých podiel na celkovej produkcií mlieka dosahuje len 30 perc. Asi 300 000 výrobcov chová 4–10 kráv a jedine 7,5 tis. gazdovstiev má viac ako 11 kráv. Väčšina spomedzi 1,5 mil. chovateľov dodáva denne

po 12 lit. mlieka a iba 1 perc. gazdovstiev dodáva vyše 50 lit. Tak iste veľké rozptylenie asi 10 000 výkupných stredisk mlieka, ako aj udržiavanie celej armády ľudí, ktorí ho vozia a sú zamestnaní pri odbere mlieka, v značnej miere zvyšuje náklady na organizáciu výkupu.

Stagnácia v procesoch koncentrácie a spezializácie gazdovstiev na chov a produkcii mlieka oslabuje pokrok vo zvyšovaní jeho efektivity a kvality. Na dôvažok pokles výkupných cien mlieka v porovnaní s inými poľnohospodárskymi výrobkami zasiahol predovšetkým specializované mliekárske gazdovstvá, ktoré sa na rozdiel od malých nemôžu v pomerne krátkom čase zamerať na výrobu iných produktov. Teda mliekárenstvo je na rázcestí, ale rýchlo treba ho modernizovať, skôr ako roľníci prestanú chovať kravy.

Krajanský problém...

POKRAČOVANIE ZO STR. 8

v Poľsku (Národné osvetové centrum, Pedagogické fakulty, umelecké zväzy, vydavateľstvá, knihkupectvá, časopis Knižná revue a podobne)

— sledovať návštěvnosť predstaviteľov Slovenska v národnostných oblastiach

— pomôcť pri zakladní kronik v krajanských obciach

— vhodne oceniť, oceňovať organizátorov slovenského národnostného života (učiteľov, kniazov, kultúrnych pracovníkov) v Poľsku v spolupráci so Spolkom priateľov Poľska na Slovensku

— nájsť riešenie dopravných problémov (vysoké poľské poistné) pri kultúrnej výmeni medzi SR a Poľskom

— zorganizať historický seminár o slovensko-poľských vzťahoch

— prostredníctvom organizácie protifašistického odboja pozvať poľských odbojárov

zdraviených v krajanskom spolku na návštenu Slovenska

— usporiadať výstavu výtvarníkov slovenskej národnosti v Poľsku aspoň v Bratislave, v Krakove, na Spiši u nás i v Poľsku, na Orave u nás i v Poľsku

— prednostaň umožniť poľským občanom slovenskej národnosti pracovať u nás v poľských firmách, ktoré u nás pracujú

— organizovať najmä recipročné výmenné návštavy detí našich krajanov u nás — aj v rodinách

— podniesť väčší záujem Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha a organizácie krajanov v Poľsku

— podporovať družobné styky škôl zo slovenskej a poľskej časti Oravy a Spiša, najmä ZŠ, umeleckých škôl, súborov — osobitne gymnázia

— pozývať slovenskú tvorivú inteligenciu i slovakistov-Poliakov na tvorivé pobedy a stáže k nám

— umožniť výhodné obchodné partnerstvá našich firiem s krajanskými

— doriešiť problém nedostupnosti pozemkov, zapričinený zmenou hraníc, pre vystavbu priehrady Nedeca.

Predložil som čitateľom LT výber z návrhov, ktoré by mohli riešiť problém postavenia slovenských krajanov v Poľsku. Podobné analýzy by si zaslúžili slovenské etníká i v iných krajinách. Poľská situácia je o to prekvapivejšia, že bola dlhé roky skrytá za povedomú dôveru slovenskému bratovi, starobylej dobrej spolupráci, ktorú však iste úctyhodné poľské národovectvo zvieďalo i v prípade slovenských bratov žijúcich bez svojej vôle od istého času na ich území do asimilačných tlakov, ktoré vždy iba ochudobňovalo kultúru regiónov, národotvor a Euruópu. Až tak, že smutne konštatujeme stav kedy situácia Slovákov žijúcich v Poľsku nasleduje v rebríčku zlých stupienkov hneď za Maďarskom. Donedávna bolo príjemne konštatovať situáciu krajanov v Juhoslávii. Juhoslávie niet a my sa budeme musieť pýtať i na osud našich Slovákov.

Už neváhajme ani rok, ani mesiac! Nezaslúží si to ani jeden nás krajan, ani jedna naša slovenská pospolitosť v cudzine. Už a pre krutý osud slovenského národa v nehostinnom strede Európy.

Literárny týždenník č. 4/92

IVAN HUDEC

WĘTERYNARZ

ZAPALENIE OTRZEWNEJ

W większości przypadków zapalenie otrzewnej rozwija się wtórnie jako powikłanie bardzo wielu schorzeń. Szczególnie często występuje u konia. Różnorodne postacie niedrożności, kolka zatorowa — zakrzepowa, wszystkie schorzenia powodujące pęknięcie lub przedziurawienie żołądka i jelit, otwarcie się do jamy brzusznej, ropnia, pęcherzy, bąblówców, nieudane kastrowanie i wiele schorzeń narządów jamy brzusznej które są przyczyną zakażenia otrzewnej, często powodują jej zapalenie u bydła zapaleniem otrzewnej kończą się często schorzenia macyci, i innych narządów płciowych, urazowe zapalenie żołądka, schorzenie wątroby i nerek. O wiele rzadziej zapalenie otrzewnej występuje droga przerzucona na skutek zolz, grypowego zapalenia płuc u konia itp. Przewlekłe postacie zapalenia otrzewnej zachodzą przy gruźlicy, nosaciście i różycy. Pierwotne zapalenie otrzewnej wywołują: ogólnie ożarzenie organizmu, urazy powłok brzusznego, drążce zranienie powłek brzusznego. Objawy schorzenia odznaczają się wielką różnorodnością, zależnie od ilości przenikających do jamy brzusznej mikroorganizmów, od ich zdolności, samoobrony organizmu, od rodzaju zwierzęcia itp. W większości

przypadków choroba rozpoczyna się ostro wyraźnymi objawami gorączki. Gorączka typu ostabiającego, niekiedy stała — towarzyszą jej silne dreszcze, nierównomierna temperatura skóry, sianica blon śluzowych, ogólnie osłabienie i przytępienie świadomości (senność). Tętno jest słabe, lekko wyczuwalne, liczba uderzeń wzrasta przeszło dwa razy powyżej normy. Ruchy oddechowe są zwykle wysiłane i utrudnione, oddychanie na skutek bolesności i nieczynności przepony widoczna się na klatce piersiowej. Liczba ruchów oddechowych dochodzi do 50–70 na minutę.

Bardzo silne podrażnienie otrzewnej staje się przyczyną dużych bółów. Konie zwykle stoją ze zgarbionym grzbietem, oglądają się na brzuch, nieustannie machają ogonem, zgrzytają zębami, niekiedy kładą się ostrożnie i znów wstają. Krowy unikają pozycji leżącej i zwykle przez cały czas choroby stoją. Sciany brzucha są napięte i przy silnym ucisku bolesne. Brzuch na skutek naciągania ścian zwykle podkasany, objętość jego lekko zmniejszona, szmery jelitowe poczętkowo silniejsze słyszalne prawie bezustannie, później na skutek porażenia jelit osłabione, albo wcale niesłyszalne. Przy oddawaniu kału zwierzęta stękały, niespokojnie się oglądają, machają ogonem. Szczególnie męczące jest oddawanie kału przy zaparciach. Masy kałowe na początku choroby są płynne, niekiedy wodnistre, bardzo szybko biegunka przechodzi w upor-

czywe zaparcie. Rozwijające się w ostatnim okresie choroby wzdęcie jelit na całej długości, wywołuje zwykle niewielkie powiększenie objętości wszystkich pętli. W początkowej fazie choroby zwierzęta często przybierają pozycję do oddawania moczu, występuje parcie na kał, napinają się. Ilość moczu zwykle jest zmniejszona, mocz przezroczysty.

U bydla często występuje Izawienie. Najczęściej choroba ciągnie się 1–2 tygodnie i kończy zwykle śmiercią. U koni w licznych przypadkach choroba rozwija się o wiele szybciej i powoduje zejście śmiertelne, niekiedy przy końcu pierwszego dnia. W przypadku wystąpienia opisanych objawów niezbędne jest jak najszybsze wezwanie lekarza.

OWSICA KONI

Chorobę wywołuje owsik koński pasożytyjący u koni w jelicie grubym. W celu złożenia jaj samice wędrują do odbytnicy. W chwili składania jaj przednia część ciała samicy wysuwa się z odbytu na zewnątrz a jaja wraz z dużą ilością kleistej masy przylepiają się do fałdów okolo odbytych i do krocza konia. Znajdują tu one sprzyjające warunki do dalszego rozwoju — ciepło i wilgoć, i szybko bo w żołądku w ciągu dwóch dni, osiągają stadium dojrzałości. Świad okolicy odbytowej, wywoływanego wypelzającymi z odbytu

samicami owsika, prowadzi do mechanicznych urazów tej okolicy na skutek drapania się konia o otaczające go przedmioty. Podczas takiego drapania się chore na owsice konie zakażają jajami pasożytów przedmioty o które się czochrają. Jaja dostają się następnie do ściółki i żlobów, a stąd wraz z paszą i wodą wędrują z powrotem do przewodu pokarmowego konia. W jelicie z jaj wykluwają się larwy, które szybko przekształcają się w dojrzałe płciowo owsiki. Charakterystycznym objawem schorzenia jest stan zapalny skóry w okolicy odbytu i ogona powstający na skutek świadu i mechanizmów urazów przy drapaniu się w tych okolicach wypada również sierść. Przy silnej inwazji można zaobserwować wyniszczanie i objawy nerwowe. Rozpoznanie choroby stawia się na podstawie badania laboratoryjnego zeskrubu skóry z okolicy odbytowej. W gospodarstwach zarażonych owsicą koni należy codziennie starannie wycierać okolice okołoodbytową, krocze i nasadę ogona — zwilżoną gąbką, osobną dla każdego konia lub pakulami które po zabiegu natychmiast się pali. Gąbki odkażą się przez wygotowanie. Nawóz należy codziennie starannie zbiereć, a podlogi i sciany oraz przedmioty znajdujące się w stajni zmywać wrzątkiem. Trzeba również bezwzględnie przestrzegać aby konie nie pobierały paszy z podlogi. Odpowiednie leczenie przepisze lekarz.

H. M.

PRAWNIK

ODSZKODOWANIA DLA NAJSTARSZYCH

Kiedy i w jakiej wysokości wywiezieni do Niemiec hitlerowskich na roboty przymusowe więźniowie obozów koncentracyjnych, jenieckich otrzymają odszkodowania? To częste pytanie w czasie naszych dyżurów telefonicznych. Nasi rozmówcy niepokoją się, że okres wypłaty przedłuża się mimo że Niemcy przekazały już część pieniędzy.

Z informacji, jakie uzyskaliśmy w zarządzie Warszawskim Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę wynika, że pierwszych wypłat można się spodziewać w III lub IV kwartale br. W pierwsi kolejności otrzymają je osoby najstarsze, po osiemdziesiątce. W jakiej wysokości — dokładnie jeszcze nie wiadomo.

Rozdziałem odszkodowań zajmuje się Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie, które mieści się w Warszawie przy ul. Krużej 36. Zadośćuczynienia finansowego od Niemców mogą się spodziewać jedynie żyjący poszkodowany a nie jak wiele osób oczekuje, także ich spadkobiercy.

WCZEŚNIEJ NA EMERYTURĘ

— Mam 57 lat średnie wykształcenie ekonomiczne, 36 lat pracy. Zakład, w którym pracuję jest w stanie likwidacji. O tym, by znaleźć nową pracę w mojej sytuacji — nawet nie marzę. W związku z tym, proszę o odpowiedź czy istnieje możliwość starania się o wcześniejszą emeryturę? — pisze J. M. z Nowego Targu.

— Niestety, nie. Nasz Czytelnik nie ma szans na uzyskanie wcześniejszej emerytury. Mógłby przejść na nią tylko wtedy, gdyby w dniu rozwiązania stosunku pracy okres jego zatrudnienia wynosił 40 lat, a zwolnienie nastąpiło z przyczyn ekonomicznych, leżących po stronie zakładu pracy. Dla kobiety, w analogicznym przypadku, wymagany staż pracy wynosi 35 lat. Przypomnijmy jeszcze, bo o to także często pytają nas Czytelnicy, że mężczyzna może przejść na emeryturę dopiero w wieku 65 lat po przepracowaniu 25 lat, natomiast kobieta — w wieku 55 lat po 30 latach pracy oraz w wieku 60 lat, po 20 latach pracy.

ZASIŁEK RODZINNY

Od 1 czerwca br. rozporządzeniem ministra pracy i polityki socjalnej ustalonono, że zasiłek rodzinny na każdą uprawnioną osobę przysługuje w wysokości 167 tysięcy zł. miesięcznie.

Przypomnijmy, że zasiłek rodzinny przysługuje na dziecko:

— do ukończenia 16 lat życia, a jeżeli kształci się w szkole lub na kursie kwalifikacyjnym przysposobienia bądź doskonalenia zawodowego trwającym co najmniej 3 miesiące — do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat życia. Jeżeli ukończenie tego wieku przypada przy tym na ostatni rok studiów w szkole wyższej, to zasiłek rodzinny przysługuje do zakończenia tego roku studiów.

— bez względu na wiek, gdy jest inwalidą I grupy lub inwalidą II grupy, jeżeli inwalidztwo II grupy powstało w wieku uprawniającym do zasiłku.

Zasiłek nie przysługuje jednak na dziecko:

— pozostałe w związku małżeńskim (chyba że małżeństwo zostało zawarte pomiędzy osobami uczącymi się),

— przebywające w domu pomocy społecznej, w domu dziecka lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, zapewniających całkowitą opiekę nad dzieckiem, jeżeli pracownik nie ponosi choćby w części kosztów utrzymania dziecka,

— kształcące się w szkole wojskowej lub w innej szkole państowej, zapewniającej nieod-

płatnie pełne utrzymanie (wyżwienie, zakwaterowanie),

— osiągające dochody w kwocie wyższej od 50 proc. najniższej emerytury,

— przebywające w zakładzie karnym lub poprawczym.

PRZYPOMINAMY

— Składka na ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników w III kwartale br. wynosi 255 tys. zł — dla jednej osoby. To jest 30 proc. najniższej emerytury.

— Wyplata renty rodzinnej przysługującej osobie pełnoletniej ulega zawieszeniu, jeżeli uprawniony do niej prowadzi działalność rolniczą.

— Kwota najniższej emerytury jako granica dochodu w systemie zasiłków rodzinnych wynosi 849.000 zł

— Zasiłki rodzinne wypłaca się nadal w wysokości 164 000 zł miesięcznie na każdą uprawnioną osobę (to jest 8 proc. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia).

— Na drugie dziecko wymagające ze względu na stan zdrowia zwiększonej normy spożycia mięsa, wypłaca się dodatkową kwotę do zasiłku rodzinnego — 82 000 zł miesięcznie na każde uprawnione dziecko. Jest to 50 proc. zasiłku rodzinnego.

JOZEF PAVLOVIČ

Susedky

V poli žili v blízkom susedstve dve myši. Pole bolo chudobné, preto aj myši boli viac hladné ako najedené. Dnes mali však šťastie. Zbadali na ceste zemiak.

— Môj, môj, môj! — zapišala staršia myš a vrhla sa na celou váhou svojho vychudnutého tela.

— Akože tvoj, veď sme ho našli spolu, polovica patrí mne, — hovorí mladšia.

— Nie, nie, nie, — nedala sa väčšia. Začala zemiak hľatovo hrýzti.

— Aspoň kúsok mi z neho daj, celý ho aj tak nezješ, — prosí ju menšia.

— Zjem, zjem, zjem, — pišti silnejšia myš.

— Pekná si ty susedka, vidíš iba seba, — vyčíta jej slabšia myška.

— Nech, nech, nech, — zapišala myš. Taká bola naprataná, div nepraskla.

A tu sa zjavil na oblohe veľký tmavý vták.

— Utekajme, zle je! — skrikla hladná myška.

Bežia, bežia ako vládzu do svojich myších dier. Prvá letí ako šíp, druhá za ňou zaostáva. Prvá sa ako nič pretiahla myšou dierou a bola v bezpečí. Horšie to bolo s druhou. Bruchu ako sud, cez dieru sa neprepchala.

V poli boli dve myšie diery, jedna z nich zostala opustená.

POD HOROU OVOS DROBNÝ

Mierne

Pod ho - rou o - vos drob - ný, ko - sí ho
šu-haj hod - ný; ko - sí, ko - sí ne-má ro -
sy, diev - čat - ko mu vo - du no - si.
2. Pod horou ďatelinka,
žala ju Katarinka;

žala, žala zaviazala
na suhajka zavolala.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho svetoznámeho speváka. Začínal spievať ešte v šesdesiatých rokoch a podnes sa teší veľkej popularite. Každý iste ľahko uhádne o koho ide, keď povieme, že kedysi bol členom slávnej skupiny The Beatles. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Pre autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

*

V Živote č. 409/92 sme uverejnili snímku Timothea Daltona. Knihy vyrebovali: Maria Naczk z Fridmana, Jaroslav Jurčík z Nadlaku, Leonard Glin-

kowski z Walcza, Vojtech Václav z Čiernej Hory.

O vrzavém hlemýžd'ovi

Sbíral jsem vám v lese na pasece maliny do modrého džbánečku. Slunce svitilo, včely bzučely a ptáci zpívali. Když jsem měl plný džbáneček, dostal jsem hlad, sedl jsem si na prohřátý kámen, vytáhl jsem z kapsy chléb s máslem a zakusoval se do něho, zajidal jsem malinami a předobře si hověl. Tu se mi zdálo, že slyším nějaké vrzání. Myslel jsem si napřed, že to vržou zuby o chleba, ale chléb byl docela měkký, včera upečený. A tu jsem v trávě zahlédl hlemýždě.

Byl to hlemýžd — ale takového jsem ještě neviděl. Měl pásy jako tank a na zádech žlutý domeček, jako cirkusáci. A houkačku měl a světla jako nějaké auto. A faječku v puse, baf, baf, objíždí každý kaminek a houká, podjiždí travičky a větvíčky. Jel pomalučku — a všechna kolečka, co měl, vrzala, každé jinak, až šel mráz po zádach. Volám na něho: „Halo, pane hlemýždi! Proč si tu svou mašinku nenamažeš?“ On vytáhl z pusy faječku a povídá: „A čím? Neviš? Jahůdkou nenamažeš.“

On vytáhl z pusy faječku a povídá: „A čím? Neviš? Jahůdkou nenamažeš?“

Dostal jsem nápad. Nabral jsem na smítko jehličí kousek másla z chleba, dal jsem mu je a povídám: „Tady máš, namaž to pořádně, nebo se ti to někde rozsyspe a už to nikdy nedáš dohromady.“ On poděkoval a skutečně — všechna kolečka pořádně promazal a ještě mu kousek zbyl do zásoby. Potom si zapálil faječku, která mu při mazání zhasla, naplavil si do dlaní a spustil motor. Ten udělal tiše: dudludludludu a rozjel se docela rychle jako nějaké autičko. Hlemýžd se usmál, celý spokojený zabafal, zamával mi na pozdrav a za chvíli zmizel v tmavém lese.

ALOIS MIKULKA

ČO JE TO?

O kom sa to vraví,
že je prelietavý?
Z kvetu na kvet sadá,
novú krásu hľadá.
Co je to?
(Fytom)

Jej nápady
nie sú dvakrát múdre;
dotknem sa jej
a ona ma udrie
(anirkelE)

Na smetisku hrabe,
hľadá žitko, mak...
Keď vajíčko znesie,
povie: kotkodák!
Co je to?
(akpeilS)

JIŘÍ FALTUS

Na písiku

Velbloudátko velbloudí
v pískovišti
nezbloudí.

Bábovičky
s dětmi peče,
mámě nikam
neuteče.

Ta ho z očí
nespouští —
myslí, že je
na poušti.

Ako vyberať?

Výber športovcov na Olympijské hry vždy vzbudzuje veľa kontroverzií. Tak bolo aj tento rok. Každý kvalifikačný systém má svoje kladné, ale aj záporné stránky. Výsledok je taký, že do družstiev nominovaných na OH sa často nedostanú tí — aspoň zdanlivy — najlepší. Diskusie o systéme výberu skoro vždy končia na Spojených štátach, kde v prípade ľahkých atlétov si účasť v každej disciplíne zabezpečujú prví traja na majstrovstvách USA. Takýto systém spôsobil, že v Barcelone na 100 a 200 m neštartuje napr. slávny Carl Lewis a len horko-fažko postúpil v skoku do diaľky. Možno, že je to dobre, lebo sa bude môcť plne sústrediť práve na skokoch. Nepostúpili ani takí známi športovci z USA ako napr. majstri sveta z Tokia: Antonio Pettigrew (400 m), Greg Foster (110 m prek.), Kenny Harrison (trojskok) a Dan O'Brian (desaťboj).

Hotové zemetrasenie bolo počas kvalifikácií v Keni, kde nepostúpili 4 zlatí medailisti zo Soulou: Paul Ereng (800 m), Peter Rono (1500 m), John Ngugi (5 km) a Julius Kariuki (3 km prek.), ako aj majstri sveta z Tokia: Billy Konchellah (800 m), Moses Tanui (10 km) a Moses Kiptanui (3 km prek.). Spomeňme ešte, že z veľkých hviezd v Barcelone nebola ani známa nemecká sprinterka Katrin Krabbe.

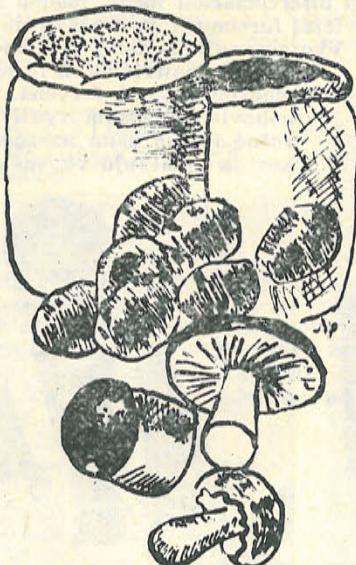
Citatelia už dávno poznajú výsledky z OH (pišeme to pre uzávierku už na začiatku júla), no hádam všetci budú s nami súhlasiť, že nám tí najlepší predsa len chýbali. Ale tak už je pred každými Olympijskými hrami.

Hrív

Aby ľuďom bolo veselo,
dal im les
to malé veľdielo.

Šťastný človek,
ktorý nájde tu
maličkú a hnedú baretu,
čo si nechal škriatok na ihliči.
Zavýška
a od radosti kričí:
— Deti, deti, podte,
máme hrív!

A ten hrív,
ten verný braček rýb,
nemo stojí,
ústa neotvorí.
Ako psítek
stráži dušu hory,
v lesnej rose,
rose všetkých rôs,
nežne vlnký
ako psíčkov nos.

A ja šťastný
za to, že je tam,
dakoval som lesným nebesám.
„Ty môj krásny!
Dlho si ma čakal?”
A tak som sa tešil,
až som plakal.

Už i miesto,
kde bol skrytý v chvoji,
nenechá ma nikdy na pokoji.

VESELO SO ŽIVOTOM

Jožko sa sŕažuje: — Môj pes
nemá chvost.

— Ako vieš, že sa teší? — pý-
ta sa ho Miško.

— Keď ma prestane hrýzti...

*

— Oco, prečo máš medzi tma-
vými vlasmi aj šedivé? — do-
zvedá sa Jožko.

— Preto, že ma zlostiš...

— No teda! Ty si musel byť
veľmi zlý, keď má dedko všetky
vlasy biele...

*

— Domácom úlohu o mlieku si
napísal iba na päť riadkov, —
vyčítala pán učiteľ žiakovia.

— Pozri sa, tvoj kamarát na-
pisal celú stranu.

— Áno, pán učiteľ, ale ja som
pisal o sušenom mlieku.

*

— Anička, pusť to rádio!

— Ja ho nedržím, mamička!

*

— Karol, vieš, že niekedy je
pes mûdrejší ako jeho pán?

— Viem, viem, sám takého psa
mám!

*

— Pozri sa, Jurko, aké mám
pekné čisté zuby.

— Keď ty si ich, otec, čistíš
už 45 rokov a ja len 8.

Aj dnes vám ponúkame kresliarsku zábavu. Vašou úlohou ako obyčajne, bude obrázok pekne vymaľovať i zaslať na adresu redakcie. Tešíme sa na vaše dopisy. Z najkrajších prác júnového čísla časopisu knihy vyžrebovali: Marek Klukošovský a Dominik Kalata z Novej Belej, Kristina Žigmundová z Krempeach a Silvia Plučinská z Jurgova.

SVETOVEJ
HVIEZDY
ESTRÁDY

BLACK

obrany, keď prednedávnom vy-
hlásil:

„Až nedávno som si pozorne
vypočul beatlesovskú hudbu. Je
to v podstate hudba našich ro-
dičov... Ja však z tohto obdobia
radšej počúvam hudbu Scotta
Waltera alebo Roya Orbisona.
Významný vplyv na mňa majú
Billie Holiday, ako aj známa sku-
pina Echo the Bunnyman.“

Colin, ktorý je vo svete hudby
čoraz viac známy, sa až pomerne
neskoro začal zaoberať myš-
lienkom, že by aj sám mohol
sklaňať piesne, hudbu, ktorá by
zaujala poslucháčov. „Keď som
si ako šestnásťročný — povedal
— pozrel v Liverpoole film Jail-
house Rock od Elvise Presleyho,
doslova ma to chytilo. V osem-
násťich, devätnásťich rokoch som
bol tým dokonale posadnutý a
neexistovalo nič, čo by ma okrem
toho viac zaujímalo.“

Odvtedy sa Colin začal učiť
hrať na gitaru, zdokonaľovať svoje
hudobné znalosti a postupne
aj písat svoje prvé piesne. Ne-
trvalo dlho, lebo už začiatkom
roku 1981 jeho skupina mala pre-

mieru. Aj keď zakrátko nakrútila
svoju prvú platňu, jednako —
ako to už medzi začínajúcimi
skupinami býva — do roka sa
rozpadla. Colinovi však zostało
po ňom umelecké meno Black.
V nasledujúcich rokoch začal in-
tenzívne pracovať na skladaní
nových piesní a súčasne sa začal
učiť hrať na klavíri a na bicích
nástrojoch. Zároveň začal študo-
vať spev, keďže popri kompono-
vaní uvažoval i o solistkej ka-
riére. Jeho pieseň Wonderful Life
si všimla známa gramofónová
firma A & M Records a na-
vrhla Blackovi zmluvu na nakrú-
tenie platne.

Black sa stal „niečím novým“. Nebola to len mierna pieseň
Wonderful Life, ale aj Everything's Coming Up Roses, no a
I'm Not Afraid — všetky sa sta-
li veľkými hitmi. Po nich na-
hral novú platňu nazvanú Comedy,
ale nemala veľký úspech, aj
keď piesne na nej sú ešte lyric-
kejšie a jemnejšie ako to bolo
na spomínamej prvej dlhohrajú-
cej platni. Colin však hovorí, že
móda na jeho piesne ešte len
pride. (jš)

Keď sa hovorí o hudbe z Li-
verpoolu, skoro každý si pripo-
menie slávnu hudobnú skupinu
šesdesiatych rokov The Beatles.
Je to pochopiteľné. Aj Colin

Vearncombe, ktorého mnohí po-
znajú pod umeleckým menom
Black, sa narodil v tomto meste
a tam aj vyrastal. Možno to bol
v istom zmysle aj spôsob seba-

Detské oblečenie

sa vyznačujú zreteľnejšou diferenciáciou medzi módou dievčenskou a chlapčenskou. Záplava bavlnených modelov vo sviežej farebnosti je ovplyvnená veselou športovou módou a prvkami námorníckych uniform. Vypracovanie modelov je náročnejšie. Uplatňujú sa kombinácie rozličných materiálov. Z farieb sa presadzuje biela so žltou, jasnomodrou a ostrá červená. U dievčat a chlapcov višazia krátke nohavice. Dievčatá využívajú farebné bavlnené tričká, chlapci voľné košeľe ušité na spôsob bundy. Na zadnom diele kabátikov sa uplatňujú výkonné aplikácie — etikety, výšivky.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

ZELENINOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 1 cibuľa, strúčik cesnaku, 1 červená paprika, malý zeler, 4 lyžice oleja, 1 litr. hydinového vývaru, 50 g cestovín, 4 paradajky, rozmarín, soľ, biele korenie.

Cesnak a cibuľu pokrájame nadobro a opečieme na oleji. Pridáme jadrovníka zbavenú pokrájanú papriku, pokrájaný zeler a po chvíliku zalejeme teplým hydinovým vývarom. Dvadsať minút podušíme. Paradajky sparíme vriacou vodou, ošúpeme, roztvŕdime a zbavíme Jadier. Cestoviny uvaríme vo vode, pridáme do polievky spolu s paradajkami. Polievku dochutíme a pridáme čerstvý posekaný rozmarín.

PLNENÉ PAPRIKY S KUKURICOU. Rozpočet: 4 veľké červené papriky, 25 g masla, 60 g cibule, 250 g mäkkej salámy, 1 vajce, 2 polievkové lyžice mlieka, soľ, korenie, červená paprika, 250 g sterilizovanej kukurice (alebo olúpanej varenej), 1/4 litr. mäsového vývaru.

Papriky zrežeme, vnútrajšok vydľabeme, umyjeme, dosucha vyutierame a zvnútra vymastíme maslom. Na zvyšku masla oprážime dosklovitá nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme pokrájanú salámu a mierne oprážime. Po-

tom pridáme vajce, mlieko, kukuricu a dochutíme soľou, korením a červenou paprikou. Masu добre premiečame a ľiou naplníme papriky. Naukladáme na pekáč, zalejeme vývarom a zapékame vo vopred vyhriatej rúre asi 45 minút. Podávame s ryžou a čerstvým zeleninovým šalátom.

KURACIE PRSIA V SYROVOM CESTÍČKU. Rozpočet: 750 g kuracieho mäsa, 1 dl jogurtu, 1/2 citróna, 1 lyžica horčice, 2–3 strúčiky cesnaku, 100 g strúhanky, 100 g strúhaného ementálku, 150 g masla, soľ, mleté čierne korenie, oregano, šalvia, 2 vajcia.

Kuracie prsia čiastočne vykoste, osolíme a okoreníme. Osobitne rozšľaháme vajcia, šalvia, oregano, jogurt a v tomto cestíčku necháme mäso odležať 2–3 hodiny. Čerstvú strúhanku zmiešame s nastrúhaným syrom a v tejto zmesi obalíme mäso, naokládame ho do misy z jenského skla, obložíme plátkami masla a zapečieme v rúre domäkkou. Podávame so zemiakmi.

KUKURIČNÝ NÁKYP. Rozpočet: 500 g olúpanej kukurice alebo konzervovej, 3 dl mlieka, 3 vajcia, 40 g masla, 2 kopcovité lyžice hrubej múky, soľ.

Kukuričné zrná uvaríme v osolené vode domäkkou (konzervovanú kukuricu samozrejme nevaríme, môžeme ju použiť bez varenia). Mlieko osolíme, dám varenie, pridáme maslo a do vriaceho pomaly sypeme za stáleho miešania múku. Keď sa cesto začne oddelovať od dna, odloží-

me na chladné miesto. Až potom primiešame žltky, scedené kukuričné zrná. Nakoniec zliahka vmešáme tuhý sneh z bielkov. Cesto nalejeme do vymastenej formy a upetíme vo vopred vyhriatej rúre.

SALĀT

ŠPENÁTOVÝ SALĀT. Rozpočet: 500 g špenátových listov, 100 g rajčat, pôl cibule, 1 vajce, 1 lyžica oleja, lžička cukru, pepř, oct, sůl.

Mladé očistene a oprané špenátové listy spaříme v osolené vode (tri minuty), ocedíme a rozprostíremo na misu, aby zchladly. Pak je polijeme zálivkou z octa, oleja, sekáné cibule, soli, pepře a cukru. Salát zdobíme plátky rajčat a sypeme natvrdo vařeným sekáným vajcem.

ŠPENÁTOVÝ SALĀT SE SÝREM. Rozpočet: 500 g špenátových listov, 100 g taveného sýra, pôl cibule, 1 lyžica oleja, lžička cukru, 1 citrón, pepř, sůl.

Očistene a oprané špenátové listy spaříme v osolené vruči vode (3–5 minút). Ocezený a okapaný špenát nakrájíme na nudle a promicháme s posekanou cibulou a se sýrem nakrájeným na drobné kostky. Osolíme, opečíme, zalijeme octem a olejem a prialidíme.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

CIBULE dráždi oči. Abychom při krájení neslzeli, cibuli pře-

dem trochu nahrejeme. Cibule nenutí k slzám, když ji předem nahrejeme v teplé troubě.

Cibule nepáchnou z úst, gdyž ji zapojíme douškem mléka. Ruce po cibuli opláchneme octovou vodou.

Cibule neraší tak snadno, když ji dáme na chvíli do teplé trouby. Rašící cibule na jaře vyhání dlouhé zelené výhonky, které sekáme místo pažitky do polévek, salátů, pomázánek apod. Posadíme-li cibuli na hrdlo užší sklenice tak, aby její zaschlé kořínky dosahovaly do vody, pustí během několika dní do vody kořinky a nahore začně vyrážet zelená nať.

Cibuli nestrouháme na kovovém struhadle ani nemeleme na masovém strojku, protože stykem s kovem hořkne.

Cibuli sloupneme rychleji, když ji na tři minuty ponoríme do studené vody. Slupka zvláční a netrhá se.

SETRÍME V KUCHYNI

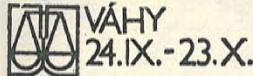
VYPRÁŽANÝ KALERÁB. Rozpočet: 4 kaleráby, 1 vajce, hladká muka, 2 lyžice mlieka, soľ, tuk na vyprážanie.

Kaleráby očistíme, pokrájame na kolieska hrubé asi 1 cm a predvaríme ich v osolené vode s troškou cukru. Pripravíme si ciestko z múky, mlieka a vajca. Kaleráby obalíme v cestku a vyprážime v horúcom oleji. Podávame s varenými zemiakmi a zeleninovými šalátkami.

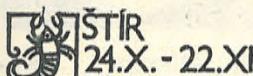
HVĚZDY O NÁS

Malé nedopatření v práci může mít dalekosáhlé následky. Snaž se tomu zabránit, obvykle je to snazší než napravovat vzniklou škodu. V osobním životě půjde všechno jako pomáslé: dokonalá harmonie s partnerem, srdečnost v rodině. Není vyloučena milá návštěva s nejbližšími dnech.

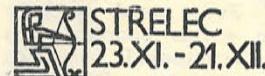

Tvoje úsilí a iniciativa v práci získá konečně uznání šéfů, můžeš očekávat i finanční odměnu. Jen tak dál a všechno půjde dobře. Rovněž rodina náležíte ocení tvoje úspěchy, tím spíše, že dodatečné peníze se budou zvlášť hodit na drobné domácí investice, které už dlouho čekají na realizaci.

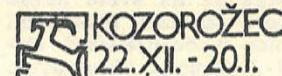

V práci dojde k důležitým změnám, které mohou rozhodnout o tvém dalším životě. Neboj se a riskuj, šance jsou větší než nebezpečí prohrané. Někdo blíz-

ký ti dobré poradí, jak vyřešit drobné komplikace. Ve větších problémech se však musíš spolehnout sám na sebe.

Soustřed se plně na nejbližší úkoly; jejich splnění ti může přinést neočekávaný finanční prospěch a upevnění tvého postavení v zaměstnání i ve společnosti. V soukromém životě tě čeká překvapení — návštěva milých hostů z daleka, s nimiž ses už dávno neviděl a jejichž příjezd ti udělá radost.

V práci tě čeká těžký měsíc. Před delší cestou, kterou plánuješ, budeš mít mnoho práce. Nechávej nic na poslední chvíli, vyhneš se tak spěchu a rozdlení. Také určitě rozhodnutí v soukromém životě už nemůžeš déle odkládat, trpělivost tvých blízkých se může vyčerpat.

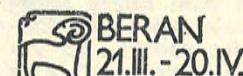

Před pracovitými a inteligentními lidmi se objeví nové perspektivy a možnosti. Jen na to bude záležet, jak jich využijete. Nelituj práce a úsilí, podobná příležitost se už podruhé nevyskytne. Rovněž ve společen-

ském životě máš možnost ukázat se z té nejlepší stránky.

Bude to období vážných rozhodnutí. Nejsou vyloučena nepríjemná překvapení a komplikace, které nevyřešíš unáhleným jednáním. Jen trpělivost a vytrvalost ti pomůže překonat překážky, které se před tebou nahromadí. Nezhoršuj svou situaci nervozitou a nepříjemným chováním ke spolupracovníkům.

Projevuješ iniciativu, ale bereš na sebe příliš velkou zodpovědnost. Měl bys lépe ocenit své síly a možnosti. Nezapomínej, že tě okolo nebude posuzovat podle tvých záměrů, ale podle výsledků. A ty prozatím nejsou nejlepší. Vyslechni dobré míněnou kritiku svého jednání a zaříť se podle ní.

Nebude to pro tebe lehké, ale budeš se konečně muset rozhodnout ve věcech, kterým ses dosud opařně vyhýbal. Nesnaž se v každé situaci omluvit svou ne-rozhodnost a liknavost. Rozhodni se pro určité řešení a realizuj ho

dúsledně a vytrvale. To je jediný způsob na překonání tvých životních komplikací.

Personální otázky ti způsobí značné starosti, ale vyřešíš je přiznivě, podaří-li se ti najít zlatou střední cestu mezi ideály a praxí. Nesmíš všechny kolem sebe považovat za nepřátele, ale také nemůžeš všem bezvýhradně důvěrovat. Spolehl si na vlastní zdravý rozum.

Neustálé neočekávané návštěvy budou sice milé, ale značně naruší tvé finance a časový rozvrh. Nedovol, aby tvé soukromé záležitosti byly na překážku pracovní povinnostem, tím spíše, že na nedostatek práci si nemůžeš v poslední době stěžovat.

Zdálo se ti, že se situaci bude vyvijet zcela jiným směrem, a místo toho tě čeká jedno překvapení za druhým. Musíš však uznat, že ne všechna jsou nepříjemná, a při troše rozvahy je můžeš využít ve vlastní prospěch. Můžeš se spolehnout na přátelskou pomoc někoho blízkého, která ti pomůže překonat překážky.

NÁŠ TEST

Máte radi prekvapenie?

Plánujete si dopodrobna každý svoj krok alebo skôr všetko nechávate náhode? Máte radšej, keď život plynie v starých koňajach alebo máte radšej nové a neobvyklé situácie? Na tieto a ďalšie otázky vám môže odpovedať dnešný test.

1. Bolo by vám neprijemne, ak by ste v noci zostali celkom sami na zastávke električky? — a) — áno — 0, b) nie — 4.

2. Považujete sa za idealistu? a) nie — 0, b) možno — 2, c) áno — 4.

3. Stáva sa vám, že slibujete viac, ako môžete splniť? a) nikdy — 0, b) zriedka — 2, c) žiaľ často — 4.

4. Nakupovanie šiat podľa katalógu je podľa vás: a) riskantné — 0, b) pohodlné — 4, c) problematické — 2.

5. Oslavujete svoje narodeniny spoločne s priateľmi? — a) nie (zriedka) — 0, b) len s najbližšími — 2, c) áno, keď to je len trochu možné — 4.

6. Čo si myslíte o divadelnom predplatnom? — a) je to dobrá vec, pretože ma nútí vytiahnuť päty z domu — 4, b) je to praktické vzhľadom na finančné výhody — 2, c) radšej chodom do divadla podľa vlastnej chuti a nálady — 0.

7. Stane sa vám, že nepozdvihnete cengajúci telefón, pretože nemáte chut' sa baviť, nech už volá ktokoľvek? — a) nie — 4, b) občas — 2, c) — 0.

8. Chodíte s oblúbou do novootvorených reštaurácií? a) nie, navštěvujem len tie, ktoré poznám — 0, b) áno, porovnavanie je zaujímavé — 4, c) len ak mi niekto odporúči — 4.

9. Čo by ste si najviac cenili na ideálnom pracovnom mieste? a) dobré výhľadky na služobný postup — 2, b) zaujímavú prácu — 4, c) plnú zodpovednosť za zverený úsek — 0.

10) Máte pochopenie pre programové zmeny v televizi? a) väčšinou nie — 1, b) väčšinou áno — 4.

11. Ktorá z dvoch žien je podľa vás spoľahlivejšia? a) baculatá — 4, b) štíhla — 1.

12. Ktorá z nich má väčší zmysel pre humor? a) štíhla — 1, b) baculatá — 4.

DO 17 BODOV: Prekvapenie rozhodne v láske nemáte, naopak starostlivo si plánujete každý krok. V dobré prekvapenia neve-

ríte vôbec a zlé zveličujete. Preto sa dokážete radovať aj nad skutočnosťou, že veci nedopadli tak zle, ako ste očakávali. Neobvyklé situácie sú však bežnou súčasťou života, preto by ste sa s nimi mali lepšie vyrovnávať.

18 AZ 36 BODOV: Väčšinou konáte spontanne a celkom radi sa necháte prekvapovať, pochopiteľne v kladnom zmysle slova. Dokážete sa však vyrovnati i s menej příjemnými situáciemi a hocičo vás nevyviedie z rovnováhy.

VIAC AKO 36 BODOV: Prekvapenia sú zmyslom vášho života. Zlé a dobré udalosti beriete také, aké sú, nijak sa nesnažíte ich ovplyvňovať. Tento spôsob života je iste veľmi dobrodružný a zaujímavý, ale predsa veľmi riskantný. Pokuste sa aspoň trochu usmerňovať svoj osud, len tak sa vyhnete nejednému nepříjemnému prekvapeniu!

SNÁŘ

se vám o:

Brýlich: nositi je — dosáhneš vysokého věku; koupiti — buď opatrný; ztratiti — musíš lépe dbát svého majetku; rozbítí — utrpíš škodu.

Břichu velkém: míti je — pomíjející starosti; velké viděti — bohatý výdělek; hubené míti — nepokoj. Břitvě — nebezpečí.

Břehu: na něm odpočívat — spokojený život; po něm jít — touha po dálkách.

Bříze — musíš si vytrpět trest; léztí na ni — čekej příjemnou událost.

Buchtách: péci je — obdržíš návštěvu; jisti je — hádka a nepříjemnosti; krájeti je — nerozbíjí své vlastní štěstí.

Bubnu — musíš chránit své právo; tlouci do něj — musíš se opravovat bránit; slyšeti ho — nepokoje a hádky. Bučení dobytku — špatné zprávy.

Budově: stavěti ji — pracovitost; do nové se stěhovati — přijdeš do příznivých poměrů; bořit ji — budeš muset překonat mnoho překážek; nedokončenou viděti — vzrušující dny; hořicí — zkažená radost.

Buldoku — najdeš ochránce.

Burse — rychlejší průběh tvých záležitostí; najít — mnoho štěstí; ztratiti — očekávej dobré; míti — tvůj blahobyt je dobré založen.

POZNALI SME JU ako krásnu a mladučkú Tess v filme, ktorý režíroval Roman Polański. Od tohto debutu meno Nastassie Kinski bolo stále známejšie. „Narodila sa hviezda!“ — hovorili. Dnes Nastassia Kinski má 32 rokov a jej meno ako herečky sa stáva čoraz viac druhotriedne. Hráva už len v druhoradných filmoch hraničiacich s pornografiou. Namesto toho je známa svojimi mnohými škandalóznymi známosťami. Pred niekoľkými rokmi sa rozvedla s manželom, Egyptanom Ibrahimom Moussou a odvtedy jej heslom je: „Každý deň žíť tak, ako by to bol už posledný deň v živote.“ Časté dobrodružstvá a celé noce trávené v exkluzívnych rímskych nočných podnikoch (stále býva v Ríme), čo verejnosť poburuje. Hovorí sa, že skoro vobec sa nezaoberá svojimi deťmi, malým Alošom a Soňou. Klebetníci tvrdia, že mladšie z týchto deťí vobec nie je dieťatom Nastassinhho manžela, ale režiséra Francisca Coppola alebo... Al Pacina. Nastassia, dcéra prednedávnom zomrelého herca Klausu Kinckého, známeho svojim bujnym životom, zdedia vraj charakter po otcovi. „Snáď — hovorí padlá hviezda — hoci ho úprimne ne-návidím.“ Na snímke Nastassia Kinski.

zení s ľadovou horou sa táto „najbezpečnejšia loď“ potopila, 1500 cestujúcich sa utopilo v oceáne, 700 sa zachránilo.

Z tých 700 zachránencov žije, po 80 rokoch, iba 16 osôb — samé ženy. Pani Eva Hartová, dnes 87-ročná Angličanka, dobre si pamätá, ako ju otec vhodil, zabalenú do prikrývky, do záchranného člna — a sám navzdý zmizol v tme. Pani Louise Kink Pope z Milwaukee, dnes už 95-ročná, dobre sa pamätá na udalosť spred 80 rokov, ale nechce poskytovať žiadne intervievy. Hovorí: „Predsa to nie je moja zásluha, že som sa zachránila preto nechcem byť z tohto dôvodu slávna.“ 91-ročná pani Eileen Scherferová považuje potopenie Titanica za koniec epochy. Po vypuknutí prvej svetovej vojny svet už nikdy neboli pokojný a bezpečný“ — hovorí. Stretnú sa zachránení z Titanica ešte raz? Je to pochybné.

* * *

IVANA TRUMPOVÁ, bývalá manželka amerického miliardára Donalda Trumpa, po rozvode sa stala veľmi populárnu vybojovala si totiž neobvykle vysoké „odškodné“, ktoré jej manžel v súvislosti s rozvodom musel vyplatiť. Dostala 10 miliónov dolárov v hotovosti a ročne vyplácené vreckové vo výške 650 000 dolárov. Keď odchádzala zo spoľačného bytu v nádhernom mračodrapiu zvanom „vežou Trumpa“, neverný manžel (príčinou rozvodu bol miliardárov „skok na bok“), musel vyplatiť Ivane ešte 4 milióny! Od rozvodu pani Trumpová sa pohybuje v najlepšej spoločnosti, veľa sa hovorí o jej šatách a nových flirtoch.

Prednedávnom jedno známe vydavateľstvo vydalo Ivaninu knihu pod názvom *For love alone* (Len pre lásku). Kniha má 522 strán nie je to biografia, ale

NEOBVYKLE STRETNUTIE sa konalo pred niekoľkými týždňami (15. apríla) v Bostone. Tento deň bol 80. výročím potopenia dopravnej lode Titanic čo bola na vtedajšie časy najväčšia luxusna dopravná loď, o ktorej sa hovorilo, že je najmodernejšia a najbezpečnejšia z doteraz vybudovaných lodí. Plávala svoju prvú, panienskú plavbu cez Atlantický oceán. Po zra-

román. Jej hrdinka, krásna česká lyžiarka Katrinka, emigruje za oceán. Začne pracovať ako modelka počas sa vydá za milionára, stane sa riaditeľkou nádherného hotela a nakoniec sa rozvádzia... Teda osud hrdinky románu je veľmi podobné ako osud pani Trumpovej, ktorá je Češkou a bývalou športovou hviezdou. Verejným tajomstvom je, že pani Ivana svoju knihu nepapisala sama, ale zamestnala: pracujúcu na čierne, i nevelmi známu spisovateľku, Camille Marchettovú. Na snímke: Ivana Trumpová.

* * *

47-ROČNÁ MÁRIA JEPSENOVÁ z Hamburga je na svete prvou ženou, ktorá sa stala biskupom! Samozrejme v evanjelickej cirkvi. Pani Jepsenová absolvovala teologické štúdia a vyše 20 rokov bola pastorkou. Pastorom je aj jej manžel, 44-ročný Peter Jepsen. Hoci v evanjelickej cirkvi už dlhšiu dobu ženy mžu byť pastorkami, vymenovanie pani Jepsenovej za biskupa bolo opravdivou senzáciou.

Odteraz pani biskup bude riadiť 523 pastorov (a pastoriek) vo svojej diecéze. Je to veľmi vzdelaná a múdra žena plná osobného čara a čo je zaujímavé — pani biskup fajčí.

Nie cigarety ale fajku! Pastor Jepsen v súvislosti s novou prácou manželky si vybral trojročnú dovolenkou a bude sa zaobráti domácnosťou.

* * *

IDEÁLOM AMERICKÝCH ŽIEN, ktoré mladosť už majú za sebou, je Raquel Welchová. Táto hrdinka mnohých, hoci všeobecne neveľmi náročných filmov, má už 51 rokov, je babičkou, ale stále vyzera ako 30 — najvyššia 35-ročná. Má rozmery mladej ženy: 93 cm poprsie, 59 v pásse, 89 cm v bedrách. Jej krásna tvár je nadalej hladká, bez vrások — ľahko uhádnuť do akej miery je to dielo chirurga a do akej životosprávy a diéty, ktorú Raquel odporúča ženám.

Raguel Welchová svoje „dobré rady“ nahrala na kazetu video, ktorú masovo kupujú domáce gádzinky. Kazeta má titulok „Ako zachovať krásu a telesnú zdatnosť a ako schudnúť o 5 kg za dva týždne.“

Zeny zahľadené na televíznu obrazovku vidia, ako ich ideál vstáva ráno o 6. hod. piše pohár minerálky, kávu, pomarančovú šťavu a je trochu ovocných vločiek s mliekom. Jej ďalší jedálny listok je tak isto úsporný, ale bohatý na vitamíny. Cez deň

Raquel venuje hodinu na cvičenie jogy a telocviku (28 rôznych cvičení). Cvičí veľmi systematicky, čo je podľa nej, základom úspechu.

Na video páiske nevidno, že už nemladá kráska trávi veľa času pri telefóne zhovárajúc sa so svojim agentom v New Yorku. Stále má nádej, že dostane veľkú, a nádhernú filmovú úlohu. Inú ako doposiaľ. Totiž často opakuje: „Nie som symbolom sexu, som jednoducho Raquel Welchová.“

BUDOUCÍ ŠVÉDSKÁ KRÁLOVNA VICTORIA zanedluho skončí 15 let. Na jej konfirmaciu prijedou dústojní hosté, mimo holandská kráľovna Beatrix, nórsky kráľ Harald a mnoho pribuzných z rodu Bernadotte, vládnoucího ve Švédsku od roku 1810. Konfirmace bude nejen evangelickým náboženským obřadem, ale rovněž potvrzením Victoriina práva na následovníctví trůnu.

Na švédském trónu zasedaly dosud dvě ženy. Jednou z nich byla slavná Kristína z dynastie Vasovcov (1632—1654). Druhá, Ulrika Eleanora z rodu Wittelsbachů, vládla jen rok (1719—1720). Pak již podle švédského práva králem mohl byť jen muž.

Když se narodila Victoria, její matce už bylo pries třicet a obávala se, že se jí už nenařodi chlapec. Změna práva umožňuje dceri panovníka dědit trůn, je-li jeho nejstarším dítětem.

Mladá princezna je veľmi inteligentná a rozvážná. Kráľovna Sylvia ji pečlivě připravuje na plnění budoucích povinností. Kráľ Carl Gustav by jako svého nástupce raději viděl o dva roky mladšího syna Carla Phillipsa, ale prý si stále více cení inteligenci a zdravý rozum své dcery. Na snímku: princezna Victoria.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13. FAX,
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHOW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS: 31-150 Kraków, ul. Św. Filipa 7, tel. 34-11-27.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI.
WYDAWCA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Jozef Pivočárik, Eva Matovská, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczka).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustín Andrašák, Zofia Bogašková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Mišalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 2000 zł, kwartalnie — 6000 zł, rocznie — 24 000 zł.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granice przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 134.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 3.07.1992 r., podpisano do druku 10.08.1992 r.